

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Diplomová práce

2023

Lukáš Nečina

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Plnění slibů mexického prezidenta Obradora
v oblasti ekonomického programu**

Diplomová práce

Autor: Bc. Lukáš Nečina

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Latinskoamerická studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Lenka Špičánová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Lukáš Nečina

Studium: F21NP0038

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - latinskoamerická studia

Název diplomové práce: **Plnění slibů mexického prezidenta Obradora v oblasti ekonomického programu**

Název diplomové práce AJ: The Fulfillment of Mexican President Obrador's Pledges in the Field of Economic Program

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá zkoumáním toho, nakolik je současný mexický prezident Andrés Manuel López Obrador úspěšný při plnění svého ekonomického programu. Ve svém inauguračním projevu za hlavní ekonomický problém, který je třeba vymýtit, označil neoliberalismus. Tento jev podle Obradora vede k sociálním nerovnostem a nejistotám, které se mimo jiné odráží v masové migraci z Mexika do zahraničí. Obrador proto hodlá nastartovat ekonomický růst, potírat nezaměstnanost, bojovat proti chudobě či navyšovat státní dotace do ekonomiky.

Případ Mexika je pozoruhodný zejména z toho důvodu, že s osobou Obradora se do čela státu po desítkách let nepřetržité vlády pravice dostal levicový kandidát, který deklaruje svůj záměr provádět strukturální změny.

Práce si klade za cíl zjistit, do jaké míry prezident Obrador je úspěšný při zavádění ekonomických reforem a zda lze Mexiko nadále považovat za zemi stojící na ekonomickém neoliberalismu, k němuž se úřadující prezident od počátku staví striktně odmítavě. Analytická část navazuje na teorii, ve které představují koncepty politického slibu a ekonomického neoliberalismu.

Jednotlivé politické sliby týkající se ekonomické oblasti budou čerpat zejména z Obradorova inauguračního projevu, kterým v prosinci 2018 odstartoval své šestileté funkční období. Tyto sliby následně budou konfrontovat se skutečně dosaženými výsledky. K tomu využítá statistická data budou pocházet například z organizací CEPAL, CONEVAL a OECD.

Aragonés, Enriqueta et al. 2007. Political Reputations and Campaign Promises. Journal of the European Economic Association. Vol. 5, No. 4, pp. 846-884

Bílek, Jaroslav. 2021. Za jakých okolností plní (vládní) politické strany své sliby: Přehled stavu poznání. Acta Politologica. Vol. 13, no. 2, pp. 39-48.

Jessop, Bob. 2012. Neoliberalism. Lancaster University.

Laurell, Cristina Asa. 2015. Three Decades of Neoliberalism in Mexico. The Destruction of Society. International Journal of Health Services, Vol.45, No.2 (April 2015), pp. 246-264.

Lopezobrador.org.mx. 2018. Andrés Manuel López Obrador rinde protesta como Presidente Constitucional de México.

Martin, Patricia a Perreault, Thomas. 2005. Geographies of Neoliberalism in Latin America. Environment and Planning A: Economy and Space, Volume 37, Issue 2.

Soerdeberg, Susanne. 2005. The Rise of Neoliberalism in Mexico: from a Developmental to a Competition State. Research Gate.

Talanquer, Sánchez Mariano. 2020. Mexico 2019: Personalistic Politics and Neoliberalism from the Left. Revista de ciencia política, Volumen 40, 2020, pp. 401-430.

Zadávající pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Lenka Špičánová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 27.2.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval (pod vedením vedoucí diplomové práce) samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

Lukáš Nečina

V Chrudimi dne 19. 6. 2023

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucí diplomové práce Mgr. et Mgr. Lence Špičanové, Ph.D. za vedení práce a konzultace, které mně během psaní poskytla.

Lukáš Nečina

Nečina, Lukáš. *Plnění slibů mexického prezidenta Obradora v oblasti ekonomického programu*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2023. Diplomová práce

Anotace

Diplomová práce zkoumá, zda mexický prezident Andrés Manuel López Obrador plní své sliby zlepšovat ekonomické ukazatele Mexika a potírat ve státě ekonomický neoliberalismus. Práce čtenáře nejprve seznamuje s ekonomickou situací Mexika a s politickými východisky Obradora. Teorie představuje koncepty volebního slibu a ekonomického neoliberalismu. Prostřednictvím analytické části jsem došel k závěru, že prezident Obrador nedokázal zvrátit trend vysoké míry korupce, chudoby, hladu, podvýživy a emigrace, přičemž on a jeho administrativa v tomto ohledu ani dostatečně nereflektuje doporučení světových organizací. Naopak mexický prezident Obrador plní své sliby v tom, že svoji zemi vzdaluje od ekonomického neoliberalismu. Děje se tak v důsledku vyšší míry zasahování administrativy do ekonomiky a finančních trhů, dochází také k posilování role odborů, sociálního zabezpečení, ochrany trhu práce, aktivní politiky zaměstnanosti a protekcionismu Mexika v mezinárodním obchodu. V neoliberaálním směru Mexiko však nadále pokračuje v tom ohledu, že praktikuje konzervativní daňovou a fiskální politiku.

Klíčová slova: Andrés Manuel López Obrador, Mexiko, plnění slibů, ekonomický program, ekonomický neoliberalismus

Nečina, Lukáš. *The Fulfillment of Mexican President Obrador's Pledges in the Field of Economic Program*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2023. Master Thesis.

Annotation

The thesis examines whether Mexican President Andrés Manuel López Obrador is fulfilling his promises to improve Mexico's economic indicators and combat economic neoliberalism in the state. The work first introduces the reader to the economic situation in Mexico and the political starting points of Obrador. The theory introduces the concepts of election promise and economic neoliberalism. Through the analytical part, I came to the conclusion that President Obrador has not been able to reverse the trend of high levels of corruption, poverty, hunger, malnutrition and emigration, while he and his administration do not sufficiently reflect the recommendations of world organizations in this regard. On the contrary, Mexican President Obrador is fulfilling his promises to move his country away from economic neoliberalism. This is happening as a result of a higher level of intervention of the administration in the economy and financial markets, there is also a strengthening of the role of trade unions, social security, protection of the labor market, active employment policy and Mexico's protectionism in international trade. However, in the neoliberal direction, Mexico continues to practice conservative tax and fiscal policies.

Keywords: Andrés Manuel López Obrador, Mexico, pledge fulfilling, economic program, economic neoliberalism

Seznam zkratk

AMLO	Andrés Manuel López Obrador
CEPAL	Ekonomická komise pro Latinskou Ameriku a Karibik
CFE	Federální komise pro elektřinu
CONEVAL	Národní rada pro hodnocení politiky sociálního rozvoje
Covid-19	SARS-CoV-2
HDP	hrubý domácí produkt
IMSS	Mexický institut sociálního zabezpečení
ISI	industrializace nahrazující dovoz
Mexiko	Spojené státy mexické
MORENA	Hnutí národní obrody
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
Pemex	Mexická státní ropná společnost
PRD	Strana demokratické revoluce
PRI	Institucionální revoluční strana
USA	Spojené státy americké
USD	americký dolar
USMCA	Dohoda USA-Mexiko-Kanada

Seznam grafů, tabulek a obrázků

Grafy

Graf 1: Vývoj ekonomické svobody v Mexiku v letech 2018 až 2023	6
Graf 2: Vnímání korupce v Mexiku v letech 2012 až 2022	26
Graf 3: Míra korupce v Mexiku ve srovnání se všemi 180 sledovanými zeměmi v letech 2013 až 2022	26
Graf 4: Vývoj nezaměstnanosti v Mexiku	29
Graf 5: Procento Mexičanů žijících v chudobě v letech 2014 až 2022	34
Graf 6: Procento Mexičanů žijících v chudobě v letech 2018 a 2020	36
Graf 7: Zastoupení Mexičanů trpících hladem v letech 2000 až 2022 podle Global Hunger Index	40
Graf 8: Migrační toky Mexičanů z Mexika do USA a z USA do Mexika v letech 1995 až 2018. Údaje v tisících	46
Graf 9: Počet zadržených Mexičanů úřady USA ve fiskálních letech 2020 až 2023 podle měsíců	47
Graf 10: Rozdíl migrace Mexičanů do/ze zahraničí v letech 1960 až 2021	48

Tabulky

Tabulka 1: Zastoupení Mexičanů trpících hladem v letech 2000 až 2019 podle Global Hunger Index	41
Tabulka 2: Zastoupení Mexičanů trpících hladem v letech 2019 až 2022 a umístění Mexika v porovnání s ostatními sledovanými zeměmi	41
Tabulka 3: Míra potravinové nejistoty v Mexiku v letech 2019 až 2021	41
Tabulka 4: Plnění slibů Andrése Manuela Lópeze Obradora v ekonomickém programu	49
Tabulka 5: Potírání ekonomického neoliberalismu v Mexiku během Obradorova prezidentství	59

Obrázky

Obrázek 1: Nezaměstnanost v jednotlivých federacích Mexika v roce 2019	30
Obrázek 2: Nezaměstnanost v jednotlivých federacích Mexika v roce 2022	30
Obrázek 3: Mapa Mexika zobrazující všech 32 států federace	35

Obsah

Úvod.....	1
1Ekonomická situace Mexika.....	5
1.1Korupce.....	5
1.2Nezaměstnanost.....	6
1.3Chudoba.....	7
1.4Hlad a podvýživa.....	8
1.5Migrace z Mexika.....	9
1.6Neoliberalismus v Mexiku.....	11
2AMLO a jeho sliby v ekonomickém programu.....	13
2.1Představení Obradora.....	13
2.2Obradorovy sliby v ekonomickém programu.....	15
3Teoretická část.....	18
3.1Volební slib.....	18
3.2Ekonomický neoliberalismus.....	18
3.2.1Role vlády v ekonomice státu.....	19
3.2.2Sociální zabezpečení.....	20
3.2.3Odbory.....	20
3.2.4Trh práce.....	20
3.2.5Daňové sazby.....	21
3.2.6Politika zaměstnanosti.....	21
3.2.7Finanční trhy.....	21
3.2.8Mezinárodní obchod.....	22
3.2.9Fiskální politika.....	22
4Analýza úspěšnosti plnění slibů Obradora.....	23
4.1.1Snižování míry korupce.....	23
4.1.2Snižování míry nezaměstnanosti.....	27
4.1.3Snižování míry chudoby.....	31
4.1.4Snižování počtu hladových a podvyživených Mexičanů.....	38
4.1.5Snižování míry emigrace Mexičanů.....	42
4.2Potírání ekonomického neoliberalismu.....	50
4.2.1Vliv administrativy na ekonomiku.....	50
4.2.2Sociální zabezpečení.....	51
4.2.3Odbory.....	52

4.2.4Trh práce.....	53
4.2.5Daňové sazby	53
4.2.6Politika zaměstnanosti	54
4.2.7Finanční trhy	55
4.2.8Mezinárodní obchod	55
4.2.9Fiskální disciplína.....	56
Závěr.....	60
Seznam zdrojů.....	62

1 ÚVOD

Na třetí pokus to vyšlo. Právě tolikrát Andrés Manuel López Obrador kandidoval na úřad prezidenta Mexika. Volebního triumfu se politik na základě svých levicových hodnotových východisek přezdívaný “socialista z Tabasca“ nebo podle svých iniciál jednoduše „AMLO“ dočkal v roce 2018. Jde tak o prvního levicového prezidenta Mexika po 30 letech trvající nadvlády pravice (Grillo 2018). Právě z toho vyplývá Obradorův program tzv. „Čtvrté transformace“ zahrnující plán skoncovat v Mexiku s ekonomickým neoliberalismem a jeho odhodlání provádět i další strukturální změny (lopezobrador.org.mx 2018). Tyto reformy předestřené například během Obradorova inauguračního projevu přitom nemusejí být jen planými sliby, jelikož prezident republiky v mexickém ústavním systému zároveň stojí v čele administrativy a disponuje tak skutečnou politickou mocí. Tím se situace liší třeba od parlamentarismu, kde hlava státu plní převážně ceremoniální roli.

Mexiko je vzhledem ke své ekonomické a vojenské síle, počtu obyvatel, rozloze území i dalším faktorům nejdůležitějším geopolitickým hráčem Střední Ameriky a jedním z nejvýznamnějších aktérů Latinské Ameriky (Mexicanist 2019; statista.com 2022). Navzdory tomu však Mexiko musí řešit řadu vlastních vnitropolitických problémů nejen bezpečnostního, ale také ekonomického charakteru. Přestože Mexiko patří do organizace G20 sdružující hospodářsky nejvýkonnější země světa, stav věcí uvnitř samotného Mexika se zdaleka nejeví tak optimisticky. Prezident Obrador proto deklaroval své odhodlání ekonomické ukazatele Mexika zlepšovat oproti stavu, kdy do funkce nastupoval, k čemuž by podle něj mělo vést šest jednotlivých zásadních kroků:

- a) snižování míry korupce
- b) snižování míry nezaměstnanosti
- c) snižování míry chudoby
- d) snižování množství hladových a podvyživených Mexičanů
- e) snižování množství Mexičanů migrujících do zahraničí¹
- f) odstraňování prvků ekonomického neoliberalismu

¹ Tento bod sice sám o sobě není ekonomickým ukazatelem, avšak zmíněný údaj značí, jestli občané státu jsou motivováni, ba přímo nuceni hledat lepší životní podmínky v zahraničí (Evropský parlament 2020). Ostatně sám prezident Obrador vysokou míru emigrace spojuje zejména s ekonomickými problémy Mexičanů (lopezobrador.org.mx 2018).

V návaznosti na výše sdělené je cílem předkládané diplomové práce odpovědět na tyto výzkumné otázky:

Daří se mexickému prezidentovi Andrési Manuelu Lópezovi Obradorovi naplňovat sliby ze svého ekonomického programu zmíněných v bodech a) až f)? Které politické kroky pro naplnění svých ekonomických programových priorit mexický prezident podniká?

Zpětná konfrontace se sliby je důležitá, neboť právě ta může přinést poznání, jestli konkrétní politik svůj program naplňoval a zda vložená důvěra voličů nebyla oklamána. Jistou slabinou práce může být skutečnost, že Obradorův prezidentský mandát bude trvat až do prosince 2024, a proto je zde nemožné do výzkumu promítnout celé jeho funkční období. Domnívám se přesto, že čtyři kompletní dosavadní roky jeho úřadování (tedy 2019 až 2022) poskytnou relevantní vzorek pro zhodnocení ne/úspěšnosti Obradorovy politiky.

Bezprostředně po úvodu představuji ekonomickou situaci Mexika v těch problematičtějších bodech, které se prezident Obrador zavázal zlepšovat. V další části práce čtenáře detailněji seznámuji s Obradorovou politickou kariérou a jeho sliby v ekonomickém programu. Poté přibližuji zde využívaná teoretická východiska, kterými jsou volební slib a ekonomický neoliberalismus. V analytické části navazuji na teoretické poznatky a zkoumám zde úspěšnost Obradorovy politiky. Závěr obsahuje shrnutí celé diplomové práce a poskytuje taktéž odpovědi na položené výzkumné otázky.

Na téma dosažených ekonomických výsledků mexického prezidenta Obradora bylo napsáno mnoho spíše útržkovitých novinových článků (například Castañeda 2022, Camarena 2023, WPR 2023), avšak nenarazil jsem na žádný analytický a do souvislostí zasazený text, který by pokrýval alespoň větší část dosavadního Obradorova mandátu. Vysoké kvality zpracování podle mého názoru dosahuje článek od Talanquera (2020), avšak ten se zabývá jen prvním rokem Obradora v čele Mexika. I proto ve své diplomové práci vidím prostor přispět do debaty o současné mexické politice.

Tento výzkum je případovou studií, která zjišťuje, zda mexický prezident republiky Andrés Manuel López Obrador plní své politické sliby v ekonomickém programu. Cílem je zjistit, které politické kroky pro naplnění těchto slibů prezident Obrador koná a jakých dosáhl výsledků. AMLO je zvoleným prezidentem Mexika pro období od prosince 2018 do prosince 2024, tedy na šest let. Tato diplomová práce psaná v první polovině roku 2023 však zkoumá politiku a výsledky jen za dosavadní Obradorem odsloužené období v čele Mexika. Jednotlivá

politická rozhodnutí Obradora a jeho administrativy zjišťují prostřednictvím internetových zdrojů převážně anglické a španělské provenience.

Abych mohl zhodnotit, zda prezident Obrador zlepšuje ekonomické ukazatele Mexika, využívám statistická data respektovaných agentur, které se měřením ekonomických veličin v mnoha státech světa zabývají. Konkrétně jde o tyto agentury, jež níže stručně představuji: Transparency International, Trading Economics, OECD, CONEVAL, Global Hunger Index, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Pew Research Center, U. S. Customs and Border Protection, a Světová banka.

Transparency International je nevládní nezisková organizace, která si klade za cíl ve světě minimalizovat korupci a podporovat transparentnost, odpovědnost a integritu na všech úrovních a ve všech sektorech společnosti. Za tím účelem pracovníci Transparency International odhalují velké i menší korupční kauzy, bezplatně také lidem pomáhají v právních záležitostech a poskytují veřejnosti i školení (Transparency International Česká republika).

Trading Economics poskytuje databáze milionů ekonomických dat a prognóz pro 196 zemí světa. Zdejší údaje pocházejí výhradně z oficiálních zdrojů, nikoli od poskytovatelů dat třetích stran (Trading Economics c).

OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) je mezinárodní organizace, která vytváří opatření pro podporu prosperity, rovnosti, příležitostí a blahobytu. OECD spolupracuje s politiky, vládami a občany na řešení řady sociálních, ekonomických a environmentálních problémů. Organizace poskytuje data, analýzy a poradenství za účelem dosahování cílů lepší ekonomické výkonnosti, vytváření pracovních míst, podpory vzdělávání či potírání mezinárodních daňových úniků (OECD b).

CONEVAL (Národní rada pro hodnocení politiky sociálního rozvoje) jakožto decentralizovaný veřejný orgán federální veřejné správy má za úkol v Mexiku monitorovat míru chudoby a vyhodnocovat dopady přijímané sociální politiky (CONEVAL d).

Global Hunger Index měří a sleduje míru hladu na globální, regionální a národní úrovni. Cílem organizace je zvyšovat povědomí o problematice hladu a nabízet nástroje srovnávání rozšíření hladu napříč zeměmi a regiony a identifikovat místa, kde je potřeba vyvinout další úsilí v boji proti tomuto závažnému fenoménu. Global Hunger Index zaznamenává problém hladu na daném území na stobodové stupnici, kde skóre 0 znamená nejlepší možný výsledek a 100

nejhorší možný výsledek. Do indexu se promítají hodnoty čtyř ukazatelů, jimiž jsou podvýživa, zakrnění dítěte, chřadnutí dítěte a dětská úmrtnost (Global Hunger Index).

Organizace pro výživu a zemědělství je specializovaná agentura Organizace spojených národů, jež se zasazuje o potírání hladu. Působí ve více než 130 zemích světa a klade si za cíl dosáhnout potravinové bezpečnosti a zajistit pravidelný přístup k dostatečnému množství kvalitních potravin (Food and Agriculture Organization of the United Nations b).

Pew Research Center působí jako nezisková nezávislá agentura, jež provádí průzkumy veřejného mínění, demografický výzkum a na základě dat provádí i další analýzy o trendech ve společnosti. Agentura zkoumá celou škálu témat včetně politiky, ekonomiky, migrace, médií, náboženství a technologií (Pew Research Center).

U. S. Customs and Border Protection jakožto vládní agentura chrání bezpečnost hranic Spojených států amerických a zároveň usnadňuje legální cestování mezi státy a mezinárodní obchod. Do činnosti organizace spadá třeba boj proti terorismu, nadnárodnímu zločinu a nelegální migraci (U. S. Customs and Border Protection).

Světovou banku tvoří pět specializovaných organizací spadajících pod Organizaci spojených národů (OSN), tj. Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj, Mezinárodní asociace pro rozvoj, Mezinárodní finanční korporace, Mnohostranná agentura pro investiční záruky, a Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů. Jako celek si kladou za cíl snižovat chudobu a pomáhat dosahovat prosperity v rozvojových státech, k čemuž skupina Světové banky dává k dispozici značné finanční prostředky a know-how (The World Bank).

V druhé části analytické kapitoly sleduji, jestli se Obradorovi v Mexiku daří naplňovat svůj slib o potírání ekonomického neoliberalismu. Koncept ekonomického neoliberalismu mně v teoretické části umožní představit jeho definiční znaky a později tak posoudit, zda se prezident Obrador od principů neoliberalismu během svého mandátu odchyluje. Nejprve představuji základní myšlenky ekonomického neoliberalismu, poté čtenáře podrobněji seznamuji s koncepty, které pro analýzu politických kroků prezidenta Obradora považuji za klíčové. Mezi tyto představované koncepty ekonomického neoliberalismu patří jeho přístup k roli vlády v zasahování do ekonomiky; sociálnímu zabezpečení; odborům; přístupu k trhu práce; daňovým sazbám; politice zaměstnanosti; finančním trhům; mezinárodnímu obchodu a k fiskální politice. Každá z podkapitol analytické části obsahuje shrnutí toho, ke kterým výsledkům jsem v práci dospěl.

2 EKONOMICKÁ SITUACE MEXIKA

Zde představuji ekonomickou situaci Mexika v těch oblastech, které se prezident Obrador v průběhu svého mandátu zavázal zlepšovat. Jde tedy o korupci, nezaměstnanost, chudobu, hlad, podvýživu a emigraci. Poté se věnuji historii ekonomického neoliberalismu na území Mexika, jež AMLO chce nahradit jiným ekonomickým systémem.

2.1 KORUPCE

Korupce představuje komplexní problém s řadou negativních dopadů na ekonomický růst a rozvoj, prohlubuje chudobu a sociální nerovnosti, stejně tak poškozují důvěryhodnost státních institucí. V ekonomickém smyslu tento jev pohlcuje ekonomické prostředky, které by jinak mohly být použity na investice do vzdělávání, infrastruktury, zdravotnictví nebo do zajišťování potravin. Korupce se obvykle definuje jako „*zneužití svěřené moci k soukromému obohacení*“ nebo „*zneužití vlivu pro soukromý prospěch, který často, avšak ne vždy, přichází ve formě peněz*“ (Rodriguez-Sanchez 2018: 3).

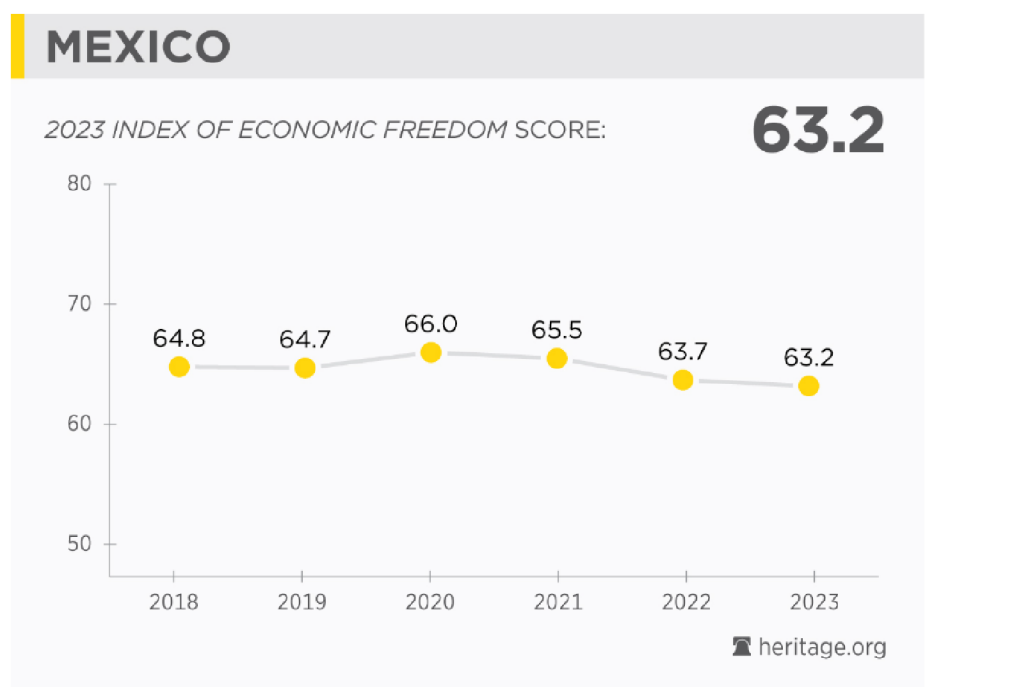
Rodriguez-Sanchez (2018: 9) také píše, že Mexiko je pátou nejzkorumpovanější zemí Latinské Ameriky a v tomto ohledu také jedním z nejhorších států světa, alarmující podíl 50 % mexických firem korupci vnímá jako největší překážku podnikání. Korupční jednání ze strany veřejných činitelů představuje značnou administrativní a finanční zátěž mexické společnosti a zvyšuje rizika podnikání v Mexiku (Rodriguez-Sanchez: 9-10).

Přestože Mexiko v roce 2016 zřídilo svůj „národní protikorupční systém“, jsou jeho státní instituce stále příliš slabé a nedokáží rozbít nejrůznější korupční síť. V zemi mimo jiné řadí „korupční kartely“ složené ze státních i nestátních aktérů, kteří používají sofistikované metody k praní majetku a vyhýbání se placení daní. Přestože příslušné orgány vyšetřovaly mnoho bývalých státních úředníků obviněných z korupce a z napojení na organizovaný zločin, odsouzen byl pouze jeden z nich. Velmi nízký podíl potrestaných případů korupce je příčinou závažných pochybností o nezávislosti mexického soudnictví (Sánchez 2022).

Korupce je také rozšířeným jevem v mexických bezpečnostních složkách, jde o významný příspěvek k prudkému nárůstu organizovaného zločinu a vážně to znevýhodňuje americko-mexickou bezpečnostní spolupráci proti drogovým kartelům, také to podkopává důvěryhodnost Mexika v očích svého severního souseda (Martinez-Fernandez 2021). Tentýž zdroj informuje, že korupce vlivem pozornosti investigativních novinářů a sociálních médií se stále

více dostává do popředí zájmu veřejnosti, a proto o to s větší silou působí jako destabilizující prvek mexické politiky. Podle organizace GAN Integrity (2020) Mexiko není schopné korupci efektivně čelit na všech možných úrovních od soudnictví a policie, přes veřejné služby, až po celní správu. Mexiko je na tom co do ukazatelů korupce nejhůře ze všech zemí OECD a společně s Ruskem patří na chvost skupiny G20 (Forbes 2023). Mexiko také během prezidentství Obradora zaznamenává spíše sestupnou tendenci v Indexu ekonomické svobody, v němž je problematika korupce jedním z hodnocených kritérií² (heritage.org 2023).

Graf 1: Vývoj ekonomické svobody v Mexiku v letech 2018 až 2023

Zdroj: heritage.org. 2023. Dostupné na:
<https://www.heritage.org/index/country/mexico>

2.2 NEZAMĚŠTNANOST

Míra nezaměstnanosti se v Mexiku na konci roku 2022 pohybovala kolem 3 % (CEIC Data 2022), což přinejmenším v kontextu Latinské Ameriky lze považovat za nízkou hodnotu.³ Nízká nezaměstnanost šla ruku v ruce s dobrou kondicí mexické ekonomiky už v období 1940 až 1982. Vláda orientovala ekonomiku na domácí trh a podporovala nahrazování dovozu, v tom její kroky byly podobné myšlenkám ekonoma Johna M. Keynesa. Mexiko se rychle

² Kromě korupce a stavu právního státu jsou dalšími kritérii stupně ekonomické svobody zdraví veřejných financí a role vlád v regulaci trhu. Více na: heritage.org 2023, <https://www.heritage.org/index/country/mexico>

³ V tomtéž období průměrná nezaměstnanost v Latinské Americe činila zhruba 7 % (United Nations 2022: 5).

industrializovalo a urbanizovalo, nebývalý rozkvět zažívaly firmy působící v ropném, elektrárenském, železničním či automobilovém průmyslu, dále v odvětví chemie, hnojiv a ocelářství, zaměstnanost stejně tak rostla i ve službách. To vše bylo doplněno vytvořením systému sociálního zabezpečení pro pracovníky v soukromém i veřejném sektoru a nezaměstnanost byla v Mexiku takřka nulová (García 2019: 64).

Avšak ne vždy byl tento stav ve státě tak pozitivní. V polovině 70. let Mexiko procházelo svojí první větší hospodářskou krizí a mezi lety 1982 a 1988 se nulový růst mexického HDP promítl do vlny propouštění, na konci zmíněného období se bez zaměstnání ocitlo šest milionů Mexičanů (García 2019: 64). Další finanční krize přišla v polovině 90. let, politiku zaměstnanosti následně nedokázala uspokojivě vyřešit ani administrativa Vicente Foxe, když počet lidí bez práce postupně stoupal. Mexiko se od podpisu NAFTA (Severoamerická dohoda o volném obchodu) v roce 1994 stalo otevřenou ekonomikou a země se stala více hospodářsky závislou na sousedních USA, takže v Mexiku ubylo produktivních investic. Podle Javiera Garcíi (2019: 67) sehrálo roli i to, že mexický parlament a odbory neefektivně zareagovaly na řešení stagnace a nezaměstnanosti.

Během působení Obradorova bezprostředního předchůdce v prezidentské funkci Enriqueho Niete v letech 2012 až 2018 se nezaměstnanost v Mexiku postupně snižovala ze 4,89 % na hodnotu 3,28 % (statista.com a).

2.3 CHUDOBA

Ačkoliv Mexiko představuje patnáctou největší ekonomiku na světě a patří mezi nejbohatší státy Latinské Ameriky, toto bohatství je velmi nerovnoměrně rozloženo, přičemž na chudnutí Mexika má výrazný vliv všudypřítomná korupce. Lidé se zde stále častěji ocitají bez přístupu k čisté vodě, vzdělání, elektřině nebo bydlení, v kontrastu k tomu zhruba osminu bohatství v Mexiku drží patnáct jednotlivců. Lidem se namísto selhávajícího státu snaží pomoci různé nadace, přesto se téměř 44 % Mexičanů nachází pod národní hranicí chudoby (BBVA Research 2021: 4). Nejvíce nevyhovující životní podmínky se týkají zejména obyvatel venkovských oblastí, kteří mají omezený přístup k infrastruktuře a sociální podpoře. Nejextrémnějšími příklady jsou regiony Chiapas a Oaxaca s mírou chudoby přes 60 %. Agentura CONEVAL chudého člověka definuje jako takového, který patří do domácnosti s příjmem na hlavu pod hranicí příjmové chudoby a který zároveň vykazuje alespoň 1 z 6 nedostatků v sociálních právech. Extrémní chudobu pak definuje jako kombinaci příjmové chudoby a alespoň 3 z 6 nedostatků v sociálních právech (BBVA Research 2021: 2). Těchto 6 potenciálních nedostat-

ků zahrnuje: nedostatečný přístup ke vzdělání, zdravotnictví, sociálním službám a sociálnímu zabezpečení, přístup k bydlení a přístup k výživným a kvalitním potravinám. Více než dvě třetiny sociálně slabých stále žijí ve městech, ale míra chudoby je stále mnohem vyšší na venkově (CONEVAL a: 9). Statistiky pocházející z roku 2010 uvádějí, že více než polovina lidí žijících v chudobě bydlela v některé ze 190 obcí z celkového množství 2 456 obcí, a představovaly většinou městské a metropolitní lokality. Územní hledisko analýzy je důležité při přijímání politických rozhodnutí majících za cíl zlepšit sociální situaci a stanovit priority při přidělování veřejných zdrojů v zeměpisných oblastech, kde je chudoba více zastoupena (CONEVAL a: 11). V roce 2014 žila v chudobě více než polovina nezletilých Mexičanů a 70 procent původních obyvatel. Chudoba je přitom mnohvrstevnatý problém, který zahrnuje aspekty související s životními podmínkami, jež ohrožují důstojnost lidí, omezují jejich práva a svobody, brání naplňování jejich základních potřeb a znemožňuje jejich plné začlenění do společnosti.

Odhaduje se, že 12 milionů Mexičanů pracuje na černém trhu bez sociálního zabezpečení. V období let 2012 až 2014 se počet osob bez přístupu ke zdravotní péči zvýšil o 3,5 milionu, zároveň si třetina lidí nemůže dovolit základní potraviny. Sociální situaci Mexičanů ještě zhoršila pandemie Covid-19, během které došlo k omezení přístupu ke vzdělání pro chudé, což dále prohlubuje rozdíly mezi nimi a bohatšími vrstvami. Extrémní chudobou trpí v Mexiku téměř desetina občanů (BBVA Research 2021: 3). Jen necelá čtvrtina Mexičanů není chudých a zároveň nevykazuje žádný z 6 nedostatků sociálních práv (BBVA Research 2021: 3).

2.4 HLAD A PODVÝŽIVA

Hlad sužuje Mexiko po celou dobu jeho existence a tento problém tam přetrvává dodnes. Uvádí se, že dostatečný přístup k potravinám nemá alespoň desetina mexické populace, v devíti federálních státech nemá dostatečný přístup k potravinám dokonce 25 až 35 % lidí. Více než 10 % obyvatel v sedmi mexických státech navíc spadá do kategorie lidí s vážným nedostatkem potravin (O'Toole 2016). V roce 2008 v potravinové chudobě žilo přes 18 % Mexičanů. V Mexiku se vyprodukuje a ze zahraničí doveze dostatečné množství potravin, ale je nutné zvýšit jejich přístup i pro sociálně nejzranitelnější osoby (O'Toole 2016). O'Toole dále uvádí, že hlad také snižuje produktivitu práce a ekonomika Mexika tím každoročně trácí v přepočtu až 19 miliard amerických dolarů.

Problém hladu ještě umocnila pandemie Covid-19 a během tohoto období žila v Mexiku bez-mála čtvrtina obyvatel v potravinové chudobě a 12 % trpěla chronickou podvýživou (Fundación MAPFRE). Velké množství Mexičanů se tenkrát ocitlo bez práce a bez podpory v nezaměstnanosti. Pandemie uvrhla Mexiko do hluboké recese, ve které byli nejzranitelnější lidé s nízkými nebo žádnými příjmy: tvořili největší podíl zemřelých na nákazu virem a postrádali finanční prostředky, aby se o sebe postarali (Fredrick 2020). Během období Covidu-19 výrazně vzrostla poptávka po městských vývařovnách pro sociálně slabé skupiny. Neziskové organizace ve virem silně zasažené metropoli Mexicu City posílily síť těchto vývařoven, aby kromě seniorů a bezdomovců nakrmily i hladové příbuzné pacientů nakažených nemocí Covid-19. Podle kritiků prezident López Obrador adekvátně nezasáhl a odmítal sociálně zranitelným lidem poskytovat odpovídající finanční pomoc s odůvodněním, že má averzi k dluhům státního rozpočtu. Obrador se přitom vždy prezentoval jako obhájce zájmů chudých (Fredrick 2020).

Mexický ekonom Rolando Cordera Campos (Fredrick 2020) k tomu řekl: *„Lidi v Mexiku s nízkými příjmy a ti, kteří přežívají ze dne na den, jichž je mnoho, jsou lockdowny nejvíce zasaženi. Není důvod, proč by Mexičané měli hladovět, můžeme si dovolit z rozpočtu uvolnit peníze“*.

2.5 MIGRACE Z MEXIKA

Mexiko masovému odlivu svých občanů do zahraničí musí čelit již přes sto let. Pro Mexičany je lákavá zejména perspektiva usazení se u svého ekonomicky daleko rozvinutějšího severního souseda. Tato migrace započala zkraje 20. století, kdy Mexičané v USA hledali kromě možnosti ekonomického prospěchu také bezpečí před Mexickou revolucí. V důsledku toho mezi lety 1910 a 1930 se přírůstek mexických migrantů v Nebrasce dvacetinásobně zvýšil, obdobně na tom byla i další americká území. Někteří z nich nezůstávali nastálo, ale vraceli se domů za rodinami a vydělané peníze jim umožnily vést pohodlnější život. Počet emigrantů ale nejde přesně identifikovat, jelikož mnozí Mexičané se přemísťovali bez dokladů a žili na okraji společnosti (Library of Congress). Množství lidí našlo uplatnění v cukrovarnickém a železničním průmyslu, zemědělství pracovníci v hlavní sezóně byli nuceni pracovat v 10 až 12hodinových směnách, šest nebo sedm dní v týdnu. V období druhé světové války USA scházeli sezónní dělníci, a tak vytvořily Bracero Program, prostřednictvím kterého došlo k jedné z největších vln přesunů obyvatelstva mezi Mexikem a USA čítajícího miliony osob. Mexičané přitom čekali v náborových táborech, ve kterých museli čelit nedůstojným podmínkám, což je vedlo k častým nepokojům (Rubešová 2018: 39). I když krutý program „legálního

otroctví“ Bracero byl roku 1964 ukončen, to pochopitelně neznamenalo konec samotné migrace z Mexika do USA. Mezi lety 1970 a 1980 se Mexičané stali nejpočetnější přistěhovaleckou národností na území USA. V následujících dekádách nastolený trend pokračoval, když se počet mexických migrantů téměř zdvojnásobil mezi lety 1980 a 1990 na počet 4,3 milionu, v roce 2000 Mexičanů v USA žilo již více než 9 milionů a tvořili tak skoro třetinu všech cizinců ve Spojených státech amerických (Alba 2010). V současnosti se číslo vyšplhalo na zhruba 11 milionů přistěhovalců (Israel a Batalova 2020). I když Mexičané migrují převážně na území USA, jejich novým útočištěm se v hojné míře stávají také země Latinské Ameriky, Kanada a Evropa v čele se Španělskem a Německem (statista.com 2021).

Mezi dopady ekonomické emigrace se řadí tzv. remitence, tedy peníze, naturálie a sociální příspěvky, které lidi usídlení v zahraničí posílají zpět do země svého původu, obvykle vlastním rodinám. Remitence umožňují rodinám zvyšovat jejich životní úroveň a diferencují životní zdroje. Zmíněné prostředky často směřují do vzdělání dětí, podnikání či do lepší péče o staré a nemocné členy rodiny. Tyto peníze vložené do vzdělání, podnikání či infrastruktury způsobují multiplikační rozvojový efekt, jelikož plynou přímo do rozvoje. Za riziko remitencí lze označit ztrátu motivace pracovat pro ty členy rodiny, kteří zůstanou v původní zemi, nebezpečí inflace, zpomalený export a snížení poptávky po domácím zboží (Svoboda 2021). Do Mexika prostřednictvím remitencí podle nedávných dat každý měsíc přichází kolem pěti miliard amerických dolarů (Reuters 2022 a).

Významným negativním aspektem emigrace je také odliv talentovaných lidí a kvalifikované pracovní síly. Děje se tak v důsledku chudoby, neefektivní ekonomiky, špatné úrovně školství, vysoké míry korupce a chybějících životních jistot. Sami tito kvalifikovaní lidé za tři hlavní příčiny svého odchodu z rodné země uvádějí nejistotu a násilí, a ekonomické problémy včetně korupce (Tigau 2010: 17– 18). Tigau (2010: 18) také uvádí, že mnoho lidí za problém Mexika považuje přílišný počet pracovních hodin, které znemožňují mít dostatek volného času a věnovat se rodinnému životu. Množství Mexičanů přitom svého odchodu nelituje a nemají ke své mateřské zemi loajální vztah. Svoji emigraci odůvodňují racionálními argumenty a například upozorňují na skutečnost, že v Mexiku řadu firem vlastní nikoliv mexický, nýbrž nadnárodní kapitál. Podle politoložky Camelie Tigau (2010: 18) podobné postoje zhoršují vyhlídky mexické ekonomiky do budoucna.

2.6 NEOLIBERALISMUS V MEXIKU

Před přijetím neoliberálních reforem byla mexická ekonomika založena na modelu industrializace nahrazující import (ISI), který se vyznačoval kapitálově náročnou výrobou, vysokou úrovní protekcionismu a silnou závislostí na zahraničních technologiích a investicích. ISI se také opíral o antiimperialistické nálady, které vyžadovaly, aby mexičtí občané drželi majoritu ve firmách podnikajících v klíčových ekonomických sektorech včetně energetiky (Soederberg 2005: 78), kde stěžejní roli zastávala státní společnost Petroleos Mexicanos (Pemex). Éra ISI trvala od konce druhé světové války do vypuknutí finanční krize v roce 1982, v tomto období v Mexiku autoritářsky vládla Institucionální revoluční strana a stát měl dominantní postavení ve fungování společností ve strategických odvětvích. V polovině 70. let model ISI čelil krizi a vyžadoval časté a objemné infuze zahraničních úvěrů, především od amerických bank (Soederberg 2005: 79). Důsledkem toho Mexiko bylo zranitelnější vůči vnějším otřesům, zejména výraznému zvýšení úrokových sazeb Federální rezervní bankou v letech 1979 až 1981. To vedlo k výraznému odchodu kapitálu z Mexika, vyvrcholení přišlo roku 1982 nástupem dluhové krize. Krize v Mexiku však byla také vedlejším efektem otřesů ve světové ekonomice. Pod tlakem masivních společenských otřesů se korporativistické struktury rozpadly a způsobily státu pokles jeho legitimacy.

Dosavadní ekonomický model byl stále více odmítán ve prospěch protržních politik, které si kladly za cíl přilákat a udržet kapitál pro usnadnění expanze. Tento posun si vyžádal vytvoření dobrých investičních podmínek, které se vyznačují nízkými daňovými sazbami pro podnikání, flexibilními trhy práce, nízkými ekologickými standardy, ochranou soukromého vlastnictví a požadavky na snadný vstup a výstup pro zahraniční kapitálové toky. Cílem těchto politik bylo pomoci mexickému státu „strukturálně se přizpůsobit“ nebo provést reformu hospodářské politiky tak, aby dosáhl hospodářského růstu a zajistil, že zahraniční dluh Mexika bude splacen jeho západním věřitelům (Soederberg 2005: 80). Podle Washingtonského konsensu aplikovaného s některými odchylkami i v Mexiku by měla být role státu minimalizována kvůli jeho korupčnímu potenciálu při zneužívání nebo plýtvání zdroji s cílem získat výhodu nad ostatními sektory v jiných zemích. Trh měl dosáhnout ekonomického růstu a tím i vyšší životní úrovně minimálními zásahy státu a posílením role soukromého sektoru (Hurt). Podle neoliberálních ideologů svázaných s Konsensem i jejich sympatizantů v mexickém státě je jediným logickým cílem státní politiky optimalizace ekonomického růstu posílením role aktivity soukromého sektoru (Guillen 2012). Podle politologa Philipa Cerneho se při zavádění neoliberalismu dostaly do popředí čtyři vzájemně propojené kroky: (1) kontrola inflace a

obecný neoliberální monetarismus; 2) přechod od makroekonomického k mikroekonomickému řízení; (3) přechod od intervencionismu ke strategickému zaměřování; a (4) posun od obecné maximalizace blahobytu k podpoře podniků, inovací a ziskovosti v soukromém i veřejném sektoru (Cerny a Evans 2004: 61).

Zavádění neoliberálních reforem prezidentem Carlosem Salinasem a přijímání smlouvy NAFTA v roce 1994 vyústilo v zapatistické ozbrojené povstání s podporou milionů Mexičanů (Laurell 2015: 248). V neoliberálním směru pokračoval i prezident Ernesto Zedillo, jež potlačoval domácí disent, nejznámějšími případy jsou masakry v obcích Acteal, Chiapas, Aguas Blancas a v Guerreru. Ekonomický model se nezměnil ani s nástupem vlád Vicente Foxe a Felipe Calderóna a do roku 2002 držely 95 procent bankovních aktiv velké zahraniční finanční skupiny (Laurell 2015: 252). Nadnárodní korporace sice vytvořily nové investice, ale učinily tak, aby využily Mexiko jako exportní platformu a profitovaly z nízkých mezd. Důsledkem také byl prudký nárůst ekonomické migrace do USA mezi lety 2001 a 2006. Neoliberalismus se v Mexiku promítl do privatizace penzí dle předpisů Světové banky, přičemž jedinými veřejnými institucemi sociálního zabezpečení, které neprošly neoliberální reformou, jsou instituce ozbrojených sil. Reformy se dotkly i zdravotnictví, když zde byla zavedena tržní konkurence lékařských služeb a byla omezena role státu. Co se vzdělávání týče, veřejné školy nyní primárně navštěvují děti a mládež z chudších rodin, osazenstvo soukromých škol se rekrutuje z vyšší a středně vyšší třídy.

Liberalizace podle některých názorů vedla v Mexiku k rapidnímu nárůstu chudoby včetně chudoby extrémní, zpomalila taktéž průměrný růst hrubého národního produktu, snížila se minimální mzda, průměrná mzda v letech 1992 až 2010 stagnovala (Laurell 2015: 258). Nadále se zmenšuje počet pracovních míst. Mexiko nemá pojištění v nezaměstnanosti ani program sociální pomoci pro nezaměstnané, takže lidé musí najít způsob, jak přežít, což vysvětluje nízké oficiální údaje o nezaměstnanosti. Hlavními cestami k výděлку je jednak migrace do USA, kde dnes žije oficiálně zhruba 11 milionů Mexičanů, jednak ekonomická činnost obyvatel v nelegálních pracích. V Mexiku také přetrvávají nízké mzdy, jelikož tamní ekonomika je založena na exportu a levnou pracovní sílu využívá jako konkurenční výhodu (Laurell 2015: 261).

3 AMLO A JEHO SLIBY V EKONOMICKÉM PROGRAMU

V této kapitole detailněji pojednávám o Obradorově politické kariéře včetně jeho ideologicko-politických východiscích. Za důležité také považuji čtenáře seznámit s Obradorovým bohorovným postojem k řešení následků pandemie Covid-19, jež negativně zasáhla do zdravotní, ekonomické a sociální sféry životů lidí po celém světě Latinskou Ameriku nevyjímaje (například Bárcena et al. 2020). I kvůli neadekvátně reagující politické reprezentaci je Mexiko jednou z mála světově významných ekonomik, které se nepodařilo vrátit na úroveň růstu, který vykazovala před vypuknutím pandemie (Lopez a Abi-Habib 2022).

Andrés Manuel López Obrador se své funkce prezidenta Mexika ujal 1. 12. 2018 na půdě Kongresu, kde složil přísahu a posléze pronesl projev, ve kterém veřejnosti představil plán směřování státu během svého šestiletého mandátu (lopezobrador.org.mx 2018). Ve druhé podkapitole tyto Obradorovy sliby spadající do oblasti ekonomického programu blíže představím.

3.1 PŘEDSTAVENÍ OBRADORA

Andrés Manuel López Obrador je od prosince 2018 v pořadí šedesátý pátý prezident Mexika.

Obrador se narodil 13. listopadu 1953 ve městě Tepetitán v mexickém státě Tabasco. Vystudoval politologii na Mexické národní autonomní univerzitě. Do politického života vstoupil v roce 1976 jako člen Institucionální revoluční strany (PRI). Zanedlouho vedl Institut domorodých obyvatel, v roce 1988 rezignoval na svoji pozici ve vládě Tabasca a začlenil se do aktivit levicového křídla PRI, které se později přeměnilo na Stranu demokratické revoluce (PRD), ve druhé polovině 90. let Obrador zastával pozici jejího předsedy. Obrador se dále profiloval jako obhájce práv domorodých obyvatel (Krauze 2006), organizoval také protestní akce proti státní ropné společnosti Pemex, jež byla původcem znečištění životního prostředí domorodců (Zázvorka 2018).

Mezi lety 2000 a 2005 AMLO vykonával pozici starosty Mexico City, jeho mandát se nesl zejména v duchu zavádění sociálních reforem, které v mexickém hlavním městě měly vést k ochraně nejzranitelnějších skupin (Campbell 2004). Za klíčové body jeho starostování lze označit také investice do bydlení, školství a dopravní infrastruktury, reformu starobních důchodů či potírání kriminality (Hamm 2003).

Kariéra Lópeze Obradora se začala otřásat v letech 2004 a 2005, kdy ještě jako starosta Mexico City byl zbavený politické imunity po jím iniciovaném sporném vyvlastnění části pozemku

zvaného El Encino. Ohledně tzv. *desafuera*⁴ byla tehdejší mexická společnost i politické spektrum názorově rozděleno. Podpora pro Obradora se přetavila také v milion lidí čítající demonstraci, to představovalo nejpočetnější shromáždění v novodobé mexické historii (La Jornada 2005). I vlivem této demonstrace někdejší prezident republiky Vicente Fox zastavil Obradorovo trestní stíhání a jeho politická dráha se mohla nadále rozvíjet.⁵

AMLO se prezidentské volby účastnil poprvé v roce 2006, v níž jen o zhruba půl procenta hlasů prohrál s protikandidátem Felipem Calderónem. Obrador výsledek zpochybnil, ale Federální volební tribunál následně rozhodl, že volby proběhly regulérně a na jejich výsledku tak není důvod cokoli měnit. V reakci na to Obrador uspořádal několik protestních akcí s účastí stovek tisíc svých podporovatelů, to zahrnovalo například blokádu 12 kilometrů Paseo de la Reforma, jedné z nejušnějších silnic v Mexico City (Milenio Digital 2019). Později Obradorovi příznivci obklíčili kanceláře několika zahraničních bank s cílem vynutit si kompletní přepočítání údajně zmanipulovaných prezidentských voleb (The New York Times 2006). Podle průzkumu z prosince 2006 46 % respondentů hodnotilo Calderónovo vítězství jako férové oproti 42 %, podle nichž bylo dosažené podvodem (Ordóñez 2006). Sám AMLO se v listopadu 2006 prohlásil za legitimního prezidenta a vytvořil stínovou vládu (Eisenstadt 2007, Al Jazeera 2006).

Ani roku 2012 se Obrador hlavou státu nestal, tentokrát ve volbách prohrál s protikandidátem Enriquem Peňou Nietem. AMLO opět výsledky zprvu odmítal uznat, ale příslušný soud jeho stížnost znovu smetl ze stolu (Bosworth 2012). Po tomto volebním neúspěchu López Obrador vystoupil z PRD a založil vlastní levicové uskupení MORENA (Hnutí národní obrody). MORENA se deklaruje jako sociálně progresivní hnutí hájící etnickou, náboženskou a kulturní rozmanitost, respekt k lidským právům a péči o životní prostředí. Vyslovuje se pro práva žen a sexuálních menšin, podporuje sňatky párů stejného pohlaví a dekriminlizuje potraty (García 2021). Je odpůrcem neoliberální hospodářské politiky a chce zavést odlišný ekonomický model (lopezobrador.org). Dále se MORENA silně vymezuje proti bezpečnostní politice ex-prezidenta Calderóna ve válce proti drogám (senadores morena 2019).

V roce 2018 Obrador opět kandidoval v prezidentské volbě a na třetí pokus už byl úspěšný, když přesvědčivě zvítězil se ziskem 55 % hlasů voličů již v prvním kole před svým největším

⁴ *Desafuero* znamená proces, kterým je veřejné osobě odebrána imunita, jež jej chránila před trestním stíháním (Cámara de Disputados 2005).

⁵ Člověk čelící trestnímu stíhání se totiž podle ústavy Mexika nemůže účastnit politického života a je mu taktéž znemožněno ucházet se o veřejné funkce (Constitución política de los Estados Unidos Mexicanos, Artículo 38: 50).

konkurentem Ricardem Anayou, který obdržel 23 %. Andrés Manuel López Obrador se po desítkách let stal prvním levicovým prezidentem Mexika. Mnozí (například Opatrný 2018) se obávali, že Mexiko může následovat cestu socialistické Venezuely. Ukazuje se, že během působení Obradorovy administrativy skutečně k postupnému zhoršování kvality mexické demokracie dochází (O'Neil 2022). Pro kontext dalších částí práce je třeba také uvést Obradorův kontroverzní přístup k pandemii Covid-19, která měla pro celý svět zejména v oblastech ekonomiky a veřejného zdraví dalekosáhlé negativní dopady. Mexický prezident nebezpečí tohoto viru bagatelizoval, šířil dezinformace a odmítal nosit respirátor, v boji proti pandemii důvěřoval amuletům, které vytáhl během jedné z tiskových konferencí (Beck et al 2021). V Mexiku v celosvětovém srovnání na následky Covid-19 zemřel čtvrtý největší počet lidí a v důsledku Obradorovy šetrné fiskální politiky se ekonomické ukazatele země zhoršily více, než by bylo nutné. Mexická ekonomika přitom klesala ještě předtím, než se pandemie objevila (Webber 2021). V reakci na válečnou agresi Ruska proti Ukrajině pak AMLO politicky lavíruje a odmítá na Rusko například uvalit ekonomické sankce (Sarukhan 2022).

3.2 OBRADOROVY SLIBY V EKONOMICKÉM PROGRAMU

Andrés Manuel López Obrador 1. 12. 2018 na půdě Kongresu při příležitosti své prezidentské inaugurace předestřel odhodlání provést Mexiko politickou transformací a započít změnu politického režimu (lopezobrador.org.mx 2018). Obrador za dva hlavní problémy, které je třeba v Mexiku vymýtit, označil ekonomický neoliberalismus a korupci. Neoliberalismus se podle Obradora ukázal být nejméně efektivním ekonomickým modelem v novodobé mexické historii, který způsobuje obrovské ekonomické a sociální nerovnosti, čehož vedlejším efektem je i masová migrace Mexičanů do zahraničí, zejména do sousedních USA. Prezident Obrador ekonomickému neoliberalismu také dává za vinu skutečnost, že Mexiko přestalo být soběstačným státem ve výrobě benzínu, nafty, plynu, elektrické energie, ale třeba také v produkci kukuřice. V důsledku toho si Mexiko tyto komodity musí obstarávat převážně ze zahraničí. Nový mexický prezident za další neblahý odraz ekonomického neoliberalismu označil korupci, jejíž míra se v Mexiku dle Transparency International za předchozích administrativ stále zhoršovala až na současné⁶ 135. místo ze 176 hodnocených států.

López Obrador kromě plánu potírat ekonomický neoliberalismus a korupci slíbil snižovat nezaměstnanost, bojovat proti chudobě, podvýživě a hladu. S potenciálně lepší situací má jít ruku v ruce menší míra emigrace ze země, jelikož lidé budou v Mexiku ekonomicky prosperovat více než dosud.

⁶ Stav platil k roku 2018, kdy Obrador do prezidentského úřadu nastupoval.

Korupce

Obrador v souvislosti s plánovaným potíráním korupce vyřkl tyto cíle (lopezobrador.org.mx 2018):

- a) zmenšit korupci
- b) ukončit beztrestnost korupce
- c) nepřipustit ve své administrativě korupci
- d) vytvořit a udržet právní stát

Nezaměstnanost

AMLO slíbil:

- a) snižovat nezaměstnanost v Mexiku (lopezobrador.org.mx 2018)
- b) vytvářet více pracovních míst pro mladé Mexičany (Russell 2019)

Chudoba

Obrador v rámci boje proti chudobě slíbil (lopezobrador.org.mx 2018):

- a) zmenšovat v Mexiku chudobu
- b) zmenšovat v Mexiku extrémní chudobu
- c) snižovat ekonomické a sociální nerovnosti mezi Mexičany

Hlad a podvýživa

Ve svém inauguračním projevu Obrador deklaroval tyto cíle (lopezobrador.org.mx 2018):

- a) v Mexiku snižovat počet hladových
- b) v Mexiku snižovat počet podvyživených

Emigrace

V souvislosti s emigrací Obrador slíbil (lopezobrador.org.mx 2018):

- a) zlepšit ekonomickou a bezpečnostní situaci Mexika
- b) důsledkem by mělo být zastavení hromadné emigrace Mexičanů do zahraničí

Přestože současný mexický prezident ve zmiňovaném projevu deklaroval záměr uskutečnit i řadu dílčích kroků ze svého ekonomického programu (například postavit železnici Mayan Train, vybudovat nové letiště v Mexico City nebo výrazně omezit finanční výdaje své prezidentské kanceláře), v analytické části budu sledovat primárně vývoj výše představených strukturálních problémů Mexika, za něž je prezident Obrador označil. V analytické části se proto budu zaměřovat na zjišťování toho, jak se Obradorově administrativě daří plnit sliby ohledně prosazování důležitých socioekonomických změn v Mexiku a které kroky pro plnění těchto slibů podniká.

4 TEORETICKÁ ČÁST

V této kapitole představuji teoretická východiska, na která budu navazovat v analytické části diplomové práce. Nejprve ukazuji, že volební slib je v politologii respektovaný a využívaný koncept pro hodnocení úspěšnosti plnění politických programů.

Poté v teoretické části také definuji ekonomický neoliberalismus. Konkrétně se zabývám přístupem neoliberalismu k těmto záležitostem: zasahování vlády do ekonomiky; sociálnímu zabezpečení; odborům; přístupu k trhu práce; daňovým sazbám; politice zaměstnanosti; finančním trhům; mezinárodnímu obchodu a k fiskální politice.

4.1 VOLEBNÍ SLIB

Volební či politický slib je zejména v demokratických státech důležitý koncept, který umožňuje kontrolovat politiky, kteří ve svých funkcích veřejnost zastupují, a politiky by to mělo přimět plnit programy, se kterými do volební soutěže vstupovali (Bílek 2021: 40). Velmi rozšířená a všeobecně přijímaná definice politického slibu pochází od politoložky Terry Royed (1996: 79), která jej představuje jako: „*závazek provést nějakou akci nebo vyprodukovat výsledek, pokud může být provedeno objektivní zhodnocení, zda akce byla či nebyla provedena, nebo zda výsledek byl či nebyl vyprodukován.*“

Politici sliby dávají s cílem přesvědčit veřejnost o svých schopnostech a o správnosti svých vizí. Pokud ale politik své sliby nepromění ve skutečnost, riskuje tím ztrátu vlastní věrohodnosti a pokles popularity. Po volbách vítězný kandidát uplatňuje takovou politiku, která maximalizuje jeho očekávané zisky. Politici tedy sliby splní jen tehdy, když je to v jejich zájmu a jejich současné zisky převyšují možné negativní dopady v budoucnosti (Aragones et al. 2007: 850). Z pohledu racionálního voliče je nejvýhodnější dát důvěru tomu kandidátovi, jež deklaruje sliby s největším potenciálem voličova budoucího prospěchu (Aragones et al. 2007: 851).

4.2 EKONOMICKÝ NEOLIBERALISMUS

Podle ekonoma Davida Kotze neoliberalismus lze považovat za nejnovější institucionální formu kapitalismu, jež byl nastolen kolem roku 1980 (Kotz 2008: 2; 6). Kořeny ekonomického neoliberalismu sahají do Anglie 19. století, avšak na jeho dnešní podobu má nejvýraznější vliv chicagská ekonomická škola, která svoje principy zakládá na efektivitě tržní konkurence, klíčové roli jednotlivců v ekonomice a na minimálních zásazích státu do ekonomiky. Konkurenční přístup se nazývá keynesiánství, jež prosazuje významnou roli státu v ekonomice. Zatímco dříve představovalo keynesiánství převažující myšlenkový směr, od poloviny 70. let minulého století jeho roli převzal neoliberalismus (Palley 2004: 2). Neoliberalismus považuje

za zbytné instituty sociální ochrany a odborů, a ani zaměstnanost by stát neměl regulovat, jelikož státní zásahy mohou vést k vyšší inflaci a taktéž mohou způsobovat vyšší nezaměstnanost vlivem destabilizace trhů (Palley 2004: 4).

Mezi principy ekonomického neoliberalismu patří: *deregulace finančních trhů, oslabení institucí sociální ochrany, oslabení odborů a ochrany trhu práce, zmenšování vlivu vlády na ekonomiku, snižování daňových sazeb, otevírání mezinárodního obchodu a opouštění cílů plné zaměstnanosti* (Palley 2004: 6).

Jessop (2012: 2) ekonomický neoliberalismus definuje jako *politický projekt, který se snaží rozšiřovat konkurenci na trhu, vytvářet pro podnikání přátelské zákony a podporovat svobodu jednotlivců*. Jessop (2012: 2) také upozorňuje, že jednotliví aktéři mohou každému z těchto tří principů přiřkládat jiný význam a dávat jim odlišný stupeň důležitosti. Byť existuje několik variant neoliberalismu, žádná z nich neusiluje o návrat k původním myšlenkám liberalismu předminulého století. Zásady neoliberalismu nejradikálněji zaváděly většinou státy bývalého sovětského bloku. Následovaly země Západu, například Velká Británie pod vedením premiérky Thatcherové a Spojené státy americké během Reaganova prezidentství. Svého největšího vlivu neoliberalismus dosud dosáhl v 90. letech 20. století.

Podle Martin a Perreaulta (2020: 192) je neoliberalismus nejčastěji chápán jako *„ekonomický a politický projekt, který se snaží liberalizovat obchod (zejména mezinárodní obchod), privatizovat státem kontrolovaná průmyslová odvětví a služby, a zavést tržně orientované manažerské postupy do omezeného veřejného sektoru“*.

Politiky neoliberalismu podporují fiskální úspornost, deregulaci, volný obchod, privatizaci a snižování vládních výdajů. Mezi potenciální důsledky neoliberalismu patří oslabování demokracie, práv zaměstnanců a práva suverénních národů na sebeurčení. Kritici ekonomického neoliberalismu také poukazují na to, že dává přílišnou moc korporacím a prohlubuje ekonomickou nerovnost (Manning et al. 2022).

4.2.1 ROLE VLÁDY V EKONOMICE STÁTU

Podle myšlenek neoliberalismu větší ekonomická svoboda prospívá ekonomickému a sociálnímu pokroku jednotlivců. Neoliberalismus proto klade důraz na volný obchod, deregulaci, globalizaci a snižování vládních výdajů, podporuje svobodné podnikání, konkurenci a deregu-

laci. Zvláštní důležitost přikládá principu individuální odpovědnosti. Taktéž dává přednost posilování soukromého sektoru ve vlastnictví podniků a majetku, zásahy vlády do ekonomických záležitostí jednotlivců a společnosti by tedy měly být co nejnižší. Neoliberálové se také zasazují o snižování vládních výdajů a o snižování daní. To je doprovázeno odmítáním konceptů sociálního státu, silných odborů, příliš regulovaných trhů a protekcionismu (Manning et al. 2022).

4.2.2 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Neoliberalismus se vyznačuje svým odporem k rozšiřování vlivu státu nad občany. Snaží se naopak zavádět úsporná opatření včetně omezení vládních výdajů na sociální programy (Manning et al. 2022). Stát proto poskytuje jen minimální ochranu pro zajištění základních životních potřeb v případě nezaměstnanosti nebo jiných krizových situací (Missos 2020). Může se to projevit v krácení výše sociálních dávek, podpory pro nezaměstnané a zdravotně nezpůsobilé, starobních penzí či přídavků na děti, jak se tomu dělo například v 80. letech 20. století ve Velké Británii během vlády Margaret Thatcherové (Gough 1980: 7–8).

4.2.3 ODBORY

Období neoliberalismu přináší přesvědčení, že snížení vlivu odborů a větší flexibilita v zaměstnávání poskytuje širší ekonomické svobody, které vedou k většímu ekonomickému a sociálnímu pokroku pro jednotlivce (Manning et al. 2022). Příchod neoliberalismu navíc pro zaměstnance přinesl nutnost vypořádat se s konkurencí na nových, globalizovaných trzích, jež rozšiřují logiku komparativních výhod tak, aby zahrnovaly rozdíly ve mzdách a pracovních podmínkách. Také dělnické organizace a v nich sdružení členové v neoliberálních podmínkách musí čelit reálné hrozbě své eroze (Vachon et al. 2016: 1). Výzkumníci se domnívají, že i v Mexiku neoliberální reformy omezily politickou moc odborů a jejich autonomii, jelikož dosavadní stav byl neslučitelný s politikou neoliberalismu. Z toho vyplývala neschopnost dělnictva čelit rostoucí podřízenosti neoliberalismu a vládám, jež tento směr v Mexiku zastávaly (Kus a Ozel 2010: 14).

4.2.4 TRH PRÁCE

Během neoliberálního období se zvýšily nároky na pracovní výkony každého jednotlivce ve snaze maximalizovat ekonomické zisky firem. Upadající role odborů dala manažerům větší moc a kontrolu nad jim podřízenými zaměstnanci, kteří často musí trávit nadměrné množství

času v práci a čelit proto přepracování (Telford a Briggs 2022: 60–63). Důsledkem odmítání principů sociálního státu a vládních zásahů neoliberalismus příliš nehledí na zajišťování sociálních práv (Owen a Harris 2012). Neoliberalismus pro osoby se zdravotním postižením znamená omezování výdajů na sociální programy a snižování jejich kvality. Neoliberalismus také má tendence marginalizovat mnoho zdravotně hendikepovaných na trhu práce. Politici stojící k neoliberalismu v opozici naopak zdravotně znevýhodněným lidem poskytují finanční podporu a usnadňují jim přístup na pracovní trh prostřednictvím konzultací, školení či získávání pomoci s žádostí o zaměstnání (Owen a Harris 2012).

4.2.5 DAŇOVÉ SAZBY

Daňová politika neoliberalismu se vyznačuje nízkými daňovými sazbami a jednotnou daňovou strukturou. Zejména lidé s vysokými příjmy mají být motivováni snížením nejvyšších mezních sazeb daně z příjmu. Stejně tak daňové sazby pro kapitál a firmy by měly být nízké jako motivační faktor pro tvorbu úspor a investic. Obecným cílem neoliberalismu je zbavit se výjimek v daňovém systému, důsledkem toho jsou daně méně progresivní. V opozici stojí keynesiánství, které razí vizi sociální spravedlnosti prostřednictvím progresivního zdanění příjmu a kapitálu kombinovaného s daňovými výjimkami (Hakelberg a Rixen 2017: 5–6).

4.2.6 POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

Ekonomický neoliberalismus na rozdíl od keynesiánství opustil cíl plné zaměstnanosti (Telford a Briggs 2022: 62). Stoupenci neoliberalismu tvrdí, že volné trhy bez vnějších zásahů zajistí, aby práce i jiné výrobní faktory nezůstaly nevyužity. Ekonomiky se tedy „*automaticky přizpůsobují plné zaměstnanosti a použití měnové a fiskální politiky k trvalému zvýšení zaměstnanosti pouze generuje inflaci*“ (Palley 2004: 1). Neoliberalismus dále zastává názor, že výrobní faktory jsou na trhu oceňovány přesně tou částkou, která odpovídá jejich hodnotě, a proto odpadá potřeba zasahovat do trhu, zřizovat odbory a instituce sociální ochrany. Podle neoliberalů stanovování cen na trhu výhradně na základě nabídky a poptávky samo o sobě vede k plné zaměstnanosti. Politické intervence ke zvýšení zaměstnanosti mohou destabilizaci trhu naopak způsobit zvyšováním nezaměstnanosti nebo způsobováním inflace (Palley 2004: 4).

4.2.7 FINANČNÍ TRHY

Idea neoliberalismu zvyšovat konkurenci a pouštět na domácí trh zahraniční aktéry se odráží také do otevírání finančních trhů. Nelze přesně určit souvislost mezi finanční otevřeností a

ekonomickým růstem. Ekonomové se přiklánějí k názoru, že například přímé zahraniční investice, které zahrnují transfer technologií nebo lidského kapitálu, dlouhodobý růst podporují. Portfoliové investice a bankovníctví naopak ani nepodporují růst, ani státu neumožňují lépe řešit rizika spojená se svými obchodními partnery. Systém neoliberalismu je příčinou neustálé nepředvídatelnosti vývoje trhů, což často ústí v hospodářské krize spojených se značným poklesem produkce (Ostry et al. 2016: 38–39).

4.2.8 MEZINÁRODNÍ OBCHOD

Důležitým prvkem ekonomického neoliberalismu je jeho důraz na prospěšnost globalizace, která přináší konkurenci a otevření domácích trhů zahraniční konkurenci. Globální obchod také přináší politiku odstranění omezení pohybu kapitálu přes státní hranice, přičemž přímé zahraniční investice byly často způsobem přenosu technologií a know-how do rozvojových ekonomik (Ostry et al. 2016: 38). Mezi pilíře neoliberalismu patří i odstraňování předpisů bránících volnému pohybu pracovních sil, zboží, služeb a kapitálu mezi jednotlivými národními státy (Scholte 2005: 9). K politice neoliberalismu patří také snižování daňových sazeb uvalených na kapitál (Hakelberg a Rixen 2017: 4) Kritici neoliberalismu poukazují na škodlivost globalizovaného obchodu v tom, že ignoruje otázky sociální nerovnosti, ochrany přírody, kultury a demokracie (Scholte 2005: 15).

4.2.9 FISKÁLNÍ POLITIKA

Neoliberalismus je typický svoji podporou fiskální úspornosti, tj. snižováním deficitů a úrovně státního dluhu (Manning et al. 2022). Neoliberálové zastávají názor, že „*vysoký dluh je pro růst špatný – a tedy, aby byl položen pevný základ pro růst, je nezbytné dluh splatit*“ (Ostry et al. 2016: 40). Následkem této politiky však může být ohrožení sociálních jistot s dopadem na nejzranitelnější členy společnosti. Radikální úsporná opatření státu někdy vedou i k poklesu celkového zdraví populace, většímu výskytu psychických problémů a sebevražd (Vavvos a Triliva 2018: 317).

V analytické části výše představené definiční znaky liberalismu budu konfrontovat s prezidentem Obradorem skutečně prosazovanou politikou. To mě umožní určit, zda Obrador v souladu s vlastními sliby Mexiko od neoliberálního ekonomického systému skutečně vzdaluje.

5 ANALÝZA ÚSPĚŠNOSTI PLNĚNÍ SLIBŮ OBRADORA

Tato část se zabývá výzkumem toho, jak je prezident Obrador úspěšný v plnění svého slibu zmírňovat ekonomické problémy Mexika. V první části analýzy sledují politická opatření a dopady boje proti korupci, nezaměstnanosti, chudobě, podvýživě, hladu a emigraci obyvatelstva do zahraničí. Ve druhé části posuzují, zda se Obradorovi daří v Mexiku rušit systém ekonomického neoliberalismu, jak o tom ve své inaugurační řeči také hovořil (lopezobrador.org.mx 2018).

5.1.1 SNIŽOVÁNÍ MÍRY KORUPCE

Obrador při svém nástupu do prezidentské funkce prohlásil, že se zasadí o poklidnou, avšak zároveň hlubokou a radikální transformaci státu spočívající ve vymýcení korupce, jejíž vysoká míra brání ve znovuzrození Mexika (lopezobrador.org.mx 2018). Obrador při tom poukázal na údaje agentury Amnesty International, podle které se Mexiko mezi lety 2000 až 2017 propadlo z 59. místa na 135. příčku z celkem 176 sledovaných zemí. Korupce v Mexiku existovala vždy, ale její současná vysoká míra je podle prezidentova názoru přímým důsledkem ekonomického neoliberalismu, během kterého dochází k privatizaci majetku. Korupce je v Mexiku podle Obradora přímo napojená na politiku a ve velkém měřítku se vyskytuje také v policejních složkách, a proto se korupční jednání již nesmí nadále tolerovat. Ve svém inauguračním projevu AMLO na téma korupce prohlásil:

(...)“Skoncovat s korupcí je možné, a my to uděláme, protože tímto způsobem vybudujeme spravedlivější, demokratičtější, vstřícnější a šťastnější společnost“ (lopezobrador.org.mx 2018).

Obrador tak navazoval na svoji rétoriku využívanou už v předvolební kampani, kde se proti korupci a establishmentu tvrdě vymezoval (Talanquer 2020: 409).

Konat Obradorova administrativa začala již brzy po svém nástupu zkraje roku 2019, když zasáhla proti krádežím a korupci ve státní ropné firmě Pemex. Zásah administrativy ale podle analytiků nebyl dostatečný (Talanquer 2020: 409). Významnější bylo Obradorovo rozhodnutí zrušit stavbu nového letiště v Mexico City v hodnotě 13 miliard USD, které podle administrativy bylo megalomanským projektem a podhoubím korupce (Talanquer 2020: 409). Obrador také zavedl více centralizovanou kontrolu nad zdroji, příkladem opatření může být jmenování prezidentovi loajálních funkcionářů do každého z 32 mexických států. Tito delegáti nejsou

vázání obvyklými byrokratickými pravidly. Přestože záměrem bylo snižování míry korupce, důsledkem opatření je spíše posilování moci centra na úkor regionů, taková struktura státu problém korupce neřeší (Talanquer 2020: 416–417). Součástí protikorupční politiky bylo i zrušení státních dotací pro veškeré nevládní organizace (Talanquer 2020: 425).

V rámci deklarovaného boje proti korupci taktéž došlo k některým změnám v mexickém zdravotnictví. Podle Talanquera se ale potírat korupci nedaří, neboť „*podle celostátně reprezentativního průzkumu se počet korupčních činů v interakci občanů s vládou zvýšil z 25,5 na sto občanů v roce 2017 na 30,4 v roce 2019, což představuje nárůst o 19,2 %*“ (Talanquer 2020: 418).

Podle sociologického šetření z roku 2019 61 % Mexičanů Obradorovu protikorupční politiku hodnotilo kladně, zatímco za předchozí administrativy Peño Nieta v roce 2017 to tak vnímala jen necelá čtvrtina dotazovaných, a tak z tohoto hodnocení López Obrador vycházel oproti Nietovi o 37 procentních bodů jako důvěryhodnější politik (CNN México 2019). Přesto podle Mexického statistického úřadu v roce 2019 počet Mexičanů, kteří se osobně setkali s korupcí ve veřejném sektoru, vzrostl o 7 % oproti minulému období (Oré 2020). Po Mexiku koluje starý vtíp, že nejméně zkorumpovaným prezidentem v dějinách země byl Alvaro Obregon, jelikož měl jen jednu ruku, kterou mohl používat k obohacování se. Z účasti na korupčním jednání je podezřelý i Obradorovo příbuzenstvo, sám prezident to ale považuje za nečistý útok ze strany politické konkurence (Oré 2020).

Ač prezident Obrador opakovaně sliboval protikorupčními opatřeními ušetřit 500 miliard pesos, které jeho administrativa následně měla efektivně využít, postupem času se ukázalo, že šlo jen o zbožné přání, jelikož zmíněné zdroje se nikdy neobjevily (Núñez 2021). Novinářka Janine Bacquerie (2022) uvádí, že během prezidentství Lópeze Obradora došlo k několika korupčním skandálům a klientelismu, kdy AMLO využívá krycí firmy k maskování odklonu peněz a svého vlivu k obsazování veřejných funkcí či zadávání veřejných projektů. Obradorovi blízcí političtí spolupracovníci navzdory rétorice administrativy nemusí čelit trestu, pokud se ukáže, že byli součástí korupčních kauz. Po třetině volebního období Obradorovy administrativy v boji proti korupci a beztrestnosti nebylo dosaženo větších úspěchů. Organizace OECD kritizovala Mexiko za to, že nezavádí systémové změny, které politické reprezentaci byly doporučeny. Z dvaceti doporučení Mexiko devět ignorovalo a zbylých jedenáct imple-

mentovalo pouze částečně⁷, žádné z doporučení tedy nebylo Mexikem přijato v plném rozsahu. Byť určitých pokroků bylo dosaženo, pracovní skupina OECD se usnesla, že úsilí mexických představitelů bylo nedostatečné, přičemž za jednu z příčin lze označit i podfinancování příslušných mexických úřadů (Ropes & Gray 2021).

V roce 2019 se 72 % lidí domnívalo, že Obradorova protikorupční politika má dobré výsledky, avšak v roce 2022 si to myslelo už jen 44 % Mexičanů. Zhruba dvě třetiny dotázaných říká, že nahlašovat korupci je zbytečné, jelikož to nezaručuje zahájení vyšetřování, natož potrestání hříšníků (Bacquerie 2022).

I když se AMLO při různých příležitostech chlubí, že v Mexiku už skoro neexistuje korupce, mnoho studií, průzkumů a analýz hovoří o opaku (Ruiz-Healy 2022). Například Index vnímání korupce vydaný v lednu 2022 řadí Mexiko na 124. místo světa ze 180 sledovaných zemí. Také ve schopnosti „odhalovat, trestat a předcházet korupci“⁸ je na tom Mexiko špatně, z latinskoamerických států se v tomto ohledu na horší příčce umístily už jen Guatemala, Bolívie a Venezuela (Ruiz-Healy 2022).

Mexiko korupce sužuje, projevuje se to v různých činnostech od nelegálního vyhýbání se pokutám za překročení rychlosti až po mnohamilionové krádeže z veřejných zakázek na stavební práce. AMLO podkopal Národní protikorupční systém a klíčové orgány dohledu během Obradorova mandátu podaly mnohem méně trestných oznámení než v předchozích letech. Dle ředitelky think-tanku Mexico Evalua ve státě neexistuje dostatek institucí, které by se řešením korupce zabývaly, a nezdá se, že by Obrador hodlal do budoucna tuto politiku přehodnotit (Murray 2021). V oblasti boje proti korupci AMLO podle organizace Americas Society zcela selhal, jelikož ignoroval doporučení Národního antikorupčního systému a omezil kontrolu zadávání veřejných zakázek (Ciupková 2020). Státní zakázky se staly méně transparentními, v mnohých výdajích na infrastrukturu administrativa tají podrobnosti smluv a zaštiťuje se údajnou potřebou chránit národní bezpečnost (O’Neil 2022).

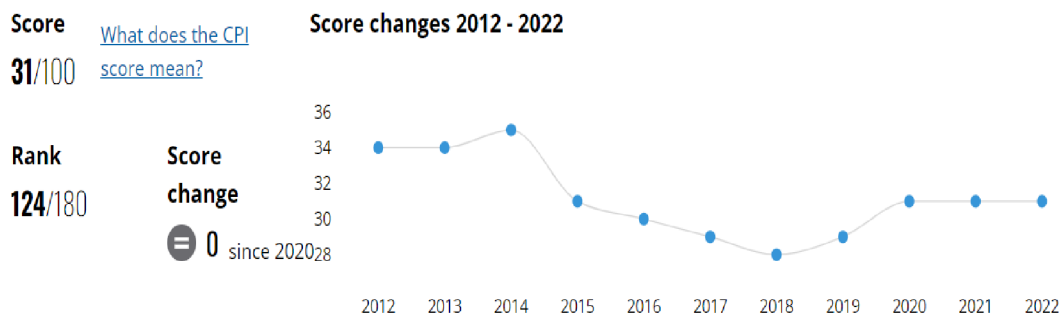
V posledních letech Mexiko ve schopnosti odhalovat, trestat a předcházet korupci zažívá sestupnou tendenci, mezi lety 2019 a 2022 si země v tomto ohledu pohoršila o 13 procentních bodů a v latinskoamerickém regionu klesla z 11. na 12. příčku (Americas Quarterly).

⁷ Političtí představitelé Mexika zejména ignorovali doporučení OECD prosazovat opatření k potírání zahraničního podplácení, naopak částečně reflektovali doporučení právními a institucionálními reformami omezovat domácí úplatkářství (Ropes & Gray 2021).

⁸ Jde o tzv. CCC Index.

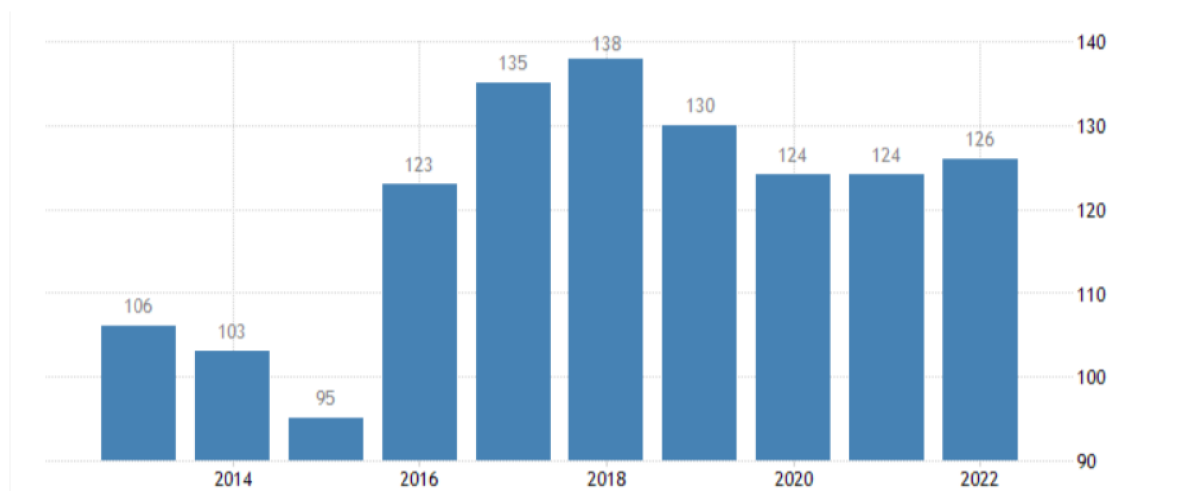
Graf 2: Vnímání korupce v Mexiku v letech 2012 až 2022

MEXICO

Zdroj: Transparency International. Dostupné na:
<https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/mex>

Graf 3: Míra korupce v Mexiku ve srovnání se všemi 180 sledovanými zeměmi v letech 2013 až 2022

Zdroj: Trading Economics a. Dostupné na:
<https://tradingeconomics.com/mexico/corruption-rank>

Shrnutí

V Mexiku je přítomná obrovská míra korupce a s tímto fenoménem si navzdory vlastním politickým slibům neví rady ani Obradorova administrativa. Současná politická reprezentace sice

přijala některá opatření proti domácímu podplácení, avšak zároveň rezignovala na snahu eliminovat zahraniční podplácení⁹. Celkově podle organizace OECD snaha politiků v Mexiku právně a institucionálně omezovat korupci navzdory silné předvolební rétorice nebyla dostatečná. Mexiko si ve srovnání s ostatními státy Latinské Ameriky v letech 2019 až 2022 v indexu korupce o jednu příčku pohoršilo. Grafy číslo 2 a 3 ukazují, že prezident Obrador zpočátku míru zkorumpovanosti Mexika trochu zmírnil, avšak nyní Mexiko několik let stagnuje a i nadále se v otázce zkorumpovanosti řadí jednoznačně do horší poloviny všech sledovaných zemí, podle stobodové stupnice indexu Transparency International se Mexiko ustálilo na velmi podprůměrné hodnotě 31 bodů. V globálním srovnání Mexiku patří až 126. příčka ze 180 sledovaných zemí.

Slib Lópeze Obradora o „vymýcení korupce“ tak zdaleka nebyl naplněn. Upadá také optimismus mexických občanů, kteří čím dál méně současné politické reprezentaci v otázce boje proti korupci důvěřují. Taktéž ve schopnosti efektivněji předcházet a trestat korupci se Mexiko v posledních letech neposunulo. Některé korupční kauzy se také děly uvnitř samotné současné administrativy. Stav právního státu v Mexiku je nadále špatný, Mexiku v roce 2021 patřilo 146. umístění na světě, což oproti předchozím letům znamená zhoršení (The Global Economy 2021).

5.1.2 SNIŽOVÁNÍ MÍRY NEZAMĚSTNANOSTI

Prezident Obrador co nejvyšší míru zaměstnanosti považuje za prevenci kriminality (Russell 2019), avšak ve svém inauguračním projevu otázce zaměstnanosti přikládá vysokou důležitost zejména v tom smyslu, aby lidé v Mexiku našli životní perspektivu a neměli tak důvod masově emigrovat. AMLO k tomu konkrétně sdělil:

(...)“Zajistíme, aby Mexičané měli práci, prosperovali a byli šťastní tam, kde se narodili, kde jsou jejich příbuzní, jejich zvyky a kultury“.

(...)“To bude poslední opona rozvoje, která udrží naše krajany na národním území s prací a blahobytem“ (lopezobrador.org.mx 2018).

Ihned po nástupu do úřadu AMLO oznámil, že minimální mzda v montážní firmě Maquiladora na severu Mexika se zdvojnásobí na v přepočtu devět amerických dolarů za den (Hackbarth 2022).

⁹ Jako zahraniční podplácení se označuje situace, kdy domácí subjekt poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek zahraničnímu veřejnému činiteli, lhotejno zda přímo či přes prostředníka. Termín pochází z Protikorupční Úmluvy OECD, kterou je vázáno 44 států světa (Justice.cz).

Lopez Obrador podporuje nadnárodní strategii na podporu investic v ekonomicky málo rozvinutých regionech jižního Mexika a na severu Střední Ameriky s cílem urychlit vytváření pracovních míst. Mexiko navrhlo, aby se Spojené státy americké a Kanada připojily k plánu investic a tvorby pracovních míst v Severním trojúhelníku, kam spadají státy Honduras, Guatemala a Salvador. USA se taktéž zavázaly, že od roku 2019 zvýší investice v Mexiku na hodnotu téměř pět miliard USD, z toho dvě miliardy poputují na projekty v jižním Mexiku (Xinhua 2019). Obradorova administrativa také oznámila, že již investuje do výsadby stovek tisíc hektarů lesů v mexických státech Chiapas, Campache a Tabasco s cílem lidem nabídnout práci (telesur 2019). V současnosti výsadba stromů poskytuje práci pro více než 400 000 farmářů (Rodriguez 2021).

V roce 2020 se celý svět potýkal s obrovskými zdravotními, ekonomickými a dalšími negativními dopady pandemie Covid-19. Důsledkem toho jen od března do července Mexiko přišlo o několik milionů pracovních míst a došlo k prudkému propadu mexického HDP, s čímž se Obradorova administrativa byla nucena postupně vypořádávat i díky vládním sociálním programům a remitencím¹⁰ (Esposito 2020). Mexická administrativa byla kritizována za to, že během pandemie Covid-19 dělá příliš málo pro to, aby ochránila pracovní místa, neboť její prioritou bylo dodržovat fiskálně úsporná opatření (SGI 2022: 8).

AMLO také za velký problém mexického hospodářství považuje zaměstnávání lidí na subdodávky, firmy se tak na konci roku vyhýbají povinnosti lidem vyplácet dávky nebo jim dávat bonusy. V prosinci 2020 tímto způsobem Mexiko přišlo o 277 000 pracovních míst (Reuters 2021a). Obrador v reakci na to podnikům možnosti praktikovat subdodávky výrazně omezil (Dempsey 2021). Roku 2020 Mexiko investovalo do stavby železnice Mayan Train na poloostrově Yucatán. Projekt plánoval přinést 20 000 pracovních míst s potenciálem zmírnit chudobu v některých z nejchudších komunit v zemi (Al Jazeera 2019). Podle ekonoma Macíase Lópeze (2022) ale Mexiko už od roku 2019 hospodářsky stagnuje. Ekonom se také domnívá, že Obradorova hospodářská politika včetně omezení subdodávek se májí účinkem.

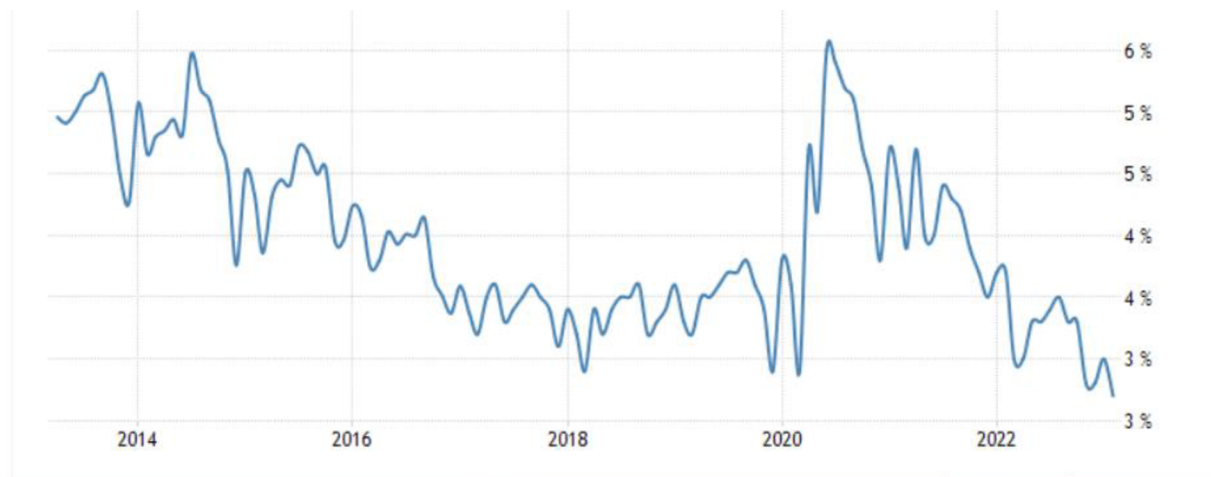
Obradorova administrativa navázala spolupráci s prezidentem USA Joem Bidenem na posílení mechanismů pro vytvoření bezpečnějších a efektivnějších koridorů pro obchod a vytváření lepších pracovních míst v obou zemích. Mexická i americká administrativa se zavázaly zajiš-

¹⁰ Remitence jsou materiální nebo nemateriální prostředky, které emigranti posílají zpět do země svého původu, nejčastěji svým vlastním rodinám (Krotký a Jaworsky 2018).

řovat konkurenceschopnější a kvalifikovanější pracovní sílu, což patří k nezbytným požadavkům ekonomiky 21. století (The White House 2022).

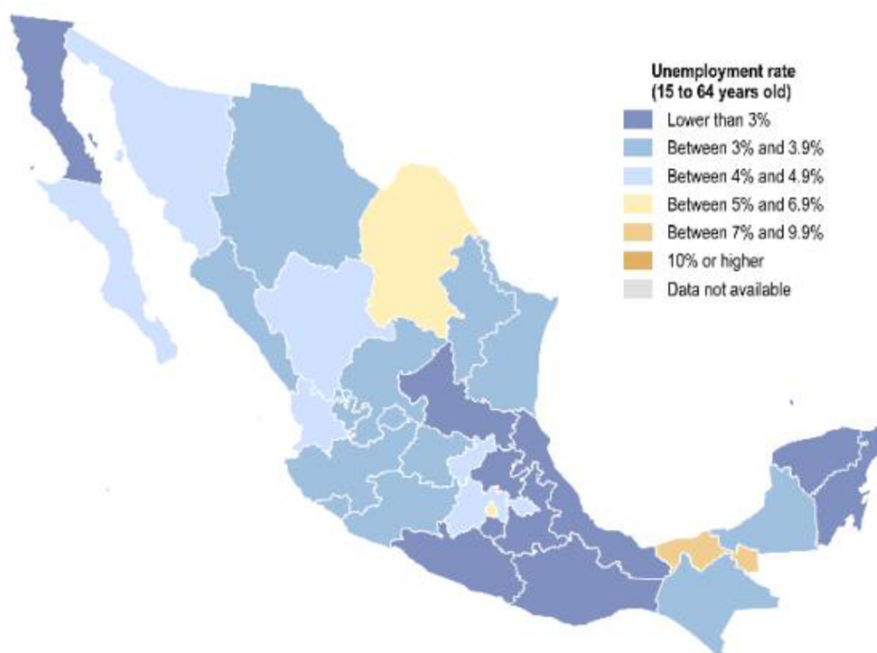
Obradorova administrativa zvýšila pro rok 2022 výši minimální mzdy o 22 %, jde tak od roku 2019 o čtvrté zvýšení v řadě. Celkově se minimální mzda v Mexiku během prezidentství Obradora zvýšila o 65 % (Rojas 2022). Pracovní síla zůstává málo kvalifikovaná a mexická ekonomika je silně exportně orientovaná a závislá na USA (SGI 2022: 3).

Graf 4: Vývoj nezaměstnanosti v Mexiku

Zdroj: Trading Economics b. Dostupné na:
<https://tradingeconomics.com/mexico/unemployment-rate>

Obrázek 1: Nezaměstnanost v jednotlivých federacích Mexika v roce 2019

Zdroj: OECD 2020: 1. Dostupné na: <https://www.oecd.org/cfe/leed/Mexico.pdf>

Obrázek 2: Nezaměstnanost v jednotlivých federacích Mexika v roce 2022

Zdroj: OECD: 2. Dostupné na: <https://www.oecd.org/regional/MEX-RCG2022.pdf>

Shrnutí

Obradorova administrativa do projektů poskytujících v Mexiku nová pracovní místa investovala značné ekonomické prostředky a za tím účelem taktéž navázala spolupráci se Spojenými státy americkými. Nezaměstnanost v Mexiku se během Obradora mandátu téměř vždy pohybovala mezi třemi a pěti procentními body a stav tak výrazně nevybočil z vývoje posledního čtvrtstoletí (statista.com a). Graf číslo 4 ukazuje, že jen roku 2020 během celosvětově rozšířené pandemie Covid-19 se nezaměstnanost v Mexiku dostala lehce nad šest procentních bodů, potom hodnoty opět klesaly. V jednotlivých státech Mexika se míra nezaměstnanosti postupem času Obradorova prezidentství spíše snižuje (obrázky 1 a 2). Mírně se v Mexiku daří snižovat i počet tzv. NEETs¹¹ (Světová banka). Proto během Obradorova prezidentství trend zaměstnanosti v Mexiku pokračuje správným směrem.

5.1.3 SNIŽOVÁNÍ MÍRY CHUDOBY

AMLO ve svém inauguračním projevu deklaroval, že jeho administrativa považuje hájit zájmy chudých za svoji prioritu, jak o tom svědčí prezidentovy citáty níže (lopezobrador.org.mx 2018):

(...)“Dáme přednost zranitelným a vyvlastněným. Pro dobro všech, chudých především“.

(...)“Pokud jde o blaho našich lidí, plánujeme bojovat proti chudobě a marginalizaci jako nikdy předtím v historii“.

(...)“Stát se postará o snižování sociálních nerovností, sociální spravedlnost nebude nadále vytěsňována z vládní agendy. Ti, kdo se narodí chudí, nebudou odsouzeni zemřít chudí“.

AMLO ihned po svém nástupu veřejnosti otevřel prezidentské sídlo, které se podle něj stalo symbolem přepychu v zemi, kde téměř 42 % obyvatel žije v chudobě. Taktéž se zavázal prodat prezidentské letadlo a získané peníze poskytnout na boj proti chudobě. Kritici to ale považují za populistická gesta, která ve skutečnosti nemají na řešení chudoby žádný dopad (Romo 2019). Navíc zmíněné letadlo se ještě k březnu 2022, tedy více než tři roky Obradorova prezidentství, nepodařilo pro nedostatek zájemců prodat, a proto jej Mexiko za úplatu jen příležitostně pronajímá (Reuters 2022 b).

Obradorova administrativa bezprostředně po svém nástupu taktéž iniciovala přepracování mexického sociálního programu. Pro získání ekonomické podpory tak například už není

¹¹ NEET je označení pro mladého člověka, který nepracuje, nestuduje, ani nenavštěvuje žádný vzdělávací kurz jakožto přípravu na vykonávání svého budoucího zaměstnání (Cambridge Dictionary).

striktně vyžadováno, aby rodiče posílali své děti do školy, a ženy již nemají za povinnost navštěvovat lékařské prohlídky a zdravotní semináře. Odborník na sociální problematiku Rodolfo de la Torre tvrdí, že agenda nové administrativy není založena na statistických datech (Torre 2019). Předchozí sociální program Prospera (podmíněný převod hotovosti) navzdory Obradorově kritice totiž zaznamenal jisté úspěchy v tom, že i když nedostal příliš lidí z chudoby, alespoň jim pomohl vymanit se z pásma extrémní chudoby. Torre (2019) k tomu řekl:

„Cílem programu je přivést lidi na trh práce s větším množstvím lidského kapitálu, a v tom byla Prospera úspěšná“.

Prezidentovi oponenti také poukazují na Obradorem započatý proces postupného ukončování služeb péče o děti z chudých rodin a škrty ve výdajích na zdravotnictví. K mnoha chudým rodinám se nové programy sociální podpory nedostanou, a pokud ano, tak jim stěží pomůžou výrazně svoji ekonomickou situaci zlepšit. Celkově se prezident Obrador v sociální politice snaží myšlenkově rozejít s předešlými pravicovými administrativami, aniž by byly brány v potaz potřebné právní a institucionální souvislosti. Dle kritiků Obradorův program nepřináší výraznější možnosti sociální prostupnosti obyvatel (SPA 2019). Bývalý náměstek ministra zahraničních věcí Andrés Rozental Gutman oceňuje, že Obrador se v prvních osmi měsících ve funkci snažil v Mexiku řešit nerovnosti a chudobu a říká, že programy pro seniory a nezaměstnanou mládež byly velmi potřebné. Rozental Gutman ale dodává, že podle něj Obrador nemá předpoklady splnit svůj slib o vymýcení korupce v Mexiku, jelikož jeho administrativa není dostatečně transparentní, sama vykazuje některé prvky korupčního jednání a zneužívání moci (Romo 2019). Podle článku Becka a Ibera navzdory Obradorově rétorice jsou sociální výdaje ve skutečnosti nižší než za předchozího prezidenta (Beck a Iber 2022).

V roce 2021 prezident Obrador před plénem Organizace spojených národů navrhl svůj globální plán proti chudobě. Má zahrnovat každoroční příspěvek 4 % z majetku 1000 nejbohatších jednotlivců a korporací, a také dar od států G20 v hodnotě 0,2 % jejich HDP (Euronews 2021), v tom případě by příspěvek Mexika činil téměř tři miliardy amerických dolarů (Hernández 2021).

Sociální politika Mexika při boji s chudobou uvnitř země čelí některým limitům, které si na sebe klade sama současná administrativa. Obrador se totiž předem zavázal ke třem klíčovým principům v makroekonomické politice: Mexiko bude mít vyrovnaný nebo přebytkový rozpočet, nebudou zavedeny nové daně ani zvýšeny ty stávající, a bude zajištěna finanční života-

schopnost mexické státní ropné společnosti Pemex (Gómez-Franco 2020). Tyto zásady tedy omezují množství zdrojů, které administrativa může vyčlenit na sociální agendu, kromě toho je Mexiko velmi zranitelné vůči případným vnějším šokům, které ovlivní daňové příjmy (Gómez-Franco 2020).

Obrador se v sociální politice tedy zaměřil zejména na reformu trhu práce projevující se v novém přístupu k náborovým programům, řešení pracovních sporů, silnějších pravomocech odborů. Zároveň byla výrazně zvýšená minimální mzda a podpora pro ty, kdo nemohou pracovat. Administrativa také dotuje pracovní místa pro mladé lidi a poskytuje univerzální důchod pro osoby starší 68 let, podporuje mládež se zdravotním postižením, poskytuje peníze pro rozvoj venkova, v neposlední řadě investuje do rozvoje měst a bydlení či podporuje lidi, které v letech 2017 a 2018 zasáhlo zemětřesení (SEGOB 2019). Vzhledem k absenci podstatných změn v daňové politice se však výše financování sociálního systému zdá být nedostatečná, dopady toho pandemie Covid-19 jen umocnila, když prezident Obrador nedokázal adekvátně reagovat především s odůvodněním, že nehodlá Mexiko ekonomicky zadlužovat. Pandemie přitom negativně zasáhla zejména nízkopříjmové vrstvy obyvatelstva (Gómez-Franco 2020). Zároveň Obradorovo nahrazení státních programů přímými peněžními převody může paradoxně kopírovat neoliberalní logiku, jelikož vážně narušují existující instituce sociálního státu a dávají odpovědnost jednotlivcům za jejich vlastní blahobyť v konkurenčním tržním hospodářství. Není navíc zřejmé, zda tyto programy materiální situaci chudých skutečně zlepšují (Ang a Weinstein 2020).

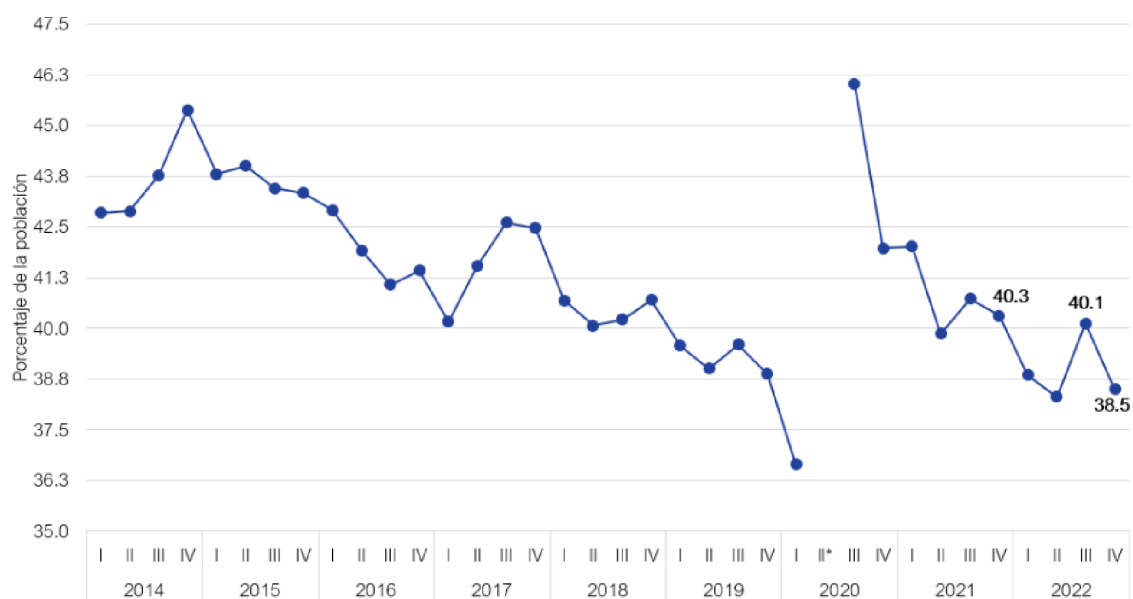
Protože Obrador nehodlá zvyšovat daně, rozhodl se bojovat proti chudobě prostřednictvím necitlivých škrťů v některých institucích s už tak skromnými rozpočty (například Národní institut pro migraci, Sekretariát životního prostředí a přírodních zdrojů), dále jsou škrty viditelné ve vědě a kultuře, přičemž lidé působící v těchto sférách jsou administrativou označovány za „součást zkorumpovaného establishmentu“ (Ang a Weinstein 2020).

Graf 5: Procento Mexičanů žijících v chudobě v letech 2014 až 2022

Porcentaje de la población con ingreso laboral inferior al costo de la canasta alimentaria¹

Nacional

Primer trimestre 2014 – cuarto trimestre 2022

Fuente: elaboración del CONEVAL con base en la ENOE y la ENOE Nueva Edición (ENOE¹). ¹ Línea de pobreza extrema por ingresos. *Debido a la contingencia sanitaria por la COVID-19, el INEGI suspendió la recolección de información de la ENOE referente al segundo trimestre 2020, por lo cual no se cuenta con el insumo necesario para el cálculo de los indicadores correspondientes a este periodo.

www.coneval.org.mx

Zdroj: CONEVAL b. Dostupné na: https://www.coneval.org.mx/Medicion/Paginas/ITLP-IS_pobreza_laboral.aspx

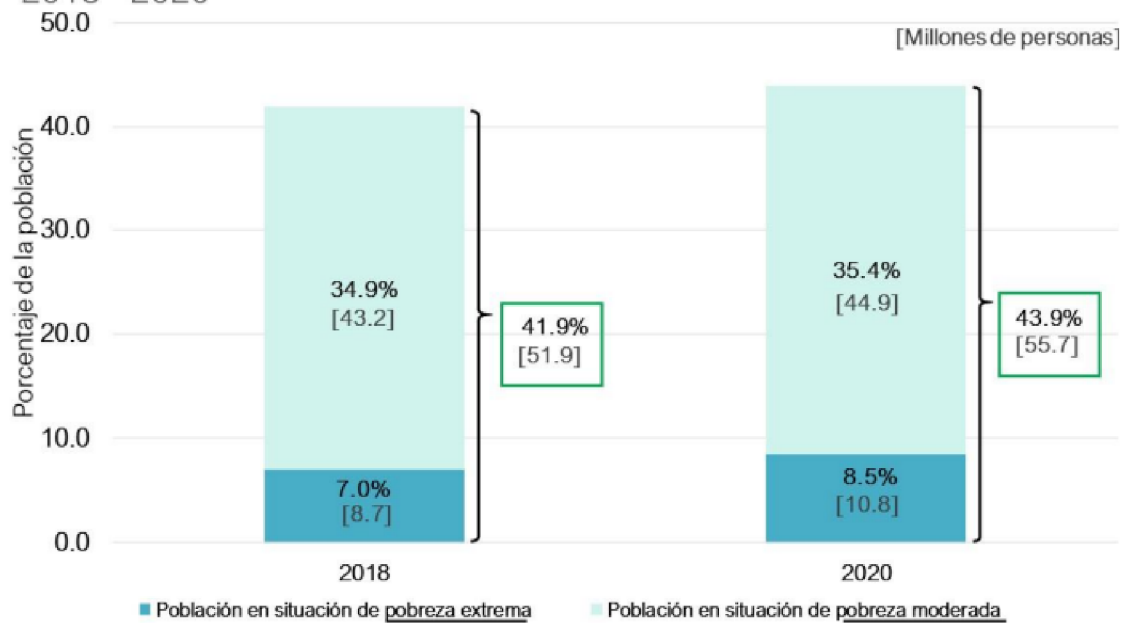
Obrázek 3: Mapa Mexika zobrazující všech 32 států federace

Zdroj: istockphoto.com. Dostupné na: <https://www.istockphoto.com/cs/vektor/mapa-mexika-s-podrobnými-názvy-států-a-měst-gm1468138168-499739751>

Graf 6: Procento Mexičanů žijících v chudobě v letech 2018 a 2020

Porcentaje y número de personas en situación de pobreza Estados Unidos Mexicanos 2018 - 2020

Zdroj: CONEVAL 2021:5. Dostupné na:

https://www.coneval.org.mx/SalaPrensa/Comunicadosprensa/Documents/2021/COMUNICADO_009_MEDICION_POBREZA_2020.pdf

Shrnutí

AMLO si boj proti chudobě v Mexiku stanovil jako jednu ze svých politických priorit. Obrador se zavázal k líbivému gestu prodat část luxusního majetku ve správě prezidenta republiky a získané peníze poskytnout chudým Mexičanům. V případě nabízeného letadla k prodeji však nedošlo, jelikož se žádný kupec nenašel.

Hned z kraje svého mandátu administrativa přepracovala sociální program pro snižování chudoby v Mexiku, podle mnohých ale jde o změnu, jejíž potřebnost není podložena daty. Šlo o nahrazení programu Prospera, který si kladl za cíl udržet děti ve škole, zlepšovat mexický

vzdělávací systém, program se také věnoval zlepšování zdraví a výživy a poskytoval chudým domácnostem finanční dotace. Program dosáhl některých pozitivních výsledků ve zvýšení vzdělanosti dětí, zlepšení nutričního zdraví, poklesu úmrtí žen během těhotenství a těsně po něm, a poklesu úmrtí kojenců. Bylo navíc zjištěno, že příjemci programu Prospera měli výrazně větší pravděpodobnost získat zaměstnání oproti lidem, kteří se do programu nezapojili. Program podle Světové banky hrál pozitivní roli i v poklesu chudoby na mexickém venkově. Přesto nebyla Prospera mezi většinou Mexičanů příliš populární a podle Obradora byla zatížena korupcí, a tak se současná administrativa rozhodla program zrušit. AMLO Prosperu nahradil Stipendijním fondem Benita Juareze zajišťujícího peněžní podporu středoškolským studentům. Tento program má za cíl podporovat studenty z rodin s extrémně nízkými příjmy, aniž by příjem dotací byl podmíněn jakýmkoliv požadavky na rodiče studentů. Fond Benita Juareze však na rozdíl od Prospery nemá ambice v Mexiku řešit problémy spojené se zdravím a výživou obyvatel (Kim 2022).

Obradorův boj proti chudobě je navíc ztěžován jeho vlastní fiskální disciplínou, jež limituje možnosti potřebné prostředky rozprostřít mezi chudé Mexičany, to se naplno projevilo během zuřící pandemie Covid-19. Taktéž dochází k úsporným opatřením v některých už tak podfinancovaných institucích. Současná administrativa se zaměřila na reformu trhu práce, která spočívá například ve zvyšování minimální mzdy, v posilování role odborů nebo v usnadňování přístupu lidí na trh práce.

Na grafu číslo 5 lze vidět, že Obrador zpočátku svého mandátu množství Mexičanů, kteří žijí v chudobě, snížil o 3 %. V roce 2020 podíl lidí žijících v chudobě stoupl o téměř 10 %. Tento nárůst byl dán jednak důsledky celosvětově rozšířené pandemie Covid-19, jednak podceněním celé situace administrativou a nedostatečnými prostředky, které byly na tlumení dopadů pandemie uvolněny.¹² Graf 6 signalizuje nárůst počtu Mexičanů žijících v chudobě i v extrémní chudobě mezi lety 2018 a 2020.

Poté počet chudých Mexičanů na grafu 5 ze svého maxima klesal, avšak v průběhu roku 2022 se podíl chudých lidí dostal nad 40 %, což je více oproti roku 2019, kdy prezident Obrador byl na počátku svého úřadování. V posledním čtvrtletí roku 2022 míra chudoby sice spadla, avšak jen zhruba na úroveň odpovídající hodnotám ze začátku Obradorova funkčního období.

¹² Jak už jsem v průběhu diplomové práce uváděl, Covid-19 velmi podceňoval i sám prezident Obrador a Mexiko bylo virem jednou z nejvíce zasažených zemí světa.

Podle ukazatele Giniho koeficientu se v posledních letech nezlepšuje ani nerovnost v distribuci příjmů (statista.com b).

Z výše uvedeného vyplývá, že naměřené hodnoty stagnují, AMLO v boji proti chudobě v Mexiku není úspěšný a svůj deklarovaný slib proto nesplnil.

5.1.4 SNIŽOVÁNÍ POČTU HLADOVÝCH A PODVÝŽIVENÝCH MEXIČANŮ

Obrador považuje hlad a podvýživu v Mexiku za důležitý problém, o němž mluvil i během svého inauguračního projevu (lopezobrador.org.mx 2018):

(...)“Zemědělským výrobcům pomohou dotace a garantované ceny a za férovou cenu se bude prodávat koš základních potravin, aby bylo možné bojovat proti podvýživě a hladu.“

V lednu 2019 Obrador představil nový základní koš potravin, které budou k dispozici za dostupné ceny ve státních podnicích Diconsa a Liconsa. Mezi tyto potraviny za dostupnější cenu patří některé druhy masa, ryb, ovoce, zeleniny a nápojů. Prezident Obrador k tomu řekl:

(...) „Toto je velmi humánní program, abychom mohli bojovat proti hladu a podvýživě a netr-pěli nespravedlností, že nemáme to nejzákladnější, což je jídlo“ (informador.mx 2019).

První dva roky prezidentství Lópeze Obradora ale nebyla úspěšná, neboť počet Mexičanů žijících v podmínkách podvýživy a hladu se podle Agentury OSN pro výživu a zemědělství zvýšil, nebyly přitom ze strany administrativy realizovány potřebné investice a neudály se nutné interakce mezi různými soukromými a veřejnými aktéry pro nápravu tohoto stavu. AMLO k dosažení potravinové bezpečnosti a pro potírání hladu a podvýživy vytvořil organizaci Mexican Food Security, po dvou a půl letech však nebylo dosaženo očekávaných výsledků (Contreras José 2021).

Roku 2020 vybrané světové rozvojové organizace vydaly seznam doporučení, jak by si politická reprezentace Mexika měla počínat v boji proti dopadům Covid-19 v oblasti zdraví a výživy. Organizace konstatovaly, že Mexiku chybí konsolidovaný národní program pro prevenci podvýživy, a je také třeba zajistit dostatek výživných potravin a jejich spravedlivou distribuci. Mexičtí politici by také dle doporučení těchto organizací měli přijmout účinná opatření, mimo řady dalších kupříkladu vytvořit nouzový rozpočtový fond na ochranu výživy nejzranitelnějších skupin, zachovat a posílit kontinuitu zdravotních služeb pro matky a děti během pandemie a po ní, zpřístupnit obyvatelstvu ke konzumaci zeleninu, ovoce a luštěniny, jakož i zajistit přístup obyvatel k dostatku pitné vody. Organizace oceňují snahu mexické administrativy

problémy podvýživy a hladu řešit, avšak apelují na posílení těchto politik a k uvedení do praxe uvedených doporučení pro pomoc nejzranitelnějším Mexičanům (Unicef 2020).

V roce 2020 prezident Obrador vydal výnos ohledně postupného ukončení používání a dovozu některých druhů zemědělských produktů z USA. Tento výnos s potenciálem mimo jiné ohrožit potravinovou bezpečnost Mexika či ohrožit zemědělce na obou stranách hranice AMLO postupně zmírňoval, po tlaku Spojených států amerických například znovu došlo k povolení dovozu žluté kukuřice (Foreign Agricultural Service 2022).

V listopadu 2021 AMLO pronesl útočný výrok na adresu Organizace spojených národů (OSN): „*Nikdy v historii této organizace nebylo učiněno nic skutečně podstatného ve prospěch chudých*“. V tom se přitom mýlí, protože pod OSN spadá řada programů, které proti chudobě a hladu bojují, a které za tím účelem vynaložily již miliardy amerických dolarů a pomohly stovkám milionů lidí. Mezi takové programy se řadí například Rozvojový program OSN, Dětský fond OSN či Světový potravinový program (Ruiz-Healy 2021).

Obradorova administrativa v květnu 2022 vyhlásila program boje proti inflaci cen potravin, díky kterému se prostřednictvím dohody se soukromým sektorem mají zachovat „spravedlivé ceny“ základních potravin. Plán také počítá s půlročním pozastavením dovozních cel na 21 základních položek a pět základních komodit potřebných pro výrobu potravin. Program zahrnuje i kroky na podporu zvýšené produkce hnojiv a obilovin (USDA 2022:1). Téhož roku Obrador zrušil strategii „Národního systému křížové výpravy proti hladu“ svého předchůdce Peña Niete s poukazem na její neefektivitu a nahradil ji svými vlastními koncepcemi a institucemi zahrnujícími podporu mexických pěstitelů kávy a cukrové třtiny, garance cen kukuřice, fazolí, pšenice, chleba, rýže a mléka (Infobae 2022). Značným problémem je současná vysoká míra inflace, jež znehodnocuje mzdy nejslabších sociálních skupin, které trpí dopady značného zdražování potravin. Zatímco dříve existovalo mnoho programů pro zmírňování chudoby a hladu, v poslední době Obradorova administrativa většinu těchto programů zrušila a nahradila je systémem přímé finanční pomoci, která se často nedostane k nejzranitelnější populaci, či se případně peníze utratí za potraviny, které nevedou k lepšímu stravování. Ač Covid-19 problémy Mexika ještě vyostřil, podle mnohých hlasů Obradorova politika je dlouhodobě špatná a nevede ke zmírnění sociálních dopadů (El Financiero 2022).

Dosažení závazku vymýcení hladu do roku 2030 se zdá být nereálné, přičemž Mexiko se během prezidentství Lópeze Obradora v indexu GHI zachycujícího počet lidí trpících hladem postupně zhoršuje. Vše ještě komplikuje souběh okolností, jako jsou válka na Ukrajině, vyso-

ká inflace a narušené dodavatelské řetězce, které způsobily znatelný nárůst cen mnoha zemědělských produktů včetně hnojiv (Zona Roja 2022). AMLO pro svoji administrativu tato nelichotivá data nechce uznat. Musel by tím totiž dát za pravdu svým kritikům, že jeho opatření neměla patřičný efekt a že jeho programy pro pomoc vymanění se nejchudších z podvýživy a hladu nefungují. Během pandemie Covid-19 mexická administrativa nedokázala vyslyšet žádosti o pomoc od občanů, pomoci jim ve státě nařízené izolaci a zajistit jim potraviny (Contreras Pool 2021).

V Mexiku působí četné potravinové banky, které slouží jako transparentní a účinný nástroj pro boj s nedostatkem potravin a také pro zamezení ztráty téměř půl bilionu pesos z každý rok vyhozených potravin ve státě. Potravinové banky mimo jiné ušetřené jídlo přepravují na mexický venkov, do zásobovacích center, na trhy, do potravinářských firem, do hotelů či restaurací. I přesto je tím způsobem pokryt jen malý zlomek lidí, kteří potřebují pomoci. Lidé za potraviny z potravinových bank platí jen 10 % tržní hodnoty produktů. V roce 2021 potravinové banky navázaly spolupráci s mexickými státními institucemi Národní komorou transformačního průmyslu, Konfederací sdružení celních zástupců Mexické republiky, Národní zemědělskou radou a Koordinační radou pro podnikání (Hernández 2022).

Graf 7: Zastoupení Mexičanů trpících hladem v letech 2000 až 2022 podle Global Hunger Index

Zdroj: Global Hunger Index 2022. Dostupné na: <https://www.globalhungerindex.org/pdf/en/2022/Mexico.pdf>

Tabulka 1: Zastoupení Mexičanů trpících hladem v letech 2000 až 2019 podle Global Hunger Index

Roky	2000	2005	2010	2019
Skóre podle Global Hunger Index	10.6	9.1	7.7	6.2

Zdroj: Tvorba autora na základě dat z Global Hunger Index 2019:15. Dostupné na: <https://www.globalhungerindex.org/pdf/en/2019.pdf>

Tabulka 2: Zastoupení Mexičanů trpících hladem v letech 2019 až 2022 a umístění Mexika v porovnání s ostatními sledovanými zeměmi

Roky	2019	2022
Skóre podle Global Hunger Index	6.2	8.1
Umístění Mexika mezi sledovanými zeměmi / celkem	23. / 117	42. / 121

Zdroj: Tvorba autora na základě dat z Global Hunger Index 2019:15; Global Hunger Index 2022:1. Dostupné na: <https://www.globalhungerindex.org/pdf/en/2019.pdf>; <https://www.globalhungerindex.org/pdf/en/2022/Mexico.pdf>

Tabulka 3: Míra potravinové nejistoty v Mexiku v letech 2019 až 2021

Roky	2019	2020	2021
Míra potravinové nejistoty v Mexiku	25 %	25 %	25 %

Zdroj: Tvorba autora na základě dat z Food and Agriculture Organization of the United Nations. Dostupné na: <https://www.fao.org/3/CC2314EN/online/sofi-statistics-rlc-2022/chapter-01-2.html>

Shrnutí

AMLO hlad a podvýživu v mexickém kontextu vnímá jako důležitý problém a za řešení považuje státem garantované ceny základních potravin. Touto cestou se administrativa v roce

2019 skutečně vydala, když zavedla program dostupnějších potravin v Mexikem kontrolovaných podnicích Diconsa a Liconsa. V prvních dvou letech působení administrativy však nebyla přijata žádná skutečně účinná opatření, podle Agentury OSN pro výživu a zemědělství se počet hladovějících a podvyživených Mexičanů naopak zvýšil.

Podle některých světových organizací Mexiku v jeho úsilí zmírnit dopady pandemie Covid-19 chyběl konsolidovaný národní program pro zpřístupnění potravin občanům, organizace proto apelovaly na mexické politiky, aby přijali jimi navrhovaná doporučení. Mexická administrativa během pandemie nepřijímala patřičná opatření pro zajištění lepší dostupnosti potravin. Situaci přitom ještě komplikovala protekcionistická politika Obradora pro dovoz některých potravin z USA.

Na jaře 2022 Obrador zavedl program pro zmírňování inflace cen základních potravin, aby je tím zpřístupnil i chudým lidem. V roce 2022 AMLO také přistoupil ke zrušení sociálního programu předchozí administrativy a nahradil jej vlastními opatřeními. Později Obrador prosadil nepříliš efektivní systém přímé pomoci. Ač v Mexiku působí potravinové banky, ty řeší jen malou část problémů spojených s hladem a podvýživou.

Graf 7 a tabulka 2 ukazují, že prezidentu Obradorovi a jeho administrativě se proti hladu nedaří účinně bojovat, jelikož podle ukazatelů Global Hunger Index je patrné, že se naměřené hodnoty v Mexiku zhoršují. Podle tabulky 3 zůstává potravinová nejistota v Mexiku na stabilních hodnotách a v letech 2019 až 2021 postihovala čtvrtinu jeho populace. Tabulka 1 čtenářům poskytuje širší kontext, jak se problém hladu v Mexiku postupem času vyvíjel během doby, kdy v čele Mexika stáli různí prezidenti.

5.1.5 SNIŽOVÁNÍ MÍRY EMIGRACE MEXIČANŮ

Administrativa López Obradora emigraci do zahraničí spojuje hlavně s chudobou a špatnou socioekonomickou situací Mexičanů (lopezobrador.org.mx 2018):

(...)“Tyto projekty budou vytvořeny jako rozvojové závěsy z jihu na sever země, aby udržely Mexičany v místech jejich původu. Chceme, aby migrace byla volitelná, nikoli povinná“.

(...)“Většina populace byla zbídačena do té míry, že je to donutilo jít do šedého sektoru, hromadně emigrovat ze země nebo se vydat cestou antisociálního jednání“.

(...)“Ignorovali skutečnost, že odchod celého obyvatelstva z místa svého původu byl důsledkem hospodářské politiky, kterou uplatňovaly, politik, které vedly ke zničení národního

průmyslu, opouštění venkova, nárůstu chudoby, nezaměstnanosti a marginalizace, odstranění mechanismů přerozdělování a sociální mobility a prohlubování nejistoty a násilí, faktorů, které spustily útěk krajanů na sever za hledáním práce, bezpečí a životních vyhlídek“ (SEGOB 2019).

Obrador po svém nástupu do prezidentské pozice budování rozvojových záležitostí skutečně inicioval a trval na své dřívější tezi, že vysoká míra emigrace je zapříčiněna zejména špatnou socioekonomickou situací. V roce 2020 v každém regionu Mexika probíhala realizace projektů s potenciálem zajistit prosperitu a vytvořit tisíce nových pracovních míst. Nejintenzivněji probíhaly práce na jihovýchodě Mexika, kde se stavěla železnice Mayan Train v hodnotě 150 miliard pesos. V regionech Dos Bocas, Paraíso a Tabasco probíhala výstavba nových rafinerií a docházelo také k rekonstrukcím těch stávajících (Chaparro 2020). Obrador tyto projekty považuje za kroky k záchraně elektroenergetického a ropného průmyslu (Caña 2020).

Také v Tehuantepecké šíji prezident Obrador nastartoval stavbu „rozvojové opony“, zahájil i modernizaci přístavů Salina Cruz, Coatzacoalcos, docházelo k modernizaci železnice a plánoval se projekt průmyslových zón, které vytvoří mnoho pracovních míst. Roku 2022 došlo k otevření nového letiště „Felipe Ángeles“ v centru země, stejně tak byla otevřena vojenská letecká základna. V mexické oblasti Bajío vznikla nová pracovní místa díky obchodní dohodě uzavřené mezi Mexikem, USA a Kanadou označované pod zkratkou TMEC (Chaparro 2020). Mexiko vytvořilo sociální programy a v pohraničním městě Tecate administrativa poskytla 1200 půjček tamním podnikatelům (Rosagel 2020). V červnu 2020 USA odmítly Obradorův návrh, aby se na rozvoji jihovýchodní části Mexika za účelem zmírnění latinskoamerické migrace směrem na sever finančně podílely (Reuters 2020).

Mexická administrativa v Tehuantepecké šíji také nabídla daňové výhody společnostem, které se tam usadí, to zahrnuje sníženou daň z přidané hodnoty, menší daně z příjmu i majetkové daně. AMLO k tomu řekl:

„Účelem je, že na celé šíji může být vybudována rozvojová opona, aby se v těchto parcích našlo mnoho pracovních míst a práce mohla být nabídnuta těm, kteří jsou nuceni migrovat. Že jim tam můžeme dát práci a že nemusí z nouze odjíždět do Spojených států“ (El Financiero 2021).

Obradorova administrativa také iniciovala program pro rozvoj venkova zvaný Sembrando Vida, který má zmírnit pohyb obyvatel do USA (Quiroz 2022). Cílem je poskytovat hmotnou podporu zemědělcům žijícím v ekonomicky zaostalých částech Mexika. Sembrando Vida přispívá k rozvoji produkcí 2,5 hektarů agrolesnických systémů. Program by také měl vést k udržitelné produkci potravin, k lepšímu zacházení s půdou, ke zlepšování života komunit a k péči o životní prostředí. To vše podporuje potravinovou soběstačnost, obnovu lesního porostu a zmenšování sociálních nerovností (Sebrando Vida 2023). V Mexiku jsou ovšem efektivita a transparentnost tohoto projektu zpochybňovány (Quiroz 2022).

Politika prezidenta Obradora se stala terčem ostré kritiky v tom směru, že není s to prostřednictvím jím zavedených ekonomických a sociálních programů proti chudobě a korupci účinně bojovat (Ciupková 2020).

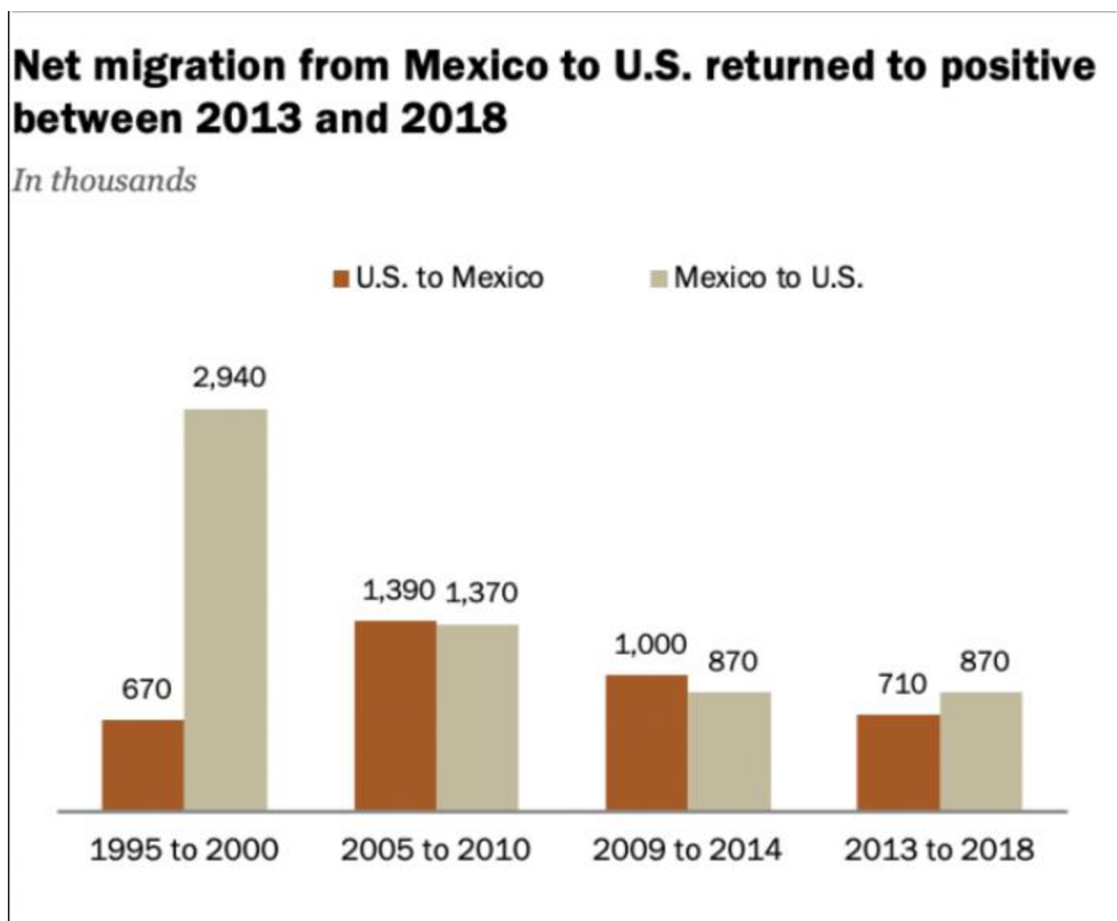
Taktéž špatná bezpečnostní situace v zemi původu je obecně považována za jednu z hlavních příčin emigrace (Evropský parlament 2020), čehož si je vědom i prezident Obrador, jelikož s aspektem vnitrostátní bezpečnosti ve svých veřejných prohlášeních operuje (například SEGOB 2019). Jak bude z textu níže patrné, sféry bezpečnostní a ekonomické situace se v Mexiku silně prolínají, a proto v další části této podkapitoly budu monitorovat, které kroky pro zajištění větší vnitrostátní bezpečnosti mexický prezident Obrador během svého mandátu podniká.

AMLO deklaroval svoje odhodlání narušit financování kartelů, snížit korupci ve státní sféře a nastartovat demilitarizaci, namísto toho se chtěl zaměřit na socioekonomické faktory organizovaného zločinu vytvářením pracovních příležitostí, zlepšování regionální bezpečnostní spolupráce a snížení počtu vražd. Tato jeho politika se ale jeví jako neúspěšná a počet vražd se nadále pohybuje blízko rekordním úrovním, Obrador přitom stále navyšuje množství mexických ozbrojených sil a členů Národní gardy v pohotovosti (cfr.org 2022). V roce 2019 bylo v Mexiku registrováno v průměru 95 vražd za den. Kartely mají vliv zejména v odlehlých a ekonomicky málo rozvinutých částech země, kde lidi zásobují potravinami a jejich nelegální podnikání zde pro obyvatele představuje jednu z mála možností k výdělku. AMLO sem tedy pro zajištění bezpečnosti poslal jednotky Národní gardy, avšak podle Organizace spojených národů a jiných lidskoprávních organizací to nevedlo k demilitarizaci konfliktu. Mexiko pod vedením Lópeze Obradora prožívá jedno ze svých nejnásilnějších období od počátku 21. století a v posledních několika letech dochází k nejvíce

vraždám v novodobé historii země (Flannery 2022). V srpnu 2022 se v zemi vzedmula vlna násilí, která si vyžádala 12 mrtvých včetně civilistů. Takové útoky dle bezpečnostního experta Davida Saucedo vyvolávají paniku mezi civilisty i zmátek mezi politiky a vede to k neschopnosti bezpečnostních orgánů adekvátně reagovat (Saucedo 2022). V červnu 2020 došlo k atentátu na policejního ředitele Mexico City, z něhož byl podezříván kartel CJNG. To vzbuzuje obavy z tendence drogových kartelů rozšiřovat se do hlavního města a pokusu vyprovokovat Obradora k vyhlášení otevřené války, což na rozdíl od svých předchůdců dosud odmítá (Ciupková 2020).

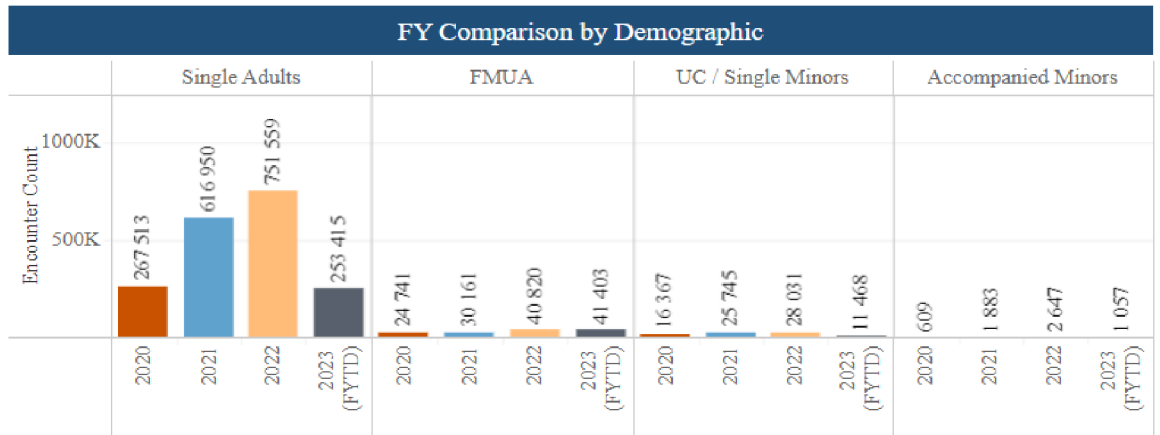
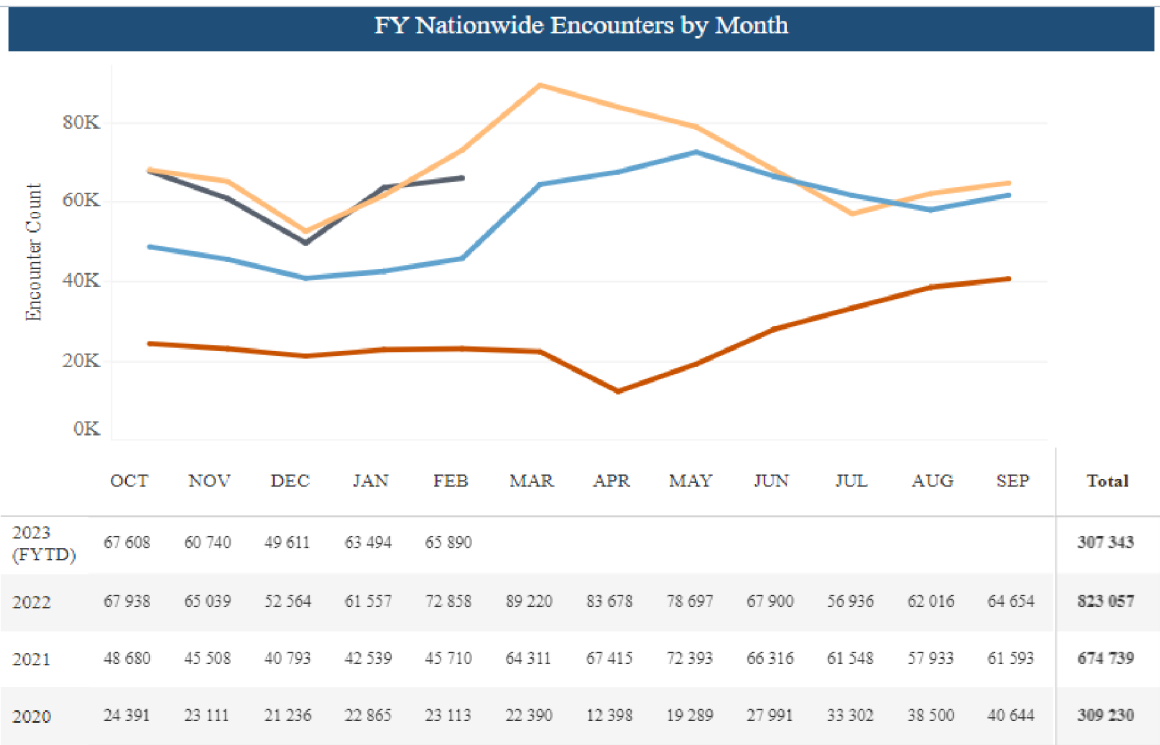
Obradorova bezpečnostní politika selhává ve více směrech; není schopná docílit omezení obchodu s drogami z Mexika do USA, mexická kriminalita zůstává mimo kontrolu státu a drogové kartely stále rozšiřují svůj vliv, dochází tak k zastrašování či korumpování místních a státních institucí. Počáteční úsilí o reformu a posílení mexické policie vzalo zsvé, také vymahatelnost práva a právní stát v Mexiku jsou na velmi nízké úrovni (Flannery 2022). Obrador Národní gardu podřídil armádě a kritici jej osočují z jeho snahy Mexiko militarizovat.

Graf 8: Migrační toky Mexičanů z Mexika do USA a z USA do Mexika v letech 1995 až 2018. Údaje v tisících

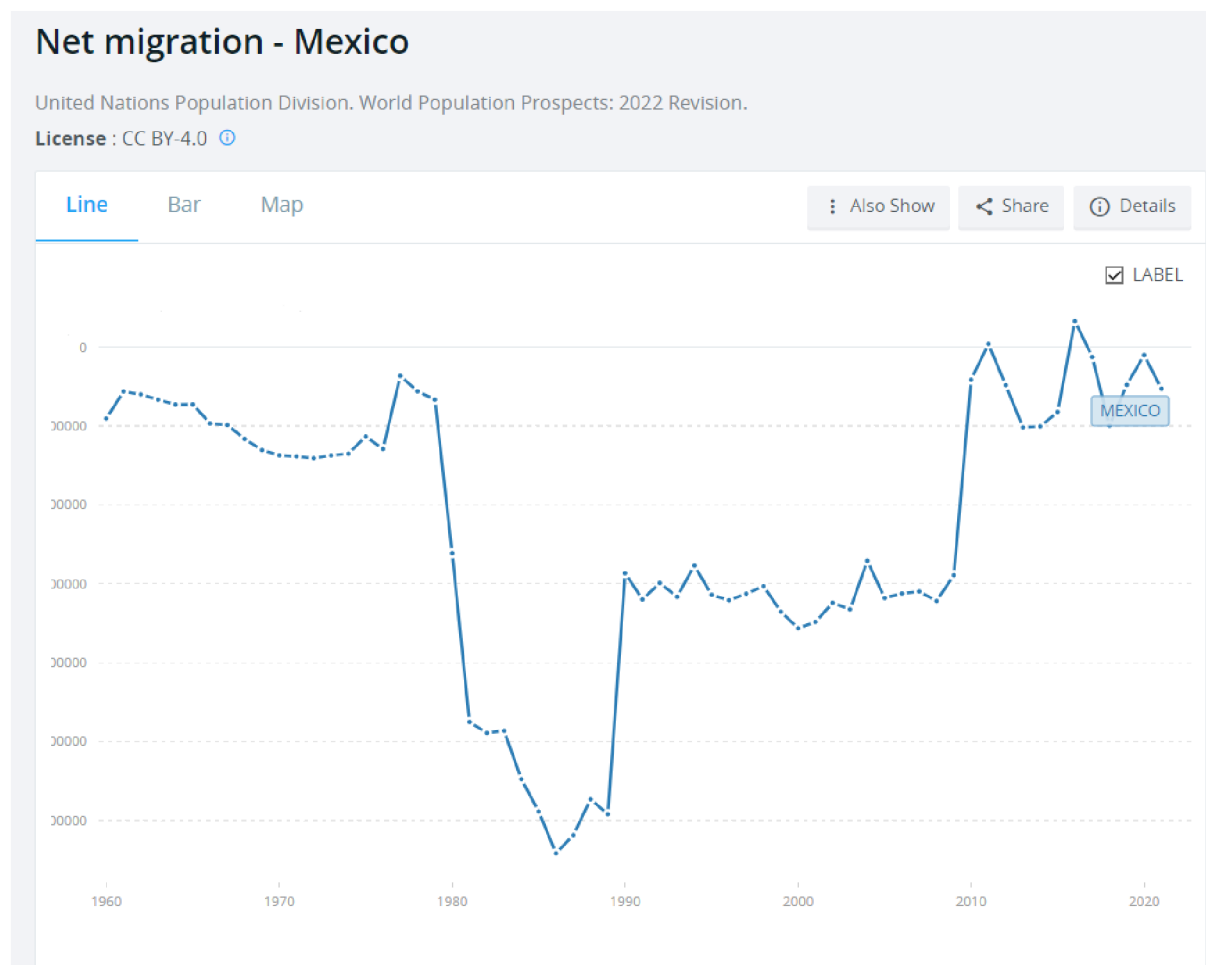
Zdroj: Pew Research Center 2021. Dostupné na: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/07/09/before-covid-19-more-mexicans-came-to-the-u-s-than-left-for-mexico-for-the-first-time-in-years/>

Graf 9: Počet zadržených Mexičanů úřady USA ve fiskálních letech 2020 až 2023 podle měsíců

Zdroj: U. S. Customs and Border Protection 2023. Dostupné na: <https://www.cbp.gov/newsroom/stats/nationwide-encounters>

Graf 10: Rozdíl migrace Mexičanů do/ze zahraničí v letech 1960 až 2021

Zdroj: Světová banka 2023. Dostupné na:

<https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.NETM?end=2021&locations=MX&start=1960&view=chart>

Shrnutí

AMLO chtěl dosáhnout snížení množství Mexičanů, kteří migrují do zahraničí. Za tím účelem prezident Obrador hodlal Mexičanům zajistit lepší ekonomické podmínky tak, aby nebyli nuceni odcházet za výdělkem za hranice.

Obradorova administrativa budovala tzv. „rozvojové závěsy“ s potenciálem vytvořit nová pracovní místa. Nejintenzivnější práce probíhaly na jihovýchodě Mexika, kde docházelo k investicím do železnic a energetiky. V Tehuantepecké šíji administrativa investovala prostředky do budování průmyslu či do modernizace přístavů. Politická reprezentace pro zajištění rozmachu byznysu v regionu také podnikatelům nabídla některé daňové úlevy. V oblasti Bajío další pracovní příležitosti vznikly v důsledku nově uzavřené dohody TMEC.

Důležitým projektem Obradorovy administrativy byl sociální program *Sembrando Vida* pro rozvoj mexických chudých regionů včetně ekonomické podpory zemědělcům, místním komunitám, zlepšování úrovně potravinové soběstačnosti a zkvalitňování životního prostředí.

Obradorovi se nedaří v Mexiku zlepšovat bezpečnostní situaci, efektem čehož drogové kartely hlavně v socioekonomicky zaostalých regionech nabývají na síle. Kartely totiž nahrazují selhávající stát tím, že lidem prostřednictvím svých ilegálních aktivit nabízejí cestu z chudoby a celkově lepší životní perspektivu.

Graf 8 ukazuje, že v letech 2013 až 2018 přišlo do USA zhruba o 160 000 mexických migrantů více, než z USA přišlo do Mexika. Tím se situace změnila oproti letům 2005 až 2014, kdy naopak více Mexičanů USA opouštělo a vracelo se do své země původu.

Nastolený trend pokračuje i za Obradorova prezidentství, podle nejnovějších statistik měsíční množství lidí snažících se přes Mexiko dostat do USA je nejvyšší za poslední dvě desetiletí (Pew Research Center 2023). Na grafu 9 lze vidět, že ve fiskálním roce 2022 bylo příslušníky americké pohraniční stráže zadrženo o 22 % více Mexičanů oproti fiskálnímu roku 2021. Zároveň se zdá, že nastolený trend fiskálního roku 2023 se co do počtu zadržovaných Mexičanů na hranici mezi Mexikem a USA blíží fiskálnímu roku 2022.

Podle grafu 10 v jednotlivých letech většinou více Mexičanů migruje do zahraničí, než se ze zahraničí vrací zpět do Mexika. Nebylo to tak ale vždy, například v roce 2016 za předchozí administrativy Peño Nieta převažoval počet Mexičanů, kteří do Mexika přicházeli oproti těm, kteří emigrovali za hranice.

Nelze proto říci, že by prezident Obrador emigraci Mexičanů dokázal zmírňovat, přičemž neutuchající emigrace je důsledkem kombinace zvyšující se míry násilí a špatné ekonomické situace.

Tabulka 4: Plnění slibů Andrése Manuela Lópeze Obradora v ekonomickém programu

Sliby v ekonomickém programu	Status slibu
Snižovat korupci	Nesplněn
Důsledněji trestat korupci	Nesplněn
Nepřipustit korupci a klientelismus ve své administrativě	Nesplněn
Zlepšovat stav právního státu	Nesplněn
Snižovat nezaměstnanost	Splněn
Vytvářet více pracovních míst pro mladé Mexičany	Splněn
Snižovat množství chudých	Nesplněn
Snižovat množství extrémně chudých	Nesplněn
Snižovat množství hladovějících	Nesplněn
Snižovat množství podvyživených	Nesplněn
Zlepšovat ekonomickou a bezpečnostní situaci	Nesplněn
Snižovat počet emigrujících do zahraničí	Nesplněn

Zdroj: Tvorba autora

5.2 POTÍRÁNÍ EKONOMICKÉHO NEOLIBERALISMU

AMLO se k ekonomickému neoliberalismu staví striktně odmítavě a hodlá jeho prvky v Mexiku potírat. Svědčí o tom třeba tato Obradorova vyjádření (lopezobrador.org.mx 2018):

(...)“Říkám to realisticky a bez ideologických předpokladů: neoliberální hospodářská politika byla katastrofou, pohromou pro veřejný život země“.

(...)“Z mého pohledu bychom neoliberální režim měli odsoudit, dát najevo jeho zjevná selhání a udělat vše pro to, abychom neoliberální režim zrušili“.

(...)“Pokud jde o hospodářskou politiku uplatňovanou během neoliberálního období, od roku 1983 dodnes, byla nejméně efektivní v novodobé historii Mexika“.

(...)“K neefektivitě neoliberálního ekonomického modelu stačí říct, že ani z kvantitativního hlediska nepřinesl dobré výsledky“.

V této kapitole zjišťuji to, jestli Andrés Manuel López Obrador dokázal v Mexiku zrušit systém ekonomického neoliberalismu a tím splnit jeden ze svých politických slibů.

V návaznosti na teoretickou část práce analyzuji, zda se prezident Obrador odklonil od neoliberálního modelu v celkem devíti různých oblastech a zda dochází k: posilování vlivu administrativy na ekonomiku; posilování institutů sociálního zabezpečení; posilování odborů; posilování ochrany trhu práce; zvyšování daňových sazeb; stanovení cíle plné zaměstnanosti; regulace finančních trhů; uzavírání mezinárodního obchodu; nedodržování fiskální disciplíny.

5.2.1 VLIV ADMINISTRATIVY NA EKONOMIKU

V polovině roku 2021 AMLO připravil návrh energetické reformy, která by v případě odsouhlasení Kongresem energetický sektor fakticky předala do rukou státu. Tímto by CFE získala 56% podíl na trhu, zbytek by obsadily soukromé firmy. Obrador dlouhodobě kritizuje liberalizaci energetiky z roku 2014, jež podle jeho názoru poškodila státní výrobní společnosti na úkor soukromého sektoru (Biekmann 2021). Kongres nakonec Obradorův návrh reformy neschválil (BBC 2022). Odborník na energetiku Jose Valera (2019) poukazuje na dlouhodobě praktikovaný přílišný důraz Mexika na obchod s ropou, tutéž chybu podle něj opakuje i prezident Obrador. Valera (2019) k tomu řekl:

„V Mexiku byl vývoj vždy poháněn ropou. Byla to historická chyba. Skutečnost, že ropa přináší příjmy, neznamená, že vytváří optimální rozvoj – a tato vláda padá do stejné pasti“.

Obrador zahraničním investorům omezil možnost vyrábět větrnou a solární energii a na rozdíl od soukromých společností poskytl podnikům vlastněných státem benevolentnější ekologická pravidla, která zároveň slouží jako jejich konkurenční výhoda (Schneider 2022). V dubnu 2022 Mexiko schválilo reformu těžebního zákona, která znamená znárodnění odvětví lithia. Tato komodita hraje čím dál podstatnější roli a má klíčovou pozici například ve výrobě automobilů a mobilních telefonů. Administrativa považuje ochranu strategických zdrojů za nezbytnou pro udržení účinné kontroly nad vlastní národní bezpečností. Mexiko v současnosti nedisponuje specializovanou technologií nutnou pro efektivní těžbu nerostu, a tak se znárodnění lithia podle analytiků může vyplatit jedině v dlouhodobém horizontu (Garagarza 2023).

5.2.2 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

V prvních měsících svého mandátu prezident Obrador vyhlásil plán v Mexiku ustavit model sociálního státu, který bude financovat pomoc širokým skupinám společnosti. AMLO tuto vizi hájil slovy (presidente.gob.mx 2019):

(...) „Sociální stát má lidem – v tomto případě všem Mexičanům – zaručit sociální jistoty od narození do smrti, od kolébky až po hrob, aby nikdo nežil ve strachu, a aby nikdo netrpěl chudobou. Máme proti tomu ochranu. Že v případě nemoci, pokud potřebujeme lékařskou péči, je toto právo zaručeno. (...) Takto posuneme naše milované Mexiko vpřed, bez zvýšení daní, bez navyšování ceny benzínu, bez zadlužení země. Jde jen o to, aby se omezila korupce.“

Začátkem roku 2020 Obrador prosadil nové sociální programy a administrativa zakotvila sociální jistoty do Ústavy Spojených států mexických, jež by měly pomoci hlavně chudým občanům. Programy obsahují zavedení větší podpory pro zdravotně znevýhodněné lidi, pro seniory a studenty či pro lidi, kteří nejsou plátcí pojištění a dosud proto neměli nárok na lékařské ošetření. Podle prezidentova odhadu si tato opatření vyžádají náklady zhruba půl bilionu pesos ze státního rozpočtu. Reforma má pomoci zejména mladým lidem, původním obyvatelům a sociálně slabým (El Financiero 2020).

V roce 2022 AMLO přišel s plánem posilovat státní pomoc chudým lidem bez sociálního zabezpečení a poskytovat jim zdarma bezplatnou zdravotní péči. Mexiko chce vytvořit jeden z nejlepších systémů veřejného zdravotnictví na světě, administrativa oproti minulým obdobím výrazně zlepšila distribuci léků do některých států federace (cintalapanecos.com 2022). Obrador vyhlásil ambici už během roku 2023 mít v Mexiku systém veřejného zdravotnictví na úrovni Dánska (lopezobrador.org.mx 2022).

V případě Mexika však těžko lze hovořit o sociálním státu, když téměř 68 % jeho obyvatel čelí alespoň jednomu z definičních znaků sociální deprivace.¹³ Ředitelka Společnosti pro inkluzi Fátima Masse (2021) dále konstatuje, že „v roce 2020 ztratilo přístup ke zdravotním službám 15,6 milionu lidí, což odpovídá 78% nárůstu této sociální deprivace ve srovnání s rokem 2018, nejvíce byly postiženy ženy“ (Masse 2021). Na druhou stranu Masse přičítá administrativě k dobru, že se jí podařilo od roku 2018 o 1,5 procentního bodu snížit problém nedostatečného přístupu k sociálnímu zabezpečení. Podle výše jmenované ředitelky Obradora administrativa pro nastolení sociálního státu musí přehodnotit strategii zaměřenou na peněžní transfery, které pouze kompenzují příjmy, a investovat více a efektivněji do zdravotnictví, vzdělání nebo vytváření pracovních míst.

Kvůli nesouhlasu s úspornými opatřeními ostatně už rezignovali někteří členové administrativy. S odůvodněním v důsledku rozpočtových opatření nemožnosti nakupovat základní zdravotnické potřeby ze své funkce v roce 2019 odstoupil šéf Institutu sociálního zabezpečení (IMSS), který má za úkol poskytovat zdravotnické služby pracovníkům v soukromém sektoru (Talanquer 2020: 417).

5.2.3 ODBORY

Obrador coby levicový politik během kampaně i po nástupu do prezidentské pozice jasně dával najevo, že bude podporovat požadavky pracujících. Prezident plánoval posílit postavení odborů, ihned se to projevilo jeho politickým krokem poskytnout možnost dělníkům pracujícím v automobilovém průmyslu podstatně ovlivňovat revizi smlouvy NAFTA, nová dohoda USMCA přináší v Mexiku lepší pracovní podmínky (The Dialogue 2019). Členové Národní unie pracovníků tvrdí, že k nim Obrador zaujímá chladný postoj. Částečně to odráží i historické souvislosti, dříve totiž odbory byly úzce spjaté s pravicovou stranou PRI. Podle některých názorů současná administrativa nevěnuje odborům velkou pozornost, jelikož Obrador chce být „zástupcem lidu“ sám, spíše než prostřednictvím zprostředkovatelských organizací. Zevnitř samotné vládní garnitury znějí hlasy, podle kterých administrativa a odbory sledují stejné cíle spočívající v prosazování lepších mezd a v ožívování demokratických práv pracujících a jejich organizací (Bacon 2020).

AMLO na jaře 2019 prosadil přijetí velké reformy pracovního práva, která například dává zaměstnancům větší možnosti pro kolektivní vyjednávání, uděluje mexickým pracovníkům právo volit odborové funkcionáře tajným hlasováním, zákon také vytváří nezávislou federální

¹³ Mezi znaky sociální deprivace patří nedostatečný přístup ke vzdělání, zdravotnictví, sociálnímu zabezpečení, bydlení a potravinám (CONEVAL c).

agenturu, která dohlíží na odborové volby a přináší nový systém specializovaných pracovních soudů. Představitelé odborů Obradorovu snahu vítají a oceňují efekty, které přinesla, avšak zároveň konstatují, že mnoho kroků pro zlepšení postavení zaměstnanců teprve čeká na uskutečnění (Vazquez 2021). Je skutečností, že například zaměstnancům firmy General Motors ve městě Silao pomohly Obradorovou administrativou prosazené zákony vyvázat se ze starých struktur z éry PRI, kde docházelo k pravidelnému špatnému zacházení s dělníky, a odhlasovat si připojení k nezávislé odborové organizaci (Beck a Iber 2022).

5.2.4 TRH PRÁCE

Mexická legislativa ukládá povinnost „*podporovat, chránit a zajišťovat plné uplatňování lidských práv a základních svobod osob se zdravotním postižením a zajistit jejich plné začlenění do společnosti v rámci respektu, rovnosti a rovnosti příležitostí*“ (Cámara de Disputados: 1). Ochranu práv zdravotně hendikepovaných zakotvuje také samotná Ústava Spojených států mexických (Constitución política de los Estados Unidos Mexicanos: 1,11,345).

Pokud jde o trh práce, zaměstnavatelé se dle mexických zákonů nesmějí na pracovišti dopouštět diskriminace a větší firmy mají zákonnou povinnost některá pracovní místa vyčlenit pro hendikepované osoby (L&E Global: 18). Obradorova administrativa státní podporu pro zdravotně znevýhodněné stále navyšuje (Tribuna de México 2019). AMLO v roce 2019 vyzýval podnikatele, aby pro lidi se zdravotním postižením vytvářeli nová pracovní místa. Roku 2022 Mexiko zpřísnilo zákon o začleňování osob se zdravotním postižením, takoví lidé mají zaručené právo na důstojnou práci, rovné příležitosti a podmínky pro jejich osobní, sociální a profesní rozvoj. Zakazuje se proto jakýkoliv projev diskriminace na pracovišti na základě zdravotního postižení. Zákon počítá i s přípravou a implementací národního programu práce a zaměstnávání pro osoby se zdravotním znevýhodněním, tento program kromě dalších opatření inkluze zahrnuje poskytování školení, odborné přípravy či vytváření agentur práce (SEGOB 2022). Na druhou stranu je nutné konstatovat, že lidé v Mexiku stále tráví v zaměstnání nejméně času ze všech vyspělých států, které sleduje agentura OECD (OECD 2021).

5.2.5 DAŇOVÉ SAZBY

AMLO po celou dobu kampaně deklaroval svůj záměr nezvyšovat jakékoliv daně, včetně sazeb DPH a daně z příjmu, stejně tak vylučoval zavádění nových daní a zvyšování ceny benzinu (Talanquer 2020: 414). Návrh mexického rozpočtu pro roky 2022 a 2023 se zvyšováním sazeb daní ani se zvyšováním energetických tarifů nepočítal (Reuters 2021b, Hilaire 2022). Celkově se dá říci, že Mexiko má mnohem nižší poměr daní k HDP oproti podobně rozvinutým ekonomikám (Mares 2022).

Spíše než prostřednictvím zvyšování daní bohatým nebo zatěžováním státního rozpočtu se prezident Obrador rozhodl zaměřit na boj proti korupci, která Mexiko ročně stojí mezi pěti a deseti procenty jeho HDP. AMLO také vsadil na úsporná opatření ve státní správě, snížil platy úředníků a došlo ke zrušení možnosti využívat daňové slevy. Kromě toho Obrador výrazně omezil přepych, který mexičtí prezidenti dosud měli z peněz daňových poplatníků k dispozici (Correa 2022).

5.2.6 POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

V červenci 2018 hnutí MORENA v Mexiku získalo obrovskou politickou moc.¹⁴ V souvislosti s tím hnutí představilo velice ambiciózní plán reformy práce a zaměstnanosti, který se v následujících šesti letech zavázalo prosazovat. Plán zahrnoval odhodlání zlepšovat postavení mladých lidí včetně jejich snadnějšího přístupu ke vzdělání a stipendiím. Politici hnutí MORENA se také zaměřili na zvyšování minimální mzdy, omezování outsourcingu¹⁵, zajišťování garance svobody sdružování na pracovišti a garance práva na kolektivní vyjednávání. Obradorovy plány zahrnovalo i vytvoření nových svazových konfederací. AMLO jmenoval novou ministryni práce Luisu Mariú Alcalde, která byla pověřena úkolem tyto reformy prosadit a dohlížet na jejich dodržování.

Reforma mexického pracovního práva vstoupila v platnost v květnu 2019 a stojí na třech hlavních pilířích. Kromě výrazného posílení postavení odborů došlo ke vzniku nového systému zajišťování spravedlnosti na pracovišti, strany sporu jsou nyní povinny navštívit smírčí centrum, v případě přetrvávajících sporů případ posoudí pracovní soudy. Nově ustavené Federální smírčí a pracovní registrační středisko kromě smírčí funkce hájí práva zaměstnanců a vede záznamy o odborech a kolektivních smlouvách (L&E Global: 3-4). Důležitou roli v implementaci těchto pravidel sehrály požadavky organizace USMCA, jíž je Mexiko členem (L&E Global: 4).

Mexiko zaměstnancům ukládá povinnost přispívat na sociální zabezpečení a některé další programy, na oplátku stát pracovníkům garantuje nárok na sociální výhody jako je podpora v nezaměstnanosti, placená dovolená a vánoční bonusy, v některých případech mají zaměstnanci nárok na podíl na zisku firmy, kde pracují. Administrativa také například stanovuje výši minimální mzdy, maximální počet odpracovaných hodin za časové období či stanovuje bezpečnostní standardy na pracovišti (L&E Global: 13-15).

¹⁴ MORENA obsadila post prezidenta i většinu v obou komorách Kongresu (Seelke a Gracia 2018).

¹⁵ Outsourcing znamená zajišťování části provozu jinou, externí organizací. Outsourcovat tak lze například účetnictví, finanční procesy, logistiku, zákaznický servis, personalistiku, právní služby, marketing, IT podporu nebo administrativní činnosti (Langerová 2019).

5.2.7 FINANČNÍ TRHY

AMLO ihned po svém zvolení prezidentem znejistěl investory tím, že zrušil stavbu nového letiště v Mexico City jako největšího infrastrukturního projektu v zemi. K tomu se přidalo Obradorovo politické hnutí MORENA oznámením svého záměru zakázat řadu poplatků, které banky účtují klientům, důsledkem toho peso vůči dolaru oslabilo o skoro dvě procenta a největší mexická banka Banorte ztratila zhruba deset procent své hodnoty. Zároveň hrozil růst státního veřejného dluhu vůči HDP a byl ohrožen rating Mexika, který měří vlivnost investičního prostředí (Smith 2018). Sám prezident López Obrador se v tomto od svého hnutí MORENA odchýlil, když restriktivní politiku vůči bankám odmítl podpořit. Toto Obradorovo rozhodnutí finanční trhy částečně uklidnilo, avšak nepředvídatelné politické kroky byznysu obecně nesvědčí (O'Boyle 2018). Ekonom Joan Domene v lednu 2021 řekl (Webber 2021):

„Před rokem vypadalo Mexiko hůř než všechny ostatní země v regionu. Teď to není tak zlé“.

Stejný názor má i odborník na akciové trhy Pablo Riveroll (2021), podle nějž Mexiko podnikatelům nabízí poměrně dobré podmínky a obavy zainteresovaných osob proto postupně opadávají. Koncem roku 2021 Obrador vyzval americké a kanadské firmy, aby se ve středoamerické zemi podílely na začínajícím obchodu s lithiem. Prezident si od spolupráce slibuje, že zahraniční partneři Mexiku pomohou s budováním infrastruktury, avšak samotné lithium bude povoleno zpracovávat jen na mexickém území (Mining Weekly 2022).

Situace se zhoršila v roce 2022, kdy prezident Obrador pohrozil možnostmi stíhat investory, kteří nebudou respektovat jeho energetickou politiku. Novinářka O'Grady (2022) tvrdí, že nový zákon by nutil soukromé podnikatele prodávat svou energii státní firmě CFE, která stanovuje ceny jako monopson.¹⁶ Sedm z jedenácti soudců Nejvyššího soudu shledalo návrh zákona jako protiústavní.

5.2.8 MEZINÁRODNÍ OBCHOD

Mexiko pod vedením prezidenta Obradora zaujímá protekcionistickou obchodní politiku, politici USA a Kanady v reakci na to požádali o konzultace za účelem vyjasnění nesrovnalostí

¹⁶ Monopson představuje trh, kde je pouze jeden kupující, což mu umožňuje kupovat zboží za nižší cenu než v podmínkách dokonalé konkurence (miras.cz)

v zacházení s investory na trzích s elektřinou a palivy (Baker 2022). USA a Kanada na mexickou protekcionistickou politiku podaly stížnost a pokud konzultace nepovedou k dohodě, na Mexiko mohou být uvalena vysoká cla (Haldevang 2022). Obrador uzavíráním ekonomiky v podstatě porušuje pravidla obchodního styku mezi Mexikem, USA a Kanadou, který zastřešuje organizace USMCA, v krajním případě by Mexiko z USMCA mohlo i vystoupit. Tato možnost se sice nyní jeví nepravděpodobně, avšak politika Obradora těmito spekulacím nahrává a vlastně již od počátku jeho mandátu dochází k nahlodávání důvěry investorů a firm (Watson 2022; Talanquer 2020: 409). Další napětí se tvoří kolem obchodu s geneticky modifikovanou kukuřicí, jejíž dovoz z USA chce mexická administrativa dekretem zakázat (Baker 2022).

Obradorův energetický protekcionismus se projevuje i tím, že z mexického rozpočtu dotuje a zvýhodňuje státní elektrárenské společnosti Pemex a CFE, které jsou základním stavebním kamenem plánu na energetickou soběstačnost Mexika. AMLO tak zároveň potlačuje sektor obnovitelné energetiky a vede to k odklonu Mexika od Pařížské dohody, jež chce docílit výrazného snížení produkce emisí skleníkových plynů. Tímto postojem se Obrador odlišuje od jiných levicových politiků a podobá se tak spíše radikální pravici zosobněnou Donaldem Trumpem a Jairem Bolsonarem (Haldevang a Stillman 2021). Právník Rodolfo Rueda (Haldevang a Stillman 2021) k Obradorově politice řekl:

„Prezidentovy kroky odrážejí jeho vizi pro Mexiko, kterou lze shrnout jako návrat země pod kontrolu dvou hlavních státních energetických společností“.

5.2.9 FISKÁLNÍ DISCIPLÍNA

I když AMLO deklaruje svůj cíl v Mexiku zrušit systém ekonomického neoliberalismu, stejně tak od počátku neskrýval svůj záměr nezadlužovat státní rozpočet a chovat se fiskálně konzervativně (lopezobrador.org.mx 2018). Jak ukázala teoretická část práce, fiskální konzervatismus se přitom pojí právě s ekonomickým neoliberalismem, a proto tyto dva záměry prezidenta Obradora jdou svojí logikou proti sobě.

Obrador se v prezidentské funkci skutečně chová jako fiskální jestřáb, tento přístup jeho administrativě zároveň znemožňuje provádět hluboké sociální reformy (Talanquer 2020: 414). Administrativa provedla rozsáhlé rozpočtové škrty napříč státním aparátem, odrazilo se to ve snížení odměňování státních zaměstnanců, došlo k omezení rozpočtu státních zástupců, agen-

tur, které mají na starosti udržování právního státu, spolu s odstraněním vládního orgánu, jež podporoval obchod a investice (Martinez 2022). Výrazné škrty se dotkly také zdravotnictví, jež důsledkem toho mělo omezené možnosti minimalizovat zdravotní dopady pandemie Covid-19 (Talanquer 2020: 416). Když AMLO konečně přistoupil k uvolnění peněz z mexického rozpočtu, tato částka 26 miliard USD podle expertů zdaleka k pokrytí nezbytných výdajů nepostačovala (Martinez 2022). Zdrženlivá rozpočtová politika přitom poškozují zejména chudé lidi, kteří na rozdíl od ekonomicky zajištěných vrstev daleko více spoléhají na pomoc veřejných služeb státu (Talanquer 2020: 418).

Obradorem navržený rozpočet pro rok 2022 mimo jiné odrážel jeho odhodlání více se zaměřit na sociální pomoc. Celkově se rozpočet mírně vzdaluje dříve praktikovaným úsporným opatřením, avšak nadále pokračuje trend centralizace veřejných výdajů. Návrh státního rozpočtu oproti roku 2021 zvýšil univerzitní stipendia, zvýšil důchody pro seniory a osoby se zdravotním postižením (The Dialogue 2021). Státní rozpočet v této podobě byl Kongresem v listopadu 2021 přijat (Angulo 2021).

Shrnutí

V této kapitole jsem zkoumal, zda prezident Obrador plní svůj slib a zda v Mexiku skutečně potírá ekonomický neoliberalismus. Abych to mohl zanalyzovat, kapitolu jsem rozdělil do devíti podkapitol, v nichž jsem zkoumal Obradorův vztah k jednotlivým definičním znakům neoliberalismu, tak jak jsem je představil v teoretické části diplomové práce.

Institut sociálního zabezpečení se Obrador během svého mandátu snaží posilovat a vyhlásil cíl ustavit sociální stát, který se postará o všechny Mexičany od kolébky až do hrobu. Za tím účelem byla do legislativy i mexické Ústavy prosazena sociálně citlivá opatření. Tato opatření se však v praxi spíše mívají účinkem. Obradorově administrativě se sice do určité míry podařilo občanům zpřístupnit sociální zabezpečení, avšak v Mexiku je většina populace nadále zasažena sociální deprivací a mezi lety 2018 až 2020 rapidně narostl počet občanů bez přístupu ke zdravotní péči.

Postavení odborů během Obradorova funkčního období posiluje. Byť administrativa započatou reformu práce zatím nedokončila, lidé sdružení v odborech mají ve vztahu k zaměstnavatelům zajištěna větší práva než v minulosti.

Během působení Obradorovy administrativy taktéž v prostředí trhu práce dochází k stále větší inkluzi zdravotně znevýhodněných osob, ekonomická pomoc pro tyto lidi se ze státního rozpočtu stále navyšuje. Hendikepovaní mají zaručené právo na důstojnou práci a rovné příležitosti. Stát jim poskytuje i školení či odbornou přípravu při získávání zaměstnání.

AMLO značně intervenuje do mexického trhu, když zahraničním investorům oproti domácím firmám ztěžuje podmínky podnikání ve větrné a solární energetice. Taktéž Mexikem došlo

k znárodnění trhu s lithiem. Obradorova administrativa také připravila reformu, jež by energetický sektor de facto předala do rukou státu. Kongres však tento návrh zamítl.

Současná administrativa sazby daní nezvyšovala, namísto toho se Obrador vydal cestou boje proti korupci, zrušení možnosti daňových slev, a také šetření nákladů na provoz kanceláře prezidenta republiky.

Obrador i jeho hnutí MORENA prosazují reformy práce a zaměstnanosti. Zahrnuje to zlepšování postavení mladých lidí na trhu práce, zvyšování minimální mzdy či omezování praxe outsourcingu. Zaměstnanci také nově disponují většími právy vzhledem ke svým nadřízeným, mají zajištěné benefity a bezpečnost na pracovišti.

V oblasti finančních trhů se současná mexická politická reprezentace chová nepředvídatelně. Zatímco Obradorovo hnutí MORENA je pro větší regulaci finančních trhů, prezident samotný proti tomu stojí v opozici. Obrador taktéž americké a kanadské firmy přizval podílet se na rozvoji obchodu s lithiem a obavy zahraničních investorů obecně opadávaly. Posléze však AMLO investorům nerespektujícím jeho energetickou politiku pohrozil trestním stíháním a jejich důvěra tak znovu upadala.

V mezinárodním obchodu Mexiko v současné době sahá k protekcionismu, když zahraničním investorům k jejich nelibosti komplikuje participovat na obchodu s elektřinou a palivy, tím vlastně ze strany Mexika dochází k porušování pravidel vyplývajících z členství v organizaci USMCA. Kromě toho Obrador činí protekcionistickou politiku na poli obchodu s geneticky modifikovanou kukuřicí.

Ve fiskální politice se Obrador chová konzervativně. Ač prezident tento svůj přístup v posledních měsících začíná pomalu přehodnocovat, celkově vzato se jeho fiskální politika podobá spíše pravicovým politikům a tato rozpočtová šetrnost Mexiku znemožňuje více investovat do sociálních programů.

Na základě výše napsaného se domnívám, že prezident Obrador se od politického neoliberalismu spíše odklání a tím svůj slib naplňuje v těchto sedmi bodech: administrativa silněji zasahuje do ekonomiky a finančních trhů, dochází také k posilování role odborů, sociálního zabezpečení, ochrany trhu práce, aktivní politiky zaměstnanosti a protekcionismu Mexika v mezinárodním obchodu.

AMLO naopak v neoliberálních kolejích pokračuje tím, že odmítá zvyšovat daňové sazby a že se chová fiskálně konzervativně.

Tabulka 5: Potírání ekonomického neoliberalismu v Mexiku během Obradorova prezidentství

Plnění slibu Andrése Manuela Lópeze Obradora v Mexiku potírat ekonomický neoliberalismus		
Oblast politiky	Stav v Mexiku během Obradorova prezidentství	Status slibu
Sociální zabezpečení	Odklánění od ekonomického neoliberalismu	Splněn
Odbory	Odklánění od ekonomického neoliberalismu	Splněn
Ochrana trhu práce	Odklánění od ekonomického neoliberalismu	Splněn
Vliv administrativy na ekonomiku	Odklánění od ekonomického neoliberalismu	Splněn
Daňové sazby	Pokračování v politice ekonomického neoliberalismu	Nesplněn
Politika zaměstnanosti	Odklánění od ekonomického neoliberalismu	Splněn
Finanční trhy	Odklánění od ekonomického neoliberalismu	Splněn
Mezinárodní obchod	Odklánění od ekonomického neoliberalismu	Splněn
Fiskální disciplína	Pokračování v politice ekonomického neoliberalismu	Nesplněn

Zdroj: Tvorba autora

6 ZÁVĚR

V prosinci 2018 do čela Mexika po desítkách let vlády pravice nastoupil levicový politik Andrés Manuel López Obrador, který předestřel svůj plán provádět v zemi strukturální změny. Tato diplomová práce zkoumala Obradorovu úspěšnost v plnění ekonomického programu.

Za tím účelem jsem si vytyčil tyto výzkumné otázky: Daří se mexickému prezidentovi Andrési Manuelu Lópezovi Obradorovi naplňovat sliby ze svého ekonomického programu? Které politické kroky pro naplnění svých ekonomických programových priorit mexický prezident podniká?

Konkrétně mě zajímalo, zda se Obradorovi daří zmenšovat míru korupce, počet nezaměstnaných, chudých, hladových, podvyživených a emigrujících Mexičanů. Dále jsem zjišťoval úspěšnost prezidenta Obradora v realizaci svého záměru v Mexiku potírat ekonomický neoliberalismus.

Práci jsem kromě úvodu a závěru členil do čtyř hlavních částí. Nejprve jsem čtenáře seznámil s ekonomickou situací Mexika v těch oblastech, jež AMLO hodlal zlepšovat. Následovalo zasazení Obradorovy politické kariéry a jeho slibů do širšího kontextu. V teoretické části jsem představil teorii volebního slibu a ekonomického neoliberalismu. Poté již následovala stěžejní, analytická část práce, v níž jsem zjišťoval Obradorovy politické kroky a výsledky, kterých dosáhl.

Během výzkumu jsem dospěl k těmto závěrům. Prezidentu Obradorovi se v Mexiku nedaří snižovat míru korupce, stav v posledních letech podle indexů Transparency International a CCC Indexu stagnuje a Mexiko nadále patří z hlediska korupce mezi třetinu nejhorších sledovaných států světa. Navzdory silné rétorice administrativy nebyla přijata zásadní opatření pro potírání korupce doporučená organizací OECD. Klientelismus a podezření z korupce jsou navíc přítomné i v samotné Obradorově administrativě. Taktéž stav právního státu jako jedné z potenciálních překážek korupce se v Mexiku během Obradorova mandátu spíše zhoršuje.

V boji proti chudobě, hladu a podvýživě současný mexický prezident podle ukazatelů agentur CONEVAL a Global Hunger Index neuspěl, jelikož podíl těmito problémy zasažených Mexičanů se nedaří snižovat. Také míra příjmové nerovnosti v Mexiku podle Giniho koeficientu stagnuje. Stejně tak statistiky organizací Pew Research Center, Světové banky a U. S. Customs and Border Protection ukazují, že vinou špatné ekonomické a bezpečnostní situace

se nedaří snižovat počet emigrujících Mexičanů, kteří hledají lepší životní podmínky v zahraničí.

Nezaměstnanost v Mexiku se nadále drží na nízkých hodnotách. Mírně se snižuje i podíl mladých lidí, kteří aktuálně ani nepracují, ani se nevzdělávají.

V diplomové práci jsem také dospěl k závěru, že Mexiko pod vedením Andrése Manuela Lópeze Obradora se od neoliberalismu spíše odklání směrem k levicovějšímu ekonomickému systému. Děje se tak prostřednictvím posilování odborů, sociálního zabezpečení, ochrany trhu práce, zásahů administrativy do ekonomiky a finančních trhů, aktivní politiky zaměstnanosti, a protekcionismu Mexika v mezinárodním obchodu.

Obrador však z neoliberálního směru neuhnul v tom, že udržuje konzervativní daňovou a fiskální politiku.

Domnívám se proto, že v předkládané diplomové práci se mně podařilo naplnit stanovené cíle a zodpovědět výzkumné otázky. Za klady práce považuji jednak její ucelené představení vývoje ekonomické situace Mexika v těch ohledech, které se prezident Obrador zavázal zlepšovat, jednak provedenou analýzu toho, zda se mu ekonomické směřování Mexika podařilo zvrátit a naplnit tak své sliby.

Hlavní slabinu výzkumu spatřuji ve skutečnosti, že nedokáže reflektovat vliv jednotlivých Obradorových politických rozhodnutí na vývoj míry korupce, nezaměstnanosti, chudoby, hladu, podvýživy a emigrace. Práce tak spíše monitoruje trendy ekonomického stavu Mexika a sleduje, zda se během Obradorova prezidentského mandátu daří nelichotivé ukazatele zlepšovat.

7 SEZNAM ZDROJŮ

Literatura

Aragonés, Enriqueta et al. 2007. Political Reputations and Campaign Promises. Journal of the European Economic Association. Vol. 5, No. 4, pp. 846-884. Dostupné na:

<http://www.iae.csic.es/investigadoresMaterial/a9167111438archivoPdf67375.pdf> (23. 4.2023)

Bílek, Jaroslav. 2021. Za jakých okolností plní (vládní) politické strany své sliby: Přehled stavu poznání. Acta Politologica. Vol. 13, no. 2, pp. 39-48. Dostupné na:

<https://acpo.vedeckecasopisy.cz/publicFiles/002279.pdf> (23. 4.2023)

Cerny, Philip a Evans, Mark. 2004. Globalisation and Public Policy Under New Labour. Policy Studies, Vol. 25, No 1, 2004. Dostupné na:

<http://users.sussex.ac.uk/~ssfa2/cernyevanscompstate.pdf> (23. 4.2023)

CONEVAL a. Multidimensional Measurement of poverty in Mexico: an economic wellbeing and social rights approach. Dostupné na:

<https://www.coneval.org.mx/informesPublicaciones/FolletosInstitucionales/Documents/Multidimensional-Measurement-of-poverty-in-Mexico.pdf> (23. 4.2023)

CONEVAL b. Medición de la pobreza. Dostupné na:

https://www.coneval.org.mx/Medicion/Paginas/ITLP-IS_pobreza_laboral.aspx (23.4.2023)

CONEVAL. 2021. Dirección de información y comunicación social. Dostupné na:

https://www.coneval.org.mx/SalaPrensa/Comunicadosprensa/Documents/2021/COMUNICADO_009_MEDICION_POBREZA_2020.pdf (23. 4.2023)

Constitución política de los Estados Unidos Mexicanos. Cámara de Disputados. Constitución publicada en el Diario Oficial de la Federación el 5 de febrero de 1917. Última Reforma publicada DOF 28-05-2021. Dostupné na:

https://www.gob.mx/cms/uploads/attachment/file/646405/CPEUM_28-05-21.pdf (5. 6. 2023)

Eisenstadt, Todd A. 2007. Extract. The Origins and Rationality of the „Legal versus Legitimate“ Dichotomy Invoked in Mexico's 2006 Post –Electoral Conflict. Extract. Dostupné na:

<https://www.cambridge.org/core/journals/ps-political-science-and-politics/article/abs/origins-and-rationality-of-the-legal-versus-legitimate-dichotomy-invoked-in-mexicos-2006-postelectoral-conflict/0853165B4FD5DF5335AEA724C5205AC5> (23. 4.2023)

García, Aguilar Javier. 2019. Notes On Unemployment in Mexico. Dostupné na:

<http://www.revistascisan.unam.mx/Voces/pdfs/6712.pdf> (23. 4.2023)

Global Hunger Index. 2019. Global Hunger Index. The Challenge of of Hunger and Climate Change. Dostupné na: <https://www.globalhungerindex.org/pdf/en/2019.pdf> (23. 4.2023)

Global Hunger Index. 2022. Global Hunger Index 2022: Mexico. Dostupné na:

<https://www.globalhungerindex.org/pdf/en/2022/Mexico.pdf> (23. 4.2023)

- Gough, Ian. 1980. Thatcherism and the welfare state: Britain is experiencing the most far-reaching experiment in 'new right' politics in western world. The London School of Economics and Political Science. Dostupné na: <http://eprints.lse.ac.uk/66525/1/Binder1.pdf> (23. 4.2023)
- Guíllen, Arturo. 2012. Mexico, an example of the anti-development policies of the Washington Consensus. *Estudios Avanzados* 26 (75), 2012. Dostupné na: <https://www.scielo.br/j/ea/a/8gcKnp7jnn9R49CHJq6qDqf/?format=pdf&lang=en> (23. 4.2023)
- Hakelberg, Lukas a Rixen, Thomas. 2017. *Is Neoliberalism Still Spreading? The Impact of International Cooperation on Capital Taxation*. University of Bamberg.
- Jessop, Bob. 2012. *Neoliberalism*. Lancaster University. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/312587453_Neoliberalism (23. 4.2023)
- Kotz, M. David. 2008. *Financialization and Neoliberalism*. Department of Economics. University of Massachusetts Amherst. Dostupné na: https://people.umass.edu/dmkotz/Fin_and_NL_08_09.pdf (23. 4.2023)
- Kus, Basak a Ozel, Isik. 2010. United we restrain, divided we rule: Neoliberal Reforms and Labor Unions in Turkey and Mexico. *European Journal of Turkish studies*. Dostupné na: <https://journals.openedition.org/ejts/4291> (23. 4.2023)
- Laurell, Cristina Asa. 2015. Three Decades of Neoliberalism in Mexico: The Destruction of Society. *International Journal of Health Services* 2015. Vol.45 (2), pp. 246-264. Dostupné na: <https://plataformapoliticasocial.com.br/wp-content/uploads/2015/12/30-years-of-neoliberalism-in-Mexico-IJHS-2015-246-64.pdf> (23. 4.2023)
- Martin, Patricia a Perreault, Thomas. 2005. *Geographies of Neoliberalism in Latin America*. *Environment and Planning A: Economy and Space*, Volume 37, Issue 2.
- Missos, Vlassic. 2020. Introducing a Safety Net: The Effects of Neoliberal Policy on Welfare, Poverty, and the Net Social Wage during the Greek Crisis. *Review of Radical Political Economics*, Volume 53, Issue 1, Pages 58-76. Dostupné na: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0486613420930830> (23. 4.2023)
- OECD. 2020. *Job Creation and Local Economic Development 2020: Rebuilding Better*. Dostupné na: <https://www.oecd.org/cfe/leed/Mexico.pdf> (23. 4.2023)
- OECD. Mexico. *Regions and Cities at a Glance*. Dostupné na: <https://www.oecd.org/regional/MEX-RCG2022.pdf> (23. 4.2023)
- Owen, Randall a Harris, Parker Sarah. 2012. 'No Rights without Responsibilities': Disability Rights and Neoliberal Reform under New Labour. *Disability Studies Quarterly*. Dostupné na: <https://dsq-sds.org/article/view/3283/3110> (23. 4.2023)
- Palley, I. Thomas. 2004. *From Keynesianism to Neoliberalism: Shifting Paradigms in Economics*. Dostupné na:

https://www.researchgate.net/publication/241645271_From_Keynesianism_to_Neoliberalism_Shifting_Paradigms_in_Economics (23. 4.2023)

Rodriguez-Sanchez, José I. 2018. James A. Baker III Institute for Public Policy. Measuring Corruption in Mexico. Dostupné na: <https://www.bakerinstitute.org/sites/default/files/2018-12/import/bi-pub-rodriguez-sanchezcorruption-121118.pdf>

Rojas, David Juan. 2022. AMLO and Mexico's Fourth Transformation. American Affairs, Winter 2022/ Volume VI, Number 4. Dostupné na: <https://americanaffairsjournal.org/2022/11/amlo-and-mexicos-fourth-transformation/> (23. 4.2023)

Royed, Terry. 1996. Testing the Mandate Model in Britain and the United States: Evidence from the Reagan and Thatcher Eras. British Journal Of Political Science, Vol. 26, no. 1, pp. 45-80.

Rubešová, Štěpánka. 2018. Mexičané na řepných polích v USA. Těžký život mexických imigrantů v americkém zemědělství v polovině 20. století. Listy cukrovarnické a řepařské, 134, č.1, leden 2018. Dostupné na: http://www.cukr-listy.cz/on_line/2018/PDF/38-40.pdf (23. 4.2023)

SGI. 2022. Sustainable Governance Indicators 2022. Mexico Report. Dostupné na: https://www.sgi-network.org/docs/2022/country/SGI2022_Mexico.pdf (23. 4.2023)

Scholte, Aart Jan. 2005. The Sources of Neoliberal Globalization. United Nations Research Institute for Social Development. Overarching Concerns, Programme Paper Number 8, October 2005. Dostupné na: <https://www.files.ethz.ch/isn/102686/8.pdf> (23. 4.2023)

Soederberg, Susanne. 2005. The Rise of Neoliberalism in Mexico: from a Developmental to a Competition State.

Talanquer, Sánchez Mariano. 2020. Mexico 2019: Personalistic Politics and Neoliberalism from the Left. Revista de ciencia política, Volumen 40, 2020, pp. 401-430. Dostupné na: <https://scielo.conicyt.cl/pdf/revcipol/v40n2/0718-090X-revcipol-S0718-090X2020005000113.pdf> (23. 4.2023)

Telford, Luke a Briggs, Daniel. 2022. Targets and overwork: Neoliberalism and the maximisation of profitability from the workplace. Capital & Class 2022, Vol. 46 (1), 59-76. Dostupné na: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/03098168211022208> (23. 4.2023)

Tigau, Camelia. 2010. The Mexican Brain Drain Today. Dostupné na: <http://www.revistascisan.unam.mx/Voces/pdfs/8905.pdf> (23. 4.2023)

United Nations. 2022. Employment Situation in Latin America and the Caribbean: Labor productivity in Latin America. Dostupné na: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/48550/1/S2201130_en.pdf (23. 4.2023)

USDA. 2022. Government of Mexico Program to Combat Food price Inflation and Scarcity. Dostupné na:

https://apps.fas.usda.gov/newgainapi/api/Report/DownloadReportByFileName?fileName=Govern-ment%20of%20Mexico%20Program%20to%20Combat%20Food%20Price%20Inflation%20and%20Scarcity_Mexico%20City_Mexico_MX2022-0030.pdf (23. 4.2023)

Vachon, E. Todd et al. 2016. Union Decline in a Neoliberal Age: Globalization, Financialization, European Integration, and Union Density in 18 Affluent Democracies. Socius: Sociological Research for a Dynamic World. Volume 2: 1-22. Dostupné na:

<https://www.asanet.org/wp-content/uploads/attach/journals/jul19sociusfeature.pdf> (23. 4.2023)

Vavvos, Andreas a Triliva, Sofia. 2018. The Neoliberal Myth of Austerity: Debt and Solidarity in the Forefront of Public Space. Journal of Social and Political Psychology. Dostupné na: <https://jspp.psychopen.eu/index.php/jspp/article/view/5063/5063.html> (23. 4.2023)

Internetové zdroje

Al Jazeera. 2006. Mexico gets 'parallel' president. Dostupné na:

<https://www.aljazeera.com/news/2006/11/23/mexico-gets-parallel-president> (23. 4.2023)

Al Jazeera. 2019. Mexico holds assemblies to consider controversial Mayan Train.

<https://www.aljazeera.com/news/2019/12/14/mexico-holds-assemblies-to-consider-controversial-mayan-train> (23. 4.2023)

Alba, Francisco. 2010. Mexico: A Crucial Crossroads. Dostupné na:

<https://www.migrationpolicy.org/article/mexico-crucial-crossroads> (23. 4.2023)

Americas Quarterly. The 2022 Capacity to Combat Corruption (CCC) Index. Dostupné na:

<https://americasquarterly.org/the-capacity-to-combat-corruption-index-2022/> (23. 4.2023)

Ang, Milena a Weinstein, Islas Tania. 2020. AMLO Can't Fight Poverty Through Austerity.

Dostupné na: <https://jacobin.com/2020/07/amlo-mexico-cultural-science-workers-coronavirus-austerity> (23. 4.2023)

Angulo, Sharay. 2021. Mexico's Congress approves 2022 budget amid criticism of cuts to

electoral institute. Dostupné na: <https://www.nasdaq.com/articles/mexicos-congress-approves-2022-budget-amid-criticism-of-cuts-to-electoral-institute-2021> (23. 4.2023)

Bacon, David. 2020. AMLO & Mexican Workers. Dostupné na:

<https://www.globaljusticecenter.org/papers/amlo-mexican-workers> (23. 4.2023)

Bacquerie, Janine. 2022. 10 veces en las que AMLO dijo que acabaría con la corrupción y

demonstró lo contrario. Dostupné na: <https://contralacorrupcion.mx/10-veces-en-las-que-amlo-dijo-que-acabaria-con-la-corrupcion-y-demostro-lo-contrario/> (23. 4.2023)

- Baker, George. 2022. Comment: Is it time for sanctions to respond to Mexico's trade practices? Dostupné na: <https://www.houstonchronicle.com/business/texas-inc/article/mexico-amlo-trade-corn-genetically-modified-17617768.php> (23. 4.2023)
- Bárcena, Alicia. 2020. Report on the economic impact of coronavirus disease (COVID-19) on Latin America and the Caribbean. Dostupné na: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/45603/1/S2000312_en.pdf (23. 4. 2023)
- BBC. 2022. Mexico Congress fails to pass president's electricity reform. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-61139128> (23. 4.2023)
- BBVA Research. 2021. Desarrollo y Sostenibilidad. México. 3.8 millones más de pobres y 2.1 millones más en pobreza extrema entre 2018-2020. Documentos para descargar. Dostupné na: <https://www.bbva.com/publicaciones/mexico-38-millones-mas-de-pobres-y-21-millones-mas-en-pobreza-extrema-entre-2018-2020/> (23 .4.2023)
- Beck, Humberto a Iber, Patrick. 2022. The Contradictions of AMLO. Dostupné na: <https://www.dissentmagazine.org/article/the-contradictions-of-amlo> (23. 4.2023)
- Beck, Humberto et al. 2021. The Immovable AMLO. Dostupné na: https://www.dissentmagazine.org/online_articles/the-immovable-amlo (23. 4.2023)
- Biekmann, Cas. 2021. López Obrador Defends Far-Reaching Energy Reform Proposal. Dostupné na: <https://mexicobusiness.news/energy/news/lopez-obrador-defends-far-reaching-energy-reform-proposal> (23. 4.2023)
- Bosworth, James. 2012. Mexico's Lopez Obrador rejects court ruling on election fraud. Dostupné na: <https://www.csmonitor.com/World/Americas/Latin-America-Monitor/2012/0831/Mexico-s-Lopez-Obrador-rejects-court-ruling-on-election-fraud> (23. 4.2023)
- Cámara de Diputados. 2005. IV. La declaración de procedencia. Dostupné na: <https://www.diputados.gob.mx/bibliot/publica/prosparl/ivladecl.htm> (7. 5. 2023)
- Cámara de Diputados. Ley general para la inclusión de las personas con discapacidad. Nueva Ley publicada en el Diario Oficial de la Federación el 30 de mayo de 2011. Última Reforma DOF 06-01-2023. (23. 4.2023)
- Camarena, Salvador. 2023. El general secretario y las promesas rotas de AMLO. Dostupné na: <https://www.elfinanciero.com.mx/opinion/salvador-camarena/2023/04/20/el-general-secretario-y-las-promesas-rotas-de-amlo/> (30. 4. 2023)
- Cambridge Dictionary. NEET. Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/neet> (6. 6. 2023)
- Campbell, Monica. 2004. Clean and austere: Mexico's next president? Dostupné na: <https://www.csmonitor.com/2004/0317/p06s01-woam.html> (23. 4.2023)

Caña, Pedro Villa. 2020. Se han creado „cortinas de desarrollo“ para frenar la migración: AMLO. Dostupné na: <https://www.eluniversal.com.mx/nacion/se-han-creado-cortinas-de-desarrollo-para-frenar-la-migracion-amlo/> (23. 4.2023)

Castañeda, Jorge. 2022. Las falsas promesas de AMLO. Dostupné na: <https://confidencial.digital/opinion/las-falsas-promesas-de-amlo/> (30. 4. 2023)

CEIC Data. 2022. Mexico Unemployment Rate. Dostupné na: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/mexico/unemployment-rate> (23. 4.2023)

Cfr.org. 2022. Mexico's Long War: Drugs, Crime, and the Cartels. Dostupné na: <https://www.cfr.org/backgrounder/mexicos-long-war-drugs-crime-and-cartels> (23. 4.2023)

cintalapanecos.com. 2022. Seguridad social para los que menos tienen: López Obrador. Dostupné na: <https://www.cintalapanecos.com/seguridad-social-para-los-que-menos-tienen-lopez-obrador/> (23. 4.2023)

Ciupková, Tereza. 2020. Bezpečnostní situace v Mexiku po nástupu López Obradora do prezidentského úřadu. Dostupné na: <https://www.centrumlidskaprava.cz/bezpecnostni-situace-v-mexiku-po-nastupu-lopeze-obradora-do-prezidentskeho-uradu> (23. 4.2023)

CNN México. 2019. Los mexicanos perciben menor corrupción con AMLO, según el Barómetro Global. Dostupné na: <https://cnnespanol.cnn.com/2019/09/23/los-mexicanos-perciben-menor-corrupcion-con-amlo-segun-el-barometro-global/> (23. 4.2023)

CONEVAL c. Medición de la pobreza. Glosario. Dostupné na: <https://www.coneval.org.mx/Medicion/Paginas/Glosario.aspx> (30. 4. 2023)

CONEVAL d. ¿Quiénes somos? Dostupné na: <https://www.coneval.org.mx/quienessomos/Paginas/Quienes-Somos.aspx> (4. 5. 2023)

Contreras, José. 2021. Más desnutridos con AMLO. Dostupné na: <https://laotraopinion.com.mx/mas-desnutridos-con-amlo/> (23. 4.2023)

Contreras, Pool Carlos Juan. 2021. Más pobreza y desigualdad social con López Obrador. Dostupné na: <https://www.movimientoantorchista.org.mx/mas-pobreza-y-desigualdad-social-con-lopez-obrador-95150#> (23. 4.2023)

Correa, Anne-Dominique. 2022. In Mexico, will slow and steady win the day? Dostupné na: <https://mondediplo.com/2022/07/08mexico> (23. 4.2023)

Dempsey, Craig. 2021. Mexico's Outsourcing Ban Leaves Businesses with Limited Options. Dostupné na: <https://nearshoreamericas.com/mexicos-outsourcing-ban-leaves-businesses-with-limited-options/> (23. 4.2023)

El Financiero. 2020. Esto es justicia y bienestar: AMLO celebra inclusión de programas sociales en la Constitución. Dostupné na: <https://www.elfinanciero.com.mx/nacional/esto-es-justicia-y-bienestar-amlo-celebra-inclusion-de-programas-sociales-en-la-constitucion/> (23. 4.2023)

El Financiero. 2021. Parques industriales del Istmo: AMLO da a conocer los estímulos fiscales que recibirán las empresas. Dostupné na: <https://www.elfinanciero.com.mx/nacional/2021/12/13/parques-industriales-del-istmo-amlo-da-a-conocer-los-estimulos-fiscales-que-recibiran-las-empresas/> (23. 4.2023)

El Financiero. 2022. México tiene hambre. Dostupné na: <https://www.elfinanciero.com.mx/opinion/alejo-sanchez-cano/2022/08/11/mexico-tiene-hambre/> (23. 4.2023)

Esposito, Anthony. 2020. Mexico stops bleeding jobs, president says, 15,000 added so far in August. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-mexico-employment-idUSKCN25410B> (23. 4.2023)

Euronews. 2021. Mexican president floats global anti-poverty plan in U.N. speech. Dostupné na: <https://www.euronews.com/2021/11/10/us-mexico-united-nations> (23. 4.2023)

Evropský parlament. 2020. Migrace: Proč lidé opouštějí své domovy? Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/world/20200624STO81906/migrace-proc-lide-opousteji-sve-domovy> (23. 4.2023)

Flannery, Parish Nathaniel. 2022. Why Is Mexico's Security Strategy Failing? Dostupné na: <https://www.forbes.com/sites/nathanielparishflannery/2022/09/27/why-is-mexicos-security-strategy-failing/?sh=204eeea076ec> (23. 4.2023)

Food and Agriculture Organization of the United Nations b. About FAO. Dostupné na: <https://www.fao.org/about/en/> (4. 5. 2023)

Food and Agriculture Organization of the United Nations. Chapter 1, Section 1.2. Dostupné na: <https://www.fao.org/3/CC2314EN/online/sofi-statistics-rlc-2022/chapter-01-2.html> (23. 4.2023)

Forbes 2023. México, país más corrupto de la OCDE y de los peores de G20: Índice de Percepción de la Corrupción 2022. Dostupné na: <https://www.forbes.com.mx/mexico-retrocede-dos-puestos-en-el-indice-de-percepcion-de-la-corrupcion-2022/> (23. 4.2023)

Foreign Agricultural Service. 2022. Secretary Vilsack Statement on Trip to Mexico, Meetings with President López Obrador and Cabinet Officials. Dostupné na: <https://www.fas.usda.gov/newsroom/secretary-vilsack-statement-trip-mexico-meetings-president-lopez-obrador-and-cabinet> (23. 4.2023)

Fredrick, James. 2020. If Coronavirus Doesn't Kill Me, Hunger Will': Mexico's Poor Bear Brunt Of Pandemic. Dostupné na: <https://www.npr.org/2020/07/30/895698797/if-coronavirus-doesn-t-kill-me-hunger-will-mexico-s-poor-bear-brunt-of-pandemic> (23. 4.2023)

Fundación MAPFRE. Mexico: a historic donation to eradicate hunger. Dostupné na: <https://www.fundacionmapfre.org/en/blog/mexico-historic-donation-eradicate-hunger/> (23. 4.2023)

- GAN Integrity. 2020. Mexico risk report. Dostupné na: <https://ganintegrity.com/country-profiles/mexico/> (23. 4.2023)
- Garagarza, Rodríguez Eduardo. 2023. Mexican lithium nationalization faces lack of capital and possible corruption. Dostupné na: <https://en.unav.edu/web/global-affairs/la-nacionalizacion-mexicana-del-litio-se-enfrenta-a-la-falta-de-capital-y-la-corrupcion> (23. 4.2023)
- García, Carina. 2021. Morena va por aborto seguro en todo el país, dice la senadora Martha Micher. Dostupné na: <https://politica.expansion.mx/mexico/2021/09/20/morena-va-por-aborto-seguro-martha-micher> (23. 4.2023)
- Global Hunger Index. Methodology. Dostupné na: <https://www.globalhungerindex.org/methodology.html> (4. 5. 2023)
- Gómez-Franco, Luis Monroy. 2020. ¿Primero los pobres? A dos años de la asunción de AMLO. Dostupné na: <https://jacobinlat.com/2020/12/02/primero-los-pobres-a-dos-anos-de-la-asuncion-de-amlo/> (23. 4.2023)
- Grillo, Ioan. 2018. 'IAm Here to Salute My President': Mexicans Celebrate Lopez Obrador's Left-Wing Landslide. Dostupné na: <https://time.com/5328026/mexico-amlo-victory/> (23. 4.2023)
- Hackbarth, Kurt. 2022. In Mexico, Workers Are Struggling for Independent Unionism. Dostupné na: <https://jacobin.com/2022/11/mexico-independent-workers-unions-fight-amlo> (23. 4.2023)
- Haldevang, Max de a Stillman, Amy. 2021. Energy Protectionism in Mexico Has Made Climate the Victim. Dostupné na: <https://financialpost.com/pmn/business-pmn/energy-protectionism-in-mexico-has-made-climate-the-victim> (23. 4.2023)
- Haldevang, Max de. 2022. Mexico to Defend Itself if Fined Over Trade Complaint, AMLO Says. Dostupné na: <https://news.bloomberglaw.com/international-trade/mexico-to-defend-itself-if-fined-over-trade-complaint-amlo-says> (23. 4.2023)
- Hamm, Theodore. 2003. Viva Rudy? Dostupné na: <https://web.archive.org/web/20080503183843/http://www.thebrooklynrail.org/express/june03/vivarudy.html> (23. 4.2023)
- heritage.org. 2023 Index of Economic Freedom. Mexico. Dostupné na: <https://www.heritage.org/index/country/mexico> (23. 4.2023)
- Hernández, Enrique. 2022. La pandemia de Covid-19 dejó una estela de hambre en México: Banco de Alimentos. Dostupné na: <https://www.forbes.com.mx/politica-pandemia-de-covid-19-dejo-una-estela-de-hambre-en-mexico-banco-de-alimentos/> (23. 4.2023)

Hernández, Ramírez Christopher. 2021. AMLO's Proposal Against Extreme Poverty Is Not As Utopian As It Seems. Dostupné na: <https://latinamericanpost.com/39048-amlos-proposal-against-extreme-poverty-is-not-as-utopian-as-it-seems> (23. 4.2023)

Hilaire, Valentine. 2022. Mexico's 2023 budget won't contain tax increases, president says. Dostupné na: <https://www.nasdaq.com/articles/mexicos-2023-budget-wont-contain-tax-increases-president-says> (23. 4.2023)

Hurt, Stephen. Washington Consensus. Dostupné na: <https://www.britannica.com/topic/Washington-consensus> (23. 4.2023)

Chaparro, Jorge. 2020. AMLO: El Gobierno federal crea „cortinas de desarrollo“ contra la migración. Dostupné na: <https://www.razon.com.mx/mexico/amlo-gobierno-federal-crea-cortinas-desarrollo-migracion-414298> (23. 4.2023)

Infobae. 2022. Con decreto presidencial AMLO suspendió el programa Cruzada Nacional Contra el Hambre de Peña Nieto. Dostupné na: <https://www.infobae.com/america/mexico/2022/01/22/con-decreto-presidencial-amlo-suspendio-el-programa-cruzada-nacional-contr-el-hambre-de-pena-nieto/> (23. 4.2023)

Informador.mx. 2019. AMLO presenta nueva canasta básica; pasa de 23 a 40 productos. Dostupné na: <https://www.informador.mx/mexico/AMLO-presenta-nueva-canasta-basica-pasa-de-23-a-40-productos-20190129-0110.html> (23. 4.2023)

Israel, Emma a Batalova, Jeanne. 2020. Mexican Immigrants in the United States. Dostupné na: <https://www.migrationpolicy.org/article/mexican-immigrants-united-states-2019> (23. 4.2023)

istockphoto.com. Stock ilustrace Mapa Mexika s podrobnými názvy států a měst. Dostupné na: <https://www.istockphoto.com/cs/vektor/mapa-mexika-s-podrobnými-názvy-států-a-měst-gm1468138168-499739751> (23. 4.2023)

Justice.cz. Zahraniční podplácení. Trestný čin, který je rizikem pro mezinárodní obchod. Dostupné na: <https://korupce.cz/zahranicni-podplaceni/> (4. 5. 2023)

Kim, Ashley. 2022. Education in Mexico: Keeping kids in school. Dostupné na: <https://borgenproject.org/tag/prospera/> (5. 6. 2023)

Krauze, Enrique. 2006. Tropical Messiah. Dostupné na: <https://letraslibres.com/politica/tropical-messiah/> (23. 4.2023)

Krotký, Jan a Jaworsky, Nadya Bernadette. 2018. Remittance. Dostupné na: <https://www.encyclopediaofmigration.org/remittance/> (30. 4. 2023)

L&E Global. Employment Law Overview, Mexico 2021-2022.

La Jornada. 2005. La Resistencia en marcha. Dostupné na: <https://www.jornada.com.mx/2005/04/25/index.php> (23. 4.2023)

Langerová, Jana. 2019. Jaké jsou pro podnikatele výhody a nevýhody outsourcingu? Tady je přehled. Dostupné na: <https://www.podnikatel.cz/clanky/jake-jsou-pro-podnikatele-vyhody-a-nevyhody-outsourcingu-tady-je-prehled/> (30. 4. 2023)

Library of Congress. Immigration and Relocation in U.S. History. A Growing Community. Dostupné na: <https://www.loc.gov/classroom-materials/immigration/mexican/a-growing-community/> (23. 4.2023)

López, Macías. 2022. En tres años de AMLO se crearon la mitad de empleos que con Peña: Investigador. Dostupné na: <https://vanguardia.com.mx/noticias/en-tres-anos-de-amlo-se-crearon-la-mitad-de-empleos-que-con-pena-investigador-YE1512908> (23. 4.2023)

Lopez, Oscar a Abi-Habib, Maria. 2022. Ending a Decade-Long Decline, More Mexicans Are Migrating to U. S. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2022/07/01/world/americas/migrants-mexico-texas.html> (23. 4.2023)

lopezobrador.org.mx. 2018. Andrés Manuel López Obrador rinde protesta como Presidente Constitucional de México. Dostupné na: <https://lopezobrador.org.mx/2018/12/01/andres-manuel-lopez-obrador-rinde-protesta-como-presidente-constitucional-de-mexico/> (23. 4.2023)

lopezobrador.org.mx. 2022. Presidente refrenda compromiso de consolidar en 2023 Estado de bienestar y acceso universal a servicios de salud. Dostupné na: <https://lopezobrador.org.mx/2022/12/27/presidente-refrenda-compromiso-de-consolidar-en-2023-estado-de-bienestar-y-acceso-universal-a-servicios-de-salud/> (23. 4.2023)

Lopezobrador.org.mx. Declaración de principios de morena. Dostupné na: <https://lopezobrador.org.mx/wp-content/uploads/2013/02/Declaracion-de-Principios-MORENA.pdf> (23. 4.2023)

Manning, Liz et al. 2022. Neoliberalism: What It Is, With Examples and Pros and Cons. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/n/neoliberalism.asp> (23. 4.2023)

Mares, Farfan Gabriel. 2022. Prospects for democracy in Mexico: A public finance perspective. Dostupné na: <https://www.wilsoncenter.org/article/prospects-democracy-mexico-public-finance-perspective> (23. 4.2023)

Martinez, Andres. 2022. Is the Mexican president truly conservative on fiscal policy? Dostupné na: <https://thehill.com/opinion/international/499232-is-the-mexican-president-truly-conservative-on-fiscal-policy/> (23. 4.2023)

Martinez-Fernandez, Andres. 2021. Money Laundering and Corruption in Mexico: Confronting Threats to Prosperity, Security, and, the US-Mexico Relationship. Dostupné na: <https://www.aei.org/research-products/report/money-laundering-and-corruption-in-mexico-confronting-threats-to-prosperity-security-and-the-us-mexico-relationship/> (23. 4.2023)

Masse, Fátima. 2021. Lejos de un estado de bienestar. Dostupné na: <https://imco.org.mx/lejos-de-un-estado-de-bienestar/> (23. 4. 2023)

Mexicanist 2019. Ranking of the most influential Latin American States in the world. Dostupné na: <https://www.mexicanist.com//ranking-of-the-most-influential-latin-american-states-in-the-world/> (23. 4.2023)

Milenio Digital. 2019. Así protestó AMLO hace 13 años en Paseo de la Reforma. Dostupné na: <https://www.milenio.com/politica/amlo-asi-protesto-hace-13-anos-en-reforma> (23. 4.2023)

Mining Weekly. 2022. Mexico to urge US, Canada firms to participate in lithium market. Dostupné na: <https://www.miningweekly.com/article/mexico-to-urge-us-canada-firms-to-participate-in-lithium-market-2022-11-15> (23. 4.2023)

miras.cz. Chování firmy v podmínkách nedokonalé konkurence, monopol. Dostupné na: <https://www.miras.cz/seminarky/mikroekonomie-n07-nedokonalá-konkurence.php> (30. 4. 2023)

Murray, Christine. 2021. López Obrador has little to show for his fight against corrupcion. Dostupné na: <https://www.ft.com/content/277946d6-a029-4a22-8a7e-f67b4edf6080> (23. 4.2023)

Núñez, Leonardo. 2021. El primer año de AMLO y la ASF: 100 mil millones de pesos de irregularidades. Dostupné na: <https://contralacorrupcion.mx/el-primer-ano-de-amlo-y-la-asf-100-mil-millones-de-pesos-de-irregularidades/> (23. 4.2023)

O'Boyle, Michael. 2018. Update 5- Mexico president elect rules out bank changes after plan sinks shares. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/mexico-banks-idUKL2N1XK0NI> (23. 4.2023)

O'Grady, Anastasia Mary. 2022. Mexico Criminalizes Investment. Dostupné na: <https://www.wsj.com/articles/mexico-criminalizes-investment-energy-market-opening-amlo-lopez-obrador-biden-morena-supreme-court-11651432097> (23. 4.2023)

O'Neil, K. Shannon. 2022. Mexico's Democracy Is Crumbling Under AMLO. Dostupné na: <https://www.cfr.org/article/mexicos-democracy-crumbling-under-amlo> (23. 4.2023)

O'Toole, Anna. 2016. What You Need to Know About Hunger in Mexico. Dostupné na: <https://www.borgenmagazine.com/what-to-know-about-hunger-in-mexico/> (23. 4.2023)

OECD b. Who we are. Dostupné na: <https://www.oecd.org/about/> (4. 5. 2023)

OECD. 2021. Hours worked. Dostupné na: <https://data.oecd.org/emp/hours-worked.htm> (23. 4.2023)

Opatrný, Josef. 2018. Levicový prezident v Mexiku? Venezuelský scénář hrozí každé zemi Latinské Ameriky, říká expert. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2527297-levicovy-prezident-v-mexiku-venezuelsky-scenar-hrozi-kazde-zemi-latinske-ameriky-rika> (23. 4.2023)

Ordóñez, Carlos. 2006. 7 de cada 10 desaprueban eventual boicot al cambio de poderes. Dostupné na: <https://archivo.eluniversal.com.mx/nacion/146101.html> (23. 4.2023)

Oré, Diego. 2020. Mexican president's anti-corruption drive buffeted by scandals. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-mexico-politics-corruption-idUSKBN26Z1J4> (23.4.2023)

Ostry, D. Jonathan et al. 2016. Neoliberalism: Oversold? Finance & Development. Dostupné na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2016/06/pdf/ostry.pdf> (23. 4.2023)

Pew Research Center. 2021. Before COVID-19, more Mexicans came to the U.S. than left for Mexico for the first time in years. Dostupné na: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2021/07/09/before-covid-19-more-mexicans-came-to-the-u-s-than-left-for-mexico-for-the-first-time-in-years/> (23. 4.2023)

Pew Research Center. 2023. Monthly encounters with migrants at U. S.- Mexico border remain near record highs. Dostupné na: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2023/01/13/monthly-encounters-with-migrants-at-u-s-mexico-border-remain-near-record-highs/> (23. 4.2023)

Pew Research Center. About Pew Research Center. Dostupné na: <https://www.pewresearch.org/about/> (5. 5. 2023)

Plan Nacional de Desarrollo 2019-2024. Gobierno de México. 2019. Dostupné na: <https://framework-gb.cdn.gob.mx/landing/documentos/PND.pdf> (6. 6. 2023)

presidente.gob.mx. 2019. Nuestro ideal es que haya un Estado de Bienestar, afirma presidente AMLO. Dostupné na: <https://presidente.gob.mx/nuestro-ideal-es-que-haya-un-estado-de-bienestar-afirma-presidente-amlo/> (23. 4.2023)

Quiroz, Yanine. 2022. Migración e impacto ambiental, los indicadores que aún no transparenta Sembrando Vida en Centroamérica. Dostupné na: <https://dialogochino.net/es/agricultura-es/56441-migracion-e-impacto-ambiental-los-indicadores-que-aun-no-transparenta-sembrando-vida-en-centroamerica/> (23. 4.2023)

Reuters. 2020. EEUU incumplió oferta de invertir en sureste mexicano para frenar migración: López Obrador. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/inmigracion-mexico-lopezobrador-idLTAKBN23J2BU> (23. 4.2023)

Reuters. 2021a. Outsourcing cost Mexico 250,000 jobs in December, president says. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/americas/outsourcing-cost-mexico-250000-jobs-december-president-says-2021-01-03/> (23. 4.2023)

Reuters. 2021b. Mexican president says has no plans to hike taxes. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/americas/mexican-president-says-will-not-hike-taxes-2021-06-15/> (23. 4.2023)

Reuters. 2022 a. Remittances to Mexico again break record on back of strong U.S. labor market. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/americas/remittances-mexico-hit-new-record-high-july-2022-09-01/> (23. 4.2023)

Reuters. 2022 b. Mexican president taps predecessor's jet for wedding, birthday rentals. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/americas/mexican-president-taps-predecessors-jet-wedding-birthday-rentals-2022-03-28/> (23. 4.2023)

Riveroll, Pablo. 2021. How the tables have turned in Mexico. Dostupné na: <https://www.schroders.com/en-us/us/individual/insights/how-the-tables-have-turned-in-mexico/> (23. 4.2023)

Rodriguez, Álvaro. 2021. Mexico's president proposes green jobs and humane labor migration. Dostupné na: <https://www.peoplesworld.org/article/mexicos-president-proposes-green-jobs-and-humane-labor-migration/> (23. 4.2023)

Romo, Rafael. 2019. Mexico's president is just beginning his „Fourth Transformation“ of the country. Dostupné na: <https://edition.cnn.com/2019/08/16/americas/mexican-president-lopez-obrador-profile-intl/index.html> (23. 4.2023)

Ropes & Gray. 2021. AMLO 2021: Is the Mexican Administration's Fight Against Corruption All Rhetoric? Dostupné na: <https://www.ropesgray.com/en/newsroom/alerts/2021/june/amlo-2021-is-the-mexican-administrations-fight-against-corruption-all-rhetoric> (23. 4.2023)

Rosagel, Shaila. 2020. Propone la creación de 'cortina de desarrollo' para detener migración. Dostupné na: <https://www.elimparcial.com/mexicali/mexicali/Propone-la-creacion-de-cortina-de-desarrollo-para-detener-migracion-20201128-0002.html> (23. 4.2023)

Ruiz-Healy, Eduardo. 2021. Yo tengo otros datos: la ONU sí beneficia a los pobres. Dostupné na: <https://www.eleconomista.com.mx/opinion/Yo-tengo-otros-datos-la-ONU-si-beneficia-a-los-pobres-20211110-0166.html> (23. 4.2023)

Ruiz-Healy, Eduardo. 2022. AMLO fracasó en su lucha contra la corrupción. Dostupné na: <https://www.eleconomista.com.mx/opinion/AMLO-fracaso-en-su-lucha-contra-la-corrupcion-20220926-0005.html> (23.4.2023)

Russell, Benjamin. 2019. Five Priorities for AMLO's Government. Dostupné na: <https://www.americasquarterly.org/article/five-priorities-for-amlos-government/> (23. 4.2023)

Sánchez, Norma. 2022. Mexico's organized corruption scourge. Dostupné na: <https://globalinitiative.net/analysis/mexico-organized-corruption/> (23. 4.2023)

Sarukhan, Arturo. 2022. López Obrador's flirtation with Russia risks worsening US-Mexican relations. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2022/04/11/lopez-obradors-flirtation-with-russia-risks-worsening-us-mexican-relations/> (23. 4.2023)

Saucedo, David. 2022. Drug violence tests Mexico president's 'hugs not bullets' strategy. Dostupné na: <https://www.france24.com/en/live-news/20220906-drug-violence-tests-mexico-president-s-hugs-not-bullets-strategy> (23. 4.2023)

Sebrando Vida. 2023. Dostupné na: <https://programasparaelbienestar.gob.mx/sembrando-vida/> (23. 4.2023)

Seelke, Ribando Clare a Gracia, Y. Edward. 2018. Mexico's 2018 Elections: Results and Potential Implications. Dostupné na: <https://sgp.fas.org/crs/row/IF10867.pdf> (30. 4. 2023)

SEGOB. 2019. Plan Nacional de Desarrollo 2019-2024. Dostupné na: https://www.dof.gob.mx/nota_detalle.php?codigo=5565599&fecha=12/07/2019#gsc.tab=0 (23. 4.2023)

SEGOB. 2022. Decreto por el que se reforma el artículo 11 de la Ley General para la Inclusión de las Personas con Discapacidad. Dostupné na: https://www.dof.gob.mx/nota_detalle.php?codigo=5669785&fecha=27/10/2022#gsc.tab=0 (23. 4.2023)

Senadores morena. 2019. México no debe pelear una guerra contra el narcotráfico: Blanca Piña. Dostupné na: <https://morena.senado.gob.mx/mexico-no-debe-pelear-una-guerra-contra-el-narcotrafico-blanca-pina/> (23. 4.2023)

Schneider, Andrew. 2022. Mexico's president is unlikely to reopen the country's energy sector to private investment, even if he loses a trade dispute with the US. Dostupné na: <https://www.houstonpublicmedia.org/articles/news/energy-environment/2022/09/15/433046/mexicos-president-is-unlikely-to-reopen-the-countrys-energy-sector-to-private-investment-even-if-he-loses-a-trade-dispute-with-the-us/> (23. 4.2023)

Smith, Colby. 2018. AMLO v financial markets. Dostupné na: <https://www.ft.com/content/8d7bf606-5cb0-3cde-8b23-9451d27daa85> (23.4.2023)

SPA. 2019. No 45: Contradictions from the left in Mexico. Dostupné na: <https://social-policy.org.uk/50-for-50/contradictions-mexico/> (23. 4.2023)

Statista.com a. Mexico: Unemployment rate from 1999 to 2021. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/263702/unemployment-rate-in-mexico/> (23. 4.2023)

Statista.com b. Income distribution inequality based on Gini coefficient in Mexico between 2000 and 2021. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/983198/income-distribution-gini-coefficient-mexico/> (6. 6. 2023)

Statista.com. 2021. Number of Mexican emigrants worldwide in 2020, by country of immigration. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/792157/number-emigrants-mexico-country-destination/> (23. 4.2023)

Statista.com. 2022. Countries with the largest number of active military personnel in Latin America and the Caribbean. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/987544/number-active-military-personnel-latin-america-country/> (23. 4.2023)

Světová banka. 2023. Net migration – Mexico. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.NETM?end=2021&locations=MX&start=1960&view=chart> (23. 4.2023)

Světová banka. Share of youth not in education, employment or training, total (% of youth population) – Mexico. Dostupné na: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.NEET.ZS?locations=MX> (6. 6. 2023)

Svoboda, Vladimír. 2021. Ekonomická migrace aneb Víte, co je to remittance? Dostupné na: <https://www.cevroarena.cz/post/ekonomicka-migrace-aneb-vite-co-je-to-remittance> (23. 4.2023)

telesur. 2019. Mexico's Migration Plan: Invest US\$30M in El Salvador. Dostupné na: <https://www.telesurenglish.net/news/Mexicos-Migration-Plan-Invest-US30M-in-El-Salvador-20190621-0005.html>(23. 4.2023)

The Dialogue. 2019. Will Mexico's Labor Unions Exert New Power Under AMLO? Dostupné na: <https://www.thedialogue.org/blogs/2019/03/will-mexicos-labor-unions-exert-new-power-under-amlo/> (23. 4.2023)

The Dialogue. 2021. What Does Mexico's Budget Say About AMLO's Priorities? Dostupné na: <https://www.thedialogue.org/analysis/what-does-mexicos-budget-say-about-amlos-priorities/> (23. 4.2023)

The Global Economy. 2021. Rule of law index, 2021 – Country rankings. Dostupné na: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/wb_ruleoflaw/ (5. 6. 2023)

The New York Times. 2006. Briefly: Vote protesters focus on foreign-owned banks- Americas-International Herald Tribune. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2006/08/09/world/americas/09iht-notes.2431251.html> (23. 4.2023)

The White House. 2022. President Biden and President Lopez Obrador Joint Statement. Dostupné na: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/12/president-biden-and-president-lopez-obrador-joint-statement/> (23. 4.2023)

The World Bank. Who We Are. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/who-we-are>

Torre, Rodolfo de la. 2019. What AMLO's Anti-Poverty Overhaul Says About His Government. Dostupné na: <https://www.americasquarterly.org/article/what-amlos-anti-poverty-overhaul-says-about-his-government/> (23. 4.2023)

Trading Economics a. Mexico Corruption Rank. Dostupné na: <https://tradingeconomics.com/mexico/corruption-rank> (23. 4.2023)

Trading Economics b. Mexico Unemployment Rate. Dostupné na: <https://tradingeconomics.com/mexico/unemployment-rate> (23. 4.2023)

Trading Economics c. About us. Dostupné na: <https://tradingeconomics.com/about-te.aspx> (4. 5. 2023)

Transparency International Česká republika. Kdo jsme. Dostupné na: <https://www.transparency.cz/kdo-jsme/> (4. 5. 2023)

Transparency International. Corruption Perceptions Index. Dostupné na: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021/index/mex> (23. 4.2023)

Tribuna de México. 2019. Pide AMLO más empleos para personas con discapacidad. Dostupné na: <https://tribunademexico.com/pide-amlo-mas-empleos-para-personas-con-discapacidad-35365/> (23. 4.2023)

U. S. Customs and Border Protection. 2023. Nationwide Encounters. Citizenship: Mexico. Dostupné na: <https://www.cbp.gov/newsroom/stats/nationwide-encounters> (23. 4.2023)

U. S. Customs and Border Protection. About CBP. Dostupné na: <https://www.cbp.gov/about>

Unicef. 2020. Urgen medidas para evitar mala nutrición en México por COVID-19. Dostupné na: <https://www.unicef.org/mexico/comunicados-prensa/urgen-medidas-para-evitar-mala-nutricion-en-mexico-por-covid-19> (23. 4.2023)

Valera, Jose. 2019. Mexico Tries to Turn Back the Clock on Energy. Dostupné na: <https://foreignpolicy.com/2019/10/04/mexico-amlo-lopez-obrador-energy-reform-rollback-pemex/> (23. 4.2023)

Vazquez, Jason. 2021. Backgrounder: AMLO and Mexican Labor Law Reform. Dostupné na: <https://onlabor.org/backgrounder-amlo-and-mexican-labor-law-reform/> (23. 4.2023)

Watson, Nicholas. 2022. Mexico: AMLO Stance on Trade Dispute Signals Turbulence Ahead. Dostupné na: <https://www.teneo.com/mexico-amlo-stance-on-trade-dispute-signals-turbulence-ahead/> (23. 4.2023)

Webber, Jude. 2021. Populist Amlo's tight grip on Mexico finances holds back Covid stimulus. Dostupné na: <https://www.ft.com/content/2bb141e2-4d0a-435f-9720-3f67b8077c28> (23. 4. 2023)

WPR. 2023. Can AMLO Deliver on His Vision for Mexico's Future? Dostupné na: <https://www.worldpoliticsreview.com/under-amlo-mexico-s-economy-and-mexico-u-s-relations-in-the-spotlight/> (30. 4. 2023)

Xinhua. 2019. Jobs, not force, key to curbing mass migration: Mexican president. Dostupné na: http://www.xinhuanet.com/english/2019-03/27/c_137927433.htm (23. 4.2023)

Zázvorka, Jan. 2018. Do čela Mexika míří socialista z Tabasca. Jsme fabrikou na chudé, hlásá. Dostupné na: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/mexiko-volby-prezident-lopez-obrador.A180627_120712_zahranicni_zaz (23. 4.2023)

Zona Roja. 2022. Con AMLO, México retrocede al lugar 42 en el Índice Mundial de Hambre. Dostupné na: <http://www.zonaroja.com.mx/?p=49767> (23. 4.2023)